

ВІДКРИТА РАНА

Основа Меморіального комплексу пам'яті жертв голодоморів України, який планують розмістити біля парку Вічної Слави в Києві, була визначена шляхом проведення замовного конкурсу Міністерства культури і туризму України, Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України, Київської міської державної адміністрації. Організатором виступило Головне управління містобудування, архітектури та дизайну міського середовища виконавчого органу Київради. Конкурс проводився з 19 червня до 17 серпня цього року.

Охочі могли побачити конкурсні проекти, висловити свої побажання і міркування у книзі відгуків у Будинку художника, де на огляд громадськості з 18 серпня до 8 вересня було виставлено 7 проектів, три з яких — кращі проекти першого туру конкурсу, два — від авторських груп, які подали заявки на розроблення зустрічних проектних пропозицій на вищезгаданий конкурс, інші два — такі, що не беруть участі в конкурсі.

Уже 6 вересня було проведено громадське обговорення, а 8 вересня визначали переможців.

Як повідомив під час обговорення **Віктор Вечерський**, це вже шостий конкурс, який проводиться на тему голодомору. Пропонувалися різні місця розташування меморіального комплексу: Лиса Гора, земельна ділянка в районі Лук'янівського цвинтаря. Перший конкурс було проведено для ділянки на території Парку Примакова біля моста Патона. Але, згідно з нормами, будувати ближче, ніж за 100 метрів до мосту або води заборонено, тому конкурс закінчився нічим.

“Після цього тривали кількामісячні пошуки, і нарешті обрали територію Володимирської гірки, — розповів він. — Був також про-

8 вересня з ініціативи ВУТ “Просвіта” відбулося обговорення проблеми увіковічнення жертв голодомору 1932—1933 років і побудови відповідного меморіального комплексу. Голова ВУТ “Просвіта” Павло МОВЧАН, представник Асоціації дослідників голодомору Микола СЯДРИСТИЙ, начальник відділу проблем забудови міста та його історичної частини Головкивархітектури, заступник голови конкурсу на кращий проект Меморіального комплексу пам'яті жертв голодоморів в Україні Віктор ВЕЧЕРСЬКИЙ, голова київської міської організації Всеукраїнського товариства “Меморіал” Роман КРУЦИК висловили своє бачення важливості такого знаку для українців.

ведений конкурс і визначено переможця. Цей проект було навіть доопрацьовано по лінії Мінкультури і передано до Київської міської державної адміністрації для реалізації”. Але реалізований не був. По-перше, під час громадського обговорення 2003 року розташування меморіалу на Володимирській гірці було піддано критиці. Аргу-

ментація — це відпочинкова зона. По-друге, у складі меморіального комплексу планувався музей, а організації, які займали визначене для музею приміщення, виселити не вдалося.

“Після цього було вибрано ділянку біля парку Вічної Слави і оголошено конкурс. Перший тур: жодній із поданих проектів журі не визнано таким, що може бути реалізований. Премій не присуджували. Було обрано три проекти, над якими слід працювати далі. Крім цих проектів, своє бачення запропонува-

“Згідно з чинним законодавством, той проект, якому присуджено першу премію, підлягатиме реалізації. Але це не означає, що проект буде реалізовано у такому вигляді, в якому його представлено”, — закінчив Віктор Вечерський.

Адже, як зауважив **Роман Круцик**, пам'ятник повинен мати “оригінальне архітектурне рішення, а також символізувати Україну. Щоб у всьому світі, де б його не показали, люди знали, що це знак голодомору — найбільшої трагедії, яку пережив український народ”.

ГЕНОЦИД ВИЗНАЮТЬ?

Проект меморіального комплексу

ли авторські групи, які журі прийняло”. (Таким чином, у другому турі конкурсу розглядалося 5 робіт, у першому — подавалося 17 проектів).

Кожен рід зазнав утрат. “Я особисто втратив перше покоління моїх братів і сестер: вони померли, поки батько їздив міняти хустки, сережки, каблучки, вовняні

вироби, аби привезти хліба, — розповів **Павло Мовчан**. — Червоноармійці неймовірно відлупцювали батька, забравши все. І він працював, щоб заробити на хліб”.

Тоді померлих від голоду ховали в одній могилі, в “ще теплі хати” вимерлих сіл ешелонами переселяли мешканців Росії. Тому точної кількості жертв голодомору дослідники назвати не можуть, говорять про цифри від 7 до 12 млн. осіб.

ООН засудила злочин голодомору, але, зауважив голова ВУТ “Просвіта”, “на превеликий жаль, низка держав не захотіли реагувати належним чином тільки тому, що це стосується їхніх інтересів. Росія фактично заблокувала голосування документа, який би визначив злочин як геноцид”.

Та й самі українці лише нині розробили проект закону про визнання голоду 1932—1933 років геноцидом.

Більше того, й досі, за словами Павла Мовчана, зберігається колосальний спротив спорудженню меморіалу.

Не відбувається обговорення теми голодомору на належному рівні. “Місцеве й центральне телебачення показує що завгодно, будь-яку дрібну подію, акторську підготну, про якогось третьосортного політика ми почуємо, а про цю історію нації нічого немає. Фактично й далі відбувається інформаційна блокада дуже важливої теми”, — наголосив Павло Мовчан.

А **Микола Сядристий** додає, що часто, називаючи винуватців трагедії, говорять про виконавців, але не про систему, яка породила злочин.

Ось чому Меморіальний комплекс пам'яті жертв голодомору України 1932—1933 року покликаний і засудити систему, й увічнити жертв геноциду.

● **Ольга СКРИПКИНА**

П'ЯТИ РОКОВИНИ

ДЕНЬ ПАМ'ЯТІ ГОНГАДЗЕ НА МАЙДАНІ

16 вересня о 19.00 на Хрещатику відбудеться акція “День пам'яті Георгія Гонгадзе”. Напередодні акції, 15 вересня, у Спільці журналістів пройде прес-конференція з цього приводу.

Учасники акції зі свічками в руках утворять коло та вшанують пам'ять Георгія Гонгадзе, а також інших загиблих журналістів, назвавши їх поіменно. Після цього всі пішки рушать до Секретаріату Президента.

Акцію організовують не партії та організації, а небайдужі громадяни різних поглядів. Під час акції буде заборонена партійна символіка й гасла на підтримку тієї чи іншої політичної сили, як і критика політичних сил, якщо вона не має нічого спільного із загибеллю Георгія Гонгадзе та інших журналістів. Це не заважає членам усіх політичних партій і громадських організацій взяти участь в акції як звичайній громадяни. Адже вшанувати загибель Георгія Гонгадзе, яка для деякого навіть стала поштовхом до політичної кар'єри, справа честі кожної нормальної людини.

На жаль, доводиться констатувати, що за рік, який минув із часу проведення за нової влади попередньої акції, особливого прогресу в розслідуванні цієї справи не відбулося. Ми бачимо на лаві підсудних, у кращому випадку, виконавців убивства. Замовники ж або позникали, або “двічі самозастрелились”, або досі перебувають на волі. Ті, що до кого є обґрунтовані підозри в участі у злочині, не криються і навіть не соромляться з'явитися на екранах телевізорів, намагаючись впливати на політичне життя країни.

Обіцянки нової влади щодо розслідування вбивства Георгія Гонгадзе залишаються невиконаними, і про них уже намагаються не згадувати. Ті, хто не прийшов би сьогодні до влади, якби свого часу не загинув Георгій, прагнуть замовчати цю історію, поховати її у громадській свідомості “за строком давності”. У цьому, на жаль, їм сприяють і колеги Георгія по журналістському цеху. І це їм вдається. Аж настільки, що телеканал “Інтер” навіть не замислюється над тим, що гучно й весело святкувати на Майдані Незалежності своє 10-річчя у день смерті Гонгадзе як мінімум неетично. А якщо казати прямо: цинічно. Так само цинічно, як влаштовувати цього дня на могилі Георгія чи в іншому місці партійні мітинги з промовами, які не мають нічого спільного з Георгієм Гонгадзе та переслідуванням журналістів і свободи слова, загалом переслідують вузькопартійні цілі.

● **Ініціативна група з проведення акції “День пам'яті Георгія Гонгадзе”**

Я ТАК ДУМАЮ

Узгодження позицій трьох фракцій показує спостерігачам, що балаканина про сепаратизм, другу державну мову, вступ до НАТО й СОТ була інструментом психологічного тиску на конкурентів. Ніхто з виробників не хоче втрачати вітчизняний ринок і природні ресурси України. Ефективне використання ресурсів потребує стабільності. Це той стратегічний інтерес, який мусять розуміти всі персонажі українського політикуму.

Український великий капітал виявився розумнішим за “п'яту колону”. Залагодження ситуації в Україні стало черговою несподіванкою для Кремля. Щодо Європейського Союзу, то з його боку пролунали схвальні відгуки, — нарешті Хав'єр Солана міг зітхнути з полегшенням.

Процес “баналізації” харизматичного лідера з Донбасу затягнеться на кілька років. Виборці чекатимуть негайної віддачі у вигляді покращання життєвого рівня, але тарифи на комунальні послуги й ціни на енергоносії зроблять примарними сподівання широким верств. Симпатії народу — річ дуже примхлива.

Для подальшого розвитку країни велике значення матиме духовний досвід донеччан, котрі упродовж кількох тижнів мешкали в наметовому містечку поблизу Верховної Ради. Тимчасові окупанти (або орендарі) Маріїнського парку пережили багато

ОБГОВОРЮЄМО УНІВЕРСАЛ

Спливе час, і Універсал національної єдності вважатимуть вищим здобутком української політичної думки. Автор ідеї Універсалу посяде почесне місце в анналах вітчизняної історії. Завдяки перемовинам п'яти фракцій за “круглим столом” з'ясувалося: великий український капітал, перехопивши гасло єдності у помаранчевих, не допустить розчленування України на схід і захід.

яскравих вражень, вони були творцями й свідками важливих подій. Про масове пікетування під стінами парламенту, про все інше, пов'язане з ним, вони вже переповідають родичам, друзям, сусідам, колегам — вони житимуть спогадами про чудове (інакше не скажеш) гостювання в столиці України влітку 2006 року.

Поступово образ Києва трансформується в масовій уяві на кшталт ацени, де має задовольнятися потреба провінціала в самоствердженні. Наступні відвідини київських майданів стануть внутрішньо необхідними, оскільки нагадуватимуть про здійснення мрій. Очевидно, що мешканці Донбасу вже сьогодні сприймають Київ як осереддя держави і мегаполіс, де реалізуються сподівання народу, — саме тут політичний триумф пересічної людини можливий і бажаний.

Міграцію організованих “збірнот” зі сходу до столиці варто захо-

чувати й підтримувати, адже в такий спосіб відбувається духовне єднання Центру й периферії. Якщо шахтарі Донбасу в пошуках правди і справедливості їдуть або їдуть пішки до Києва, а не до Москви, це вже щастя. Внаслідок природного демократичного процесу Київ став об'єднуючим фактором для заходу і сходу країни.

Подальші намагання дестабілізувати ситуацію пов'язуватимуться з Юлією Тимошенко. Мета переходу Олександра Мороза на бік Партії регіонів очевидна — унеможливити появу Юлії Володимирівни в прем'єрському кріслі вдруге. Ще раніше, під час формування помаранчевої коаліції, всі складнощі й болісні маневрування в її межах пояснювалися саме цією метою — не допустити лідерки БЮТ до керма виконавчої влади. Нашоукраїнці й соціалісти, регіонали й комуністи відчували одне спільне, приховане від громадськості бажання, — вивести Юлію Володимирівну з

коридорів влади. Гадаю, реально мислячі парламентарі дійшли висновку, що вчорашня газова принцеса з її псевдопасіонарною енергетикою має назавжди залишитися в обіймах баби Параски, химерного лиха маргіналізованого Майдану. Суперечність між бізнесовим інтересом депутатів БЮТ і популістським екстремізмом їхньої лідерки створювала шизофренічне напруження в суспільстві. Подальша експлуатація помаранчевих гасел унеможлилювала пошук компромісу і почала сприйматися як перешкода на шляху подолання політичної кризи, — вона, власне, й була першопричиною кризового стану.

Сподіваюся, представники бізнесу й тверезі прагматики з фракції БЮТ починають розуміти, в яку халепу вони вскочили. Олександр Зінченко першим відчув ірраціонально-лихоманкову атмосферу, яка почала згущуватися навколо Юлії за часів її прем'єрства. Ситуація ускладнюється наявністю численного протестно-екстремістського електорату БЮТ. Ця обставина викликає стурбованість у людей, відповідальних за долю держави. Після парламентських канікул основною психологічною установкою може стати установка на помсту, тоді не виключена поява на політичній сцені ще однієї киплячої “виварки”.

● **Євген ЯЩЕНКО**, м. Коростень Житомирської обл.

ВЕРСІЇ

Протягом бурхливих подій 2004—2006 рр. народна увага була прикута до боротьби політиків за владу. При цьому “за кадром” залишилися грубі вади самої системи державного устрою, без виправлення яких неможливі суттєві зміни. Ці системні дефекти можна швидко виправити — і тоді ми станемо очевидцями стрімкого й невимущеного поліпшення всього нашого життя.

Почнемо з “чотирьох китів”, на яких стоїть ефективна організація будь-якої спільноти — чи це локальна громадська організація, чи транснаціональна корпорація, чи цілий народ: 1) мета; 2) повноважний керівник; 3) персональна відповідальність керівника за досягнення поставленої мети; 4) контроль громади за процесом керівництва та його результатами.

МЕТА

Осмислена діяльність передбачає наявність чіткої мети, тому саме з неї починається статут будь-якої організації — це очевидний, загальновизнаний факт. **Головним статутним документом держави Україна є Конституція, проте в ній з якогось дива нічого не сказано про мету державної влади.** Тобто взагалі не зрозуміло, навіщо вона (влада) потрібна народові. А оскільки немає мети, то неможливо оцінити, ефективна ця влада чи ні. Наприклад, якщо метою влади є поліпшення здоров’я народу і, відповідно, збільшення тривалості його життя, то нинішня влада вкрай неефективна, бо третина українських чоловіків (!) не доживає навіть до пенсійного віку. Якщо ж метою влади є очищення української території від корінного народу і заселення її іноземцями, то ця влада просто суперекфективна: за 15 років діяльності влади українців стало менше на 5 мільйонів (через переважання смертності над народжуваністю), зате кількість іноземних мігрантів досягла до **6,8 мільйонів** (4-те місце у світі після США, Росії та Німеччини).

Зауважте, що з формального погляду державну владу України безглуздо звинувачувати у вимиранні українського народу, бо в жодному законі не сказано, що вона повинна сприяти його кількісному зростанню. Шоправда, в Конституції говориться, начебто “людина, її життя і здоров’я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю” (стаття 3). Проте це аж ніяк не можна називати формулюванням державної мети, адже одна річ щось визнавати цінністю, а зовсім інша — втілювати його в життя; до того ж незрозуміло, про яку “людину” йдеться в цій статті — громадянина України, представника згаданих вище 6,8 мільйонів іноземних мігрантів чи людину взагалі — як вид *Homo sapiens*.

Мета організації — це стан, якого вона прагне досягти. Щоб мета слугувала надійним орієнтиром, вона має бути чітко визначена через кількісні показники. Яка має бути мета державної влади в Україні? Якщо говорити простою мовою, то державну мету можна сформулювати так: **Щоб українці були багаті, культурні й здорові, і щоб їх було багато.** Чи можна це оцінити кількісно? З чисельністю населення зрозуміло — тут треба тільки точно порахувати, а от як оцінити заможність, культуру і здоров’я цього самого населення? Тут також немає проблем: для кількісної оцінки цих параметрів у міжнародній практиці давно використовується Індекс людського розвитку (Індекс якості життя), який розраховується за методикою Програми розвитку ООН на основі індексів реальних доходів на душу населення, досягнутого рівня освіти і тривалості життя.

Отже, тепер маємо чітко сформульовану державну мету. Щоб вона не залишилася пустим звуком, її необхідно записати в Статут держави Україна — в її Конституцію. Це робиться доволі просто — через доповнення 3-ї статті Конституції України (розділ І. Загальні засади) таким реченням: “*Метою державної влади є кількісне зростання корінного населення України та неухильне підвищення якості його життя, що визначається Індексом людського розвитку Програми розвитку ООН*”. У цій статті Конституції вже є положення про головний обов’язок держави: “*Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним*

обов’язком держави”, тому запропоноване речення з формулюванням мети держави буде його органічним продовженням.

ПОВНОВАЖНИЙ КЕРІВНИК

Наявність повноважного керівника — це “другий кит” успішної організації. В Україні таким керівником є Президент, адже згідно з Конституцією від 28.06.1996 він є Главою держави і володіє найбільшими владними повноваженнями, наприклад, “*має право вето щодо прийнятих Верховною Радою України законів*” (стаття 106, п. 30), для подолання якого потрібно не менше як дві третини від конституційного складу Верховної Ради (стаття 94).

РАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВИ

Україні потрібна не ротація панів-ної верхівки, а чітка національна мета і влада, що відповідає перед народом за її досягнення.

Зміни, внесені Верховною Радою в Конституцію згідно із Законом N 2222-IV (2222-15) від 08.12.2004, суттєво зменшують повноваження Президента, через що Україна вже не має повноважного, а отже, — відповідального керівника. Натомість значні повноваження перейшли до Верховної Ради, тож тепер уже немає з кого персонально запитати про стан справ у державі.

Ще гірше те, що згаданий закон руйнує конституційне поле України. Він змінює конституційний лад із президентсько-парламентської на парламентсько-президентську республіку, а таке рішення можна приймати лише на всенародному референдумі — згідно зі 5-ю статтею Конституції: “*Право визначати і змінювати конституційний лад в Україні належить виключно народові і не може бути узурповане державою, її органами або посадовими особами*”.

Добре розуміючи, що згаданий закон антиконституційний і може бути скасований Конституційним Судом, Верховна Рада зробила наступний злочинний крок — заборонила Конституційному Суду виконувати свій прямий обов’язок, зафіксований у статті 147:

“*Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність законів та інших правових актів Конституції України*”. Для цього вона прийняла закон України № 1253 від 4 серпня 2006 року, яким заборонила Конституційному Суду України переглядати антиконституційну “політреформу”.

Таким чином, внаслідок прийняття двох антиконституційних законів Верховна Рада позбавила державу повноважного і відповідального керівника, здійснила крок до узурпації влади (порушивши статтю 5 Конституції), відкрила “схринушку Пандори” для нових зловживань і остаточного руйнування правового поля, бо якщо можна брутально порушити головний закон держави, то всі інші закони — й поготів.

Для виправлення згаданої антидемократичної деформації потрібно шляхом всенародного референдуму скасувати антиконституційну “політреформу” і зберегти законну президентсько-парламентську республіку з повноважним і відповідальним главою держави — цим другим “китом” успішної організації системи.

ПЕРСОНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПРЕЗИДЕНТА

Отже, маємо мету держави і Главу держави — Президента, який наділений усіма повноваженнями для організації роботи держави на досягнення цієї мети. Однак цього не достатньо — потрібна наявність дійових стимулів для того, щоб повноважний керівник був зацікавлений працювати на досягнення мети. Особиста зацікавленість і персональна відповідальність президента за досягнення конституційної мети — третій “кит” організації. Зрозуміло, що цей принциповий момент теж має бути зафіксовано в головному статутному документі держави.

За Конституцією Президент володіє найбільшими владними повноваженнями, тому й повинен нести найбільшу відповідальність за досягнення державою її мети. Через це статтю 102 Конституції України (розділ V. Президент України) треба доповнити таким реченням: “*Президент несе персональну відповідальність за досягнення мети державної влади (стаття 3) на час завершення свого президентського строку. За невиконання зазначеної мети Президент відповідає власним майном і власною свободою згідно з рішенням Верховного Суду, яке має бути прийнято протягом 6 місяців з дня закінчення його президентських повноважень після відкритого судового розгляду з прямою відео- та радіотрансляцією в національному ефірі*”. Це положення відповідає **демократичному принципу**, за яким “*посадові особи повинні відшкодувати збитки, завдані товариству внаслідок невиконання або неналежного виконання ними свого обов’язку діяти добросовісно та розумно в найкращих інтересах товариства*”, а також тексту присяги Президента: “*Зобов’язуюсь усіма своїми силами боронити суверенітет і незалежність України, дбати про благо Вітчизни і добробут Українського народу*” (стаття 104).

Президент може бути виправданий Верховним Судом, якщо буде встановлено, що керована ним державна влада не досягла своєї мети через непереборні обставини.

Якщо Президентові не вистачає повноважень для якісного виконання своєї конституційної функції, то він може винести на всенародний референдум пропозиції змін до Конституції щодо збільшення повноважень Президента з одночасним посиленням його персональної відповідальності — відповідно до статті 106, п. 6: “*Президент призначає всеукраїнський референдум щодо змін Конституції України відповідно до статті 156 цієї Конституції, проголошує всеукраїнський референдум за народною ініціативою*”.

Якщо нині діючий Президент не готовий до персональної відповідальності за досягнення конституційної мети, то він іде у відставку згідно зі статтею 108, п. 1. Конституції або ініціює дострокові президентські вибори, в яких не бере участі.

Що ж до матеріальної зацікавленості

Президента в ефективній діяльності, то його винагорода має складатися з фіксованої та змінної частин. При цьому змінна частина повинна прямо залежати від кінцевих результатів діяльності керованої Президентом влади, тобто від досягнення державою її конституційної мети. Ця норма має бути чітко прописана у відповідному законі України і стосуватися всієї владної вертикалі.

КОНТРОЛЬ НАРОДУ ЗА ДІЯМИ ВЛАДИ

Обов’язкова умова демократичного устрою — прозорість і підконтрольність влади. Це “четвертий кит” будь-якої організації: чи це громадська структура, чи акціонерне товариство, чи ціла нація. Народ повинен знати, що реально відбувається і як керована Президентом влада щоквартально та щорічно наближається до своєї конституційної мети — зростання кількості корінного населення та якості його життя. Для забезпечення функції контролю в демократичних організаціях створюється незалежний орган — ревізійна комісія, яка повинна забезпечити здійснення належного контролю за фінансово-господарською діяльністю товариства. Незалежність, а отже, ефективність цього контролюючого органу забезпечується тим, що він обирається загальними зборами товариства і тому підзвітний лише цим зборам — це усталена й загально визнана практика.

В Україні функцію ревізійної комісії виконує Рахункова палата. Згідно з **законом України**, вона “*здійснює контроль на засадах законності, плановості, об’єктивності, незалежності та гласності*”. Проблема в тому, що за Конституцією (стаття 85, п. 16) “*призначення на посади та звільнення з посад Голови та інших членів Рахункової палати*” здійснює Верховна Рада. Отже, члени Рахункової палати прямо залежні від ВР і тому аж ніяк не можуть здійснювати задекларований “контроль на засадах незалежності”, тобто діяти в інтересах усього народу, а не одного з державних органів.

Більше того, всі інші передбачені Конституцією контролюючі органи (Прокуратура, Верховний Суд, Конституційний Суд, Уповноважений Верховної Ради з прав людини), по суті, недієздатні, оскільки призначаються Президентом або Верховною Радою — тобто тими, кого вони повинні контролювати. Тож виходить, що державні органи “контролюють самі себе”, так би мовити, бавляться в самоконтроль у вільний від основної роботи час.

Щоб контроль народу за державними органами перетворився з порожніх декларацій на об’єктивну реальність, треба зробити просту річ: **голову Рахункової палати обирати на загальнонаціональних виборах — так само, як ми обираємо Президента.** Тоді він буде справді незалежним, оскільки відповідатиме лише перед народом, що його обрав. При цьому голова Рахункової палати повинен, подібно до Президента, нести персональну відповідальність за керований ним контролюючий орган.

Зрозуміло, що це має бути зафіксовано в Статуті держави, тобто в Конституції. В окремій статті треба записати, що голова Рахункової палати обирається громадянами України одночасно з Президентом на основі загального, рівного й прямого виборчого права шляхом таємного голосування строком на п’ять років.

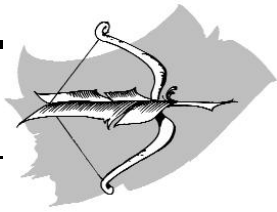
ТЕСТ НА ЩИРІСТЬ

Очевидно, що український народ кровно зацікавлений у негайному здійсненні запропонованої раціоналізації держави. Особливо велика зацікавленість у середнього класу — малого та середнього бізнесу, винахідників, науковців, письменників, журналістів, професійної еліти, взагалі творчих і духовно самодостатніх людей. За нинішньої державної системи, яка обслуговує великий вітчизняний капітал і транснаціональні корпорації, середній клас приречений на знищення, його представникам “світить” або економічне рабство, або вимушена еміграція.

У раціоналізації держави, тобто в її фактичній демократизації, мають бути зацікавлені й ті політики й політологи, що виголошують свою відданість народу і демократичним ідеалам. Тепер у них є можливість наочно довести щирість своїх декларацій — практичною підтримкою референдуму.

Взагалі, ідея раціоналізації держави Україна є тестом на визначення, з ким ти — з українським народом чи з кимось іншим. Це тест для кожного з нас.

● **Ігор КАГАНЕЦЬ,**
Всесвітній рух українців “Спільна Дія”

РЕГІОНИ

“Тут потрібно створити окрему інфраструктуру, яка б забезпечила відповідні умови для хворих людей, — говорить міський голова Сак Олег Ключ. — Адже нині першу перепону хворі зустрічають уже на залізничному вокзалі. За дві хвилини, доки стоїть потяг, людям на візках надто важко нормально висадитися з вагонів, чи, навпаки, сісти в них. А рішення цієї проблеми не вимагає фінансових витрат — необхідна лише ініціатива уряду й Верховної Ради автономії, щоб Міністерство транспорту України вирішило це болюче для інвалідів питання. Зупинка повинна бути хоча б десять хвилин. Масу подібних “дрібних” проблем, що не потребують значних коштів, місто енергійно намагається вирішити самотужки. Всіляко прагнуть допомагати хворим. І не лише фізично, а й морально. Уже сьогодні готуються до вже п’ятого міжнародного пробігу “Скіфський берег-2007”, намагаються зробити його ще масовішим і радіснішим для учасників із майже двадцяти країн світу. Врахували досвід нишніх змагань, у яких взяли участь хворі на візках із восьми держав. Нещодавно тут закінчилися міжнародні змагання зі спортивного орієнтування на інвалідних візках. Для того, щоб подібні змагання проводилися частіше й без незручностей, необхідно облаштувати пристойне дорожнє покриття усього лише на одній вулиці курорту, але для цього вже потрібні кошти з бюджету автономії. Адже, для збереження природних ресурсів унікального курорту, для оновлення медичної бази, розвитку інфраструктури одного бажання місцевої влади й громади та наявних у них коштів замало. Саме у зв’язку з цим, скориставшись статусом курорту державного значення, в місті й розробили програму розвитку на п’ять років”.

“Щоб вирішити ці проблеми, потрібні державний підхід і значні інвестиції, адже наша мета — зберегти це унікальне місце. Місто-курорт Саки сьогодні потребує державної й інвестиційної підтримки, щоб мати можливість розвиватися як лікувальний курорт для інвалідів. “База тут прекрасна, а інфраструктура — нікудишня”, — підтримує міського голову перший заступник голови уряду автономії Євген Михайлов. Для реалізації всіх заходів потрібні солідні економічні “вливання”, серйозні інвестиційні програми. Місто-курорт Саки має бути окремим рядком у

ДАРЮЧИЙ НАДІЮ СПОДІВАЄТЬСЯ НА ВІДРОДЖЕННЯ

Саки — кримське місто, здавна відоме як рідкісний центр бальнеології, унікальні грязі якого й озерна ропа мають чудодійну властивість полегшувати страждання чи повністю вилікувати сотні тисяч хворих — особливо із захворюваннями спини. Окрім узвичаєних понад трьох тисяч інвалідів на візках щороку, які приїждять сюди за цілющими курсами лікування, процедурами й операціями, тут постійно проживає близько двох тисяч інвалідів першої групи, в основному із захворюваннями спини. Адже за авторитетними висновками вчених багатьох країн, характеристика грязі Сакського солонного озера суттєво перевершує лікувальні грязі багатьох родовищ України, Німеччини, Чехії, навіть розрекламовані в світі грязі Мертвого моря в Ізраїлі. А рівень кваліфікації медиків — найвищий. Лікувальна база дозволяє цілорічно оздоровлювати понад 80 тисяч страдницьких душ, зокрема, більше десяти тисяч жінок із різними гінекологічними захворюваннями. При тому, що потребують лікування таких захворювань більше ста тисяч мешканок України. Особливо вдало тут лікують безпліддя.

...Водночас при такому потужному цілющому потенціалі, немає можливості достатньою мірою надати їм допомогу. Адже це приморське місто-курорт довгий час залишається занедбаною кримською провінцією, з низьким рівнем інфраструктури. На жаль, тут, люди з обмеженими фізичними можливостями зіштовхуються з масою побутових проблем, про які здорові люди навіть не задумуються.

бюджеті країни, як це робиться щодо всіх інших міст-курортів державного значення.

За кордоном на залізничних вокзалах і в аеропортах і подібних сакському курортах давно є місця призначені для людей, які пересуваються на візках. Для них створено комфортні спец-туалети, під’їзні шляхи, ліфти, їдальні — вся абсолютна окрема інфраструктура, про яку у нас можна лише мріяти. Тож завдання здорових людей допомогти хворим і створити аналогічні умови.

“Заходи швидкого й реального втілення програми в життя передбачають Бюджет України, Криму і Сак”, — зазначає міський голова Олег Ключ. Уже розроблені першочергові й перспективні напрямки роботи. Залежно від того, скільки коштів на оновлення курорту буде передбачено в Бюджеті України, ми зможемо визначити остаточну суму,

на яку можемо розраховувати. На реалізацію усієї програми необхідно 265 млн. грн.: із держбюджету — 112 млн., із бюджету Криму — 17 мільйонів, із місцевого бюджету — 800 тисяч щороку плюс інвестиційні кошти. Програму вже підготовлено, і в кінці вересня на своєму засіданні її має розглянути уряд автономії.

Автори проекту вважають, що виконання усіх заходів програми дозволить перетворити Саки в популярний конкурентоспроможний бальнео-грязевий курорт державного значення, на якому зможуть лікуватися не лише інваліди України і держав ближнього зарубіжжя, а й усього світу.

Віктор ХОМЕНКО,
Крим

Микола Конобрицький щойно звільнений з-під варті (в центрі, разом із дружиною Валентиною).

Його вітають просвітяни Донецька, Краматорська, Горлівки, вчителі, представники інших громадських організацій

ПОСТАТЬ

Народився Богдан Петрович 6 вересня 1926 року в селі Золотковичі Мостиського району Львівської області в українській патріотичній родині хліборобів. Батько, Петро Головин, був активним членом “Просвіти”. Ще 1905 року виступив з ініціативою побудови хати-читальні для просвітян села. Був головою сільської “Просвіти”. А з часом спорудили двоповерховий будинок — окрасу села Золотковичі, де відзначали всі важливі дати українського національного календаря — свята Тараса Шевченка, Маркіяна Шашкевича, Івана Франка, дня “Просвіти” та інші. Працювали гуртки художньої самодіяльності. Батько завжди брав із собою синів. Малий Богдан прислухався до розмов старших і уважно запам’ятовував звичаї і традиції селян.

Майбутній педагог-народознавець із дитячих літ вслухався у го́мін полів, шепіт жита і пшениці, відчував духмяний запах трав і милувався дзвінким співом пташок. Його до сліз зворушувала народна пісня, пісня-дума. Ця зачарованість минулим України, відчуття Вітчизни душею і визначили подальшу долю педагога-історика Богдана Головина.

Батьки доклали всіх зусиль, щоб їхній здібний син здобув належну на той час освіту.

Початкову школу він закінчив у рідному селі, середню — у Львові. Навчався у Львівській державній торговельній школі. 1958 року закінчив історичний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка.

Як син українського селянина, відчував великий обов’язок — не осквернити себе на цій землі, робити добро, виховувати юнаків і дівчат національно свідомими, порядними людьми. Педагогічна праця на Львівщині й Тернопільщині сприяла цьому.

Богдан Головин у своїй роботі був прикладом для учнів і для учителів. Займався активним краєзнавством, туризмом, ходив у походи рідним краєм. Керовані ним юні туристи-краєзнавці здобували призові місця на обласних зльотах

ТЕРНОПІЛЬСЬКОМУ ПОЧЕСНОМУ ГОЛОВІ – 80 РОКІВ

Просвітянин-подвижник Богдан ГОЛОВИН — український педагог, історик, краєзнавець, публіцист і громадський діяч, заслужений працівник освіти України (1993), почесний член Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка (1996) і Християнського місійного товариства “Фундація духовного єднання України” (1998), член Української світової спілки професійних учителів (1994), Наукового товариства ім. Т. Шевченка (2000) і Всеукраїнської спілки краєзнавців (2000).

змаганнях, всесоюзному конкурсі описів, училися любити рідний край, шанувати історію свого народу, звичаї і традиції, материнську мову і пісню.

Богдан Головин прагнув бути корисним найширшим колам української громадськості і в місті, і в селі. І тому, вважаючи “Просвіту” ефективним засобом піднесення культурного рівня народу, радо брав участь у діяльності просвітніх товариств.

Восени 1988 року став членом Товариства української мови ім. Т. Шевченка. У березні 1992 року обраний головою правління Тернопільського, а в липні цього ж року — обласного об’єднань товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка. На цій посаді працював до січня 2001 року. За цей час кількість індивідуальних членів зросла в чотири рази і об’єднання посіло перше місце в Україні.

Відновлено діяльність “Молодої Просвіти” в усіх районах області.

Нині в області працює 429 об’єднань “Молодої Просвіти”, у складі яких більше 13 тисяч членів. Найбільше молодих просвітян у Бучацькому, Терновлянському, Кременецькому, Збаразькому, Підга-

єцькому, Гусятинському районних об’єднаннях Товариства. Це молоді люди. Вони різні, з різними інтересами. І тут передусім робиться ставка на патріотичне виховання.

За прикладом Тернопільщини молодіжні об’єднання створено в Києві, Львівській, Рівенській, Хмельницькій, Волинській, Івано-Франківській областях та на Буковині.

Завдяки зусиллям ентузіаста-просвітянина Богдана Головина, з метою поширення досвіду тернопольян у травні 1995 року було проведено всеукраїнський семінар-практикум “Молода Просвіта”: минуле, сьогодення, перспективи. У його роботі брали участь делегати з багатьох областей України.

До першого з’їзду “Молодої Просвіти” (1997) вийшов у світ методичний посібник “Молода Просвіта Тернопільщини”.

Постійно в полі зору Товариства просвітницька діяльність у військових частинах Тернопільського гарнізону. Проведено чимало конференцій, семінарів, лекцій, присвячених різним питанням “круглі столи”, організатором та учасником яких був і є сьогодні Богдан Головин.

Очолюючи обласне об’єднання Товариства, він чимало зусиль доклав, щоб просвітяни області активно пропагували через населення дати українського національного календаря.

Паралельно з керівництвом обласною “Просвітою”, Богдан Головин професійно займається краєзнавством, працював і нині працює у наукових бібліотеках, архівах, музеях Тернополя, Львова, Бережан і як наслідок цієї роботи друкує численні нариси й дослідження з діяльності довоєнної “Просвіти”, багатьох керманців-просвітян О. С. Качали, В. Федоровича, Є. Олесницького, І. Кивилока, В. Мудрого, В. Лучаківського, О. Голубовича, С. Барана, І. Бриковича, О. Є. Цурковського, О. С. Мохнацького та інших. А також спогади про Б. Лепкого, К. Студинського, І. Блажкевича, В. Гжицького, С. Сампару, В. Вихруша, В. Ярмуша, творчу діяльність видатних діячів культури, науки, письменників. Основний напрям його діяльності — повернення призабутих і заборонених видатних історичних постатей, науковців, письменників, учасників визвольних змагань 40—50-х років ХХ століття — підпільників ОУН і вояків УПА, уродженців Тернопілля.

2001 рік при виборі голови на наступний термін Богдан Головин зняв свою кандидатуру від участі в голосуванні. Конференція одноголосно обрала його почесним головою обласного об’єднання Товариства “Просвіта”. Святу просвітницьку справу Богдан Головин передав своєму молодому вихованцеві, істинному патріоту Петру Шимківу.

До 10-ої річниці незалежності України Центральне правління ВУТ “Просвіта” нагородило Богдана Головина медаллю “Будівничий України”.

Сьогодні ми вже відсвяткували 15-ту річницю незалежності України. Тож нехай Господь Бог дарує Вам здоров’я, наснагу і довгі роки творчого життя на благо Української держави.

● **Юлія РЕДЬКО**, відповідальний секретар обласного об’єднання Товариства “Просвіта”

ОРГВІДДІЛ ПОВІДОМЛЯЄ

ПЕРВИННІ ОСЕРЕДКИ — ОСНОВА ТОВАРИСТВА

Основа товариства “Просвіта”, як відомо, — первинні осередки. Вони створюються не менше як із трьох осіб за місцем роботи, навчання і проживання за участю повноважних представників об’єднань вищого рівня. Вступники обов’язково подають письмову заяву. Після проведення установчих зборів оформляється протокол.

Упродовж місяця після проведення зборів до об’єднання вищого рівня (районного, міського, обласного) подається заява та витяг із протоколу установчих зборів. Після розгляду документів видається свідоцтво про реєстрацію об’єднання. Після цього про утворення осередку повідомляють відділ управління юстиції, місцеву владу.

Сьогодні у складі “Просвіти” 17 міських об’єднань, 238 районних, 121 міськрайонних, 5223 первинних осередків, 125 колективних членів.

За останній рік в Івано-Франківській області створено 24 первинні осередки, переважно сільські, в Луганській — 10, Миколаївській — 9, Тернопільській — 9. Створюють первинні осередки переважно в школах.

Більшість обласних об’єднань мають свої приміщення. Та, на жаль, поки що не вдається вирішити питання з приміщенням для Київського обласного та міського об’єднань. Загальна численність членів “Просвіти” нині — 267575.

Найчисленніші обласні об’єднання: Тернопільське — 11526 членів; Івано-Франківське — близько 15 тис. членів; Миколаївське — 5828 членів; Луганське — 3525 членів.

● **Тетяна ФЕДІЄНКО**, завідувачка оргвідділу Секретаріату

НОВІ ВИДАННЯ

ПОДІЛЬСЬКА ШЕВЧЕНКІАНА

2006 рік для подільян особливий — він ознаменований 160-річчям перебування Тараса Шевченка в нашому краї.

Хмельницьке міське Товариство “Просвіта” ім. Т. Шевченка з цієї нагоди проводить низку заходів. Хмельниччани вже знайомі з репертуарним збірником “Вокально-хорова Шевченкіана композиторів Хмельниччини”, де представлені твори подільських композиторів на слова Кобзаря, що багато років прикрашають репертуар співаків і хорових колективів нашого славного краю. Упорядник збірника — Дмитро Тукало, викладач відділу “Хорове диригування” Хмельницького музичного училища ім. Владислава Заремби. У вересні він представить збірник для музичних працівників шкіл обласного центру в НВО № 5.

Днями за підтримки правління Хмельницької міської “Просвіти” побачило світ літературно-публіцистичне видання “Подільська Шевченкіана” (книга друга), автор Микола Кульбовський, знаний в області митець, просвітянин.

Із цією книжкою у прекрасній обкладинці з портретом молодого Тараса на тлі фотолістрації яскравих вишивок Марії Кульбовської та Ніни Гончарук можна ознайомитись у Народному Домі “Просвіти”, де вона займає достойне місце в постійно діючій виставці, присвяченій Тарасу Григоровичу Шевченку.

Готується до друку і нове видання “Просвіти” “Благословенний край Поділля”, що своїм виходом ознаменує дві визначні події 2006 року: 160-річчя перебування Тараса Шевченка на Поділлі та 100-річчя Подільської “Просвіти”. Книжка “Благословенний край Поділля” — це збірник цікавих робіт людей дуже різних, але об’єднаних щирою любов’ю до Тараса Шевченка і Товариства “Просвіта”, бо усвідомлюють їхню важливість у житті українців.

● **Тетяна ЗЕЛЕНКО**, відповідальний секретар Хмельницької міської “Просвіти”

ВИДАВНИЧИЙ ЦЕНТР
“ПРОСВІТИ”

Цю незвичайну книгу можна було б назвати й по-іншому, а не так, як є: “Україна у дзеркалі тисячоліть”. Чи вистачить тих дзеркал і чи не викривляться вони? А є ще й задзеркалля... Отож сприймаю нову книгу письменника Вадима Пепа “Україна у дзеркалі тисячоліть”, видану “Просвітою”, як сповідь українця перед вічністю.

Що це за сповідь? Ще один плач і туга за героїчним минулим і квиління над сучасними утисками українства “на нашій, не своїй землі”? Далєбі, не зовсім так, хоч є й плач, і слюза гірко-солоня. Та є й снага, міць кореня і розвій крони, є віра в незнищенність і вселенську потугу українського материка в морі глобалізації.

Вадим Пепа вистраждав цю книгу всім своїм життям. Але як добре, що автор не зацікавився на своїх власних болях-скаргах, а розгорнув широку картину буття українського народу від давнини в цікавих нарисах-оповідках, схожих на легенди, на своєрідні пізнавальні міфи, з яких прозирає просвітлене чоло пращура українців хліборобатрипільця із золотим плугом і початками шедрування-колядування рідною мовою, своїми обрядами, звичаями, уявленнями.

У першому розділі “Святої матері благословення” письменник щиро зізнається: “Мені випало велике щастя. Мої батьки дожили до глибокої старості, отож я до поважного віку не відав, що то за не-

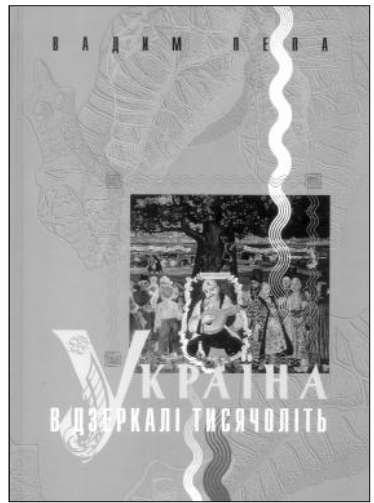
СПОВІДЬ УКРАЇНЦЯ ПЕРЕД ВІЧНІСТЮ

вимовний біль — залишитися на білому світі сиротою. Мій рід укорінений у селі Драбів, яке історично приналежне до Полтавщини”. А далі автор зазначає: “Наскільки розумію з писемних джерел і сам міркую, Україна постала як єдине ціле з етнічних земель, на яких справіку селилися єдинокровні племена, котрі всупереч усім лихоліттям і напастям утвердилися незнищенно в жорсткій юдолі земній. В період так званого Великого переселення народів, що відбувалося в Європі у IV–VII ст., вони заявили про себе як слов’яни, а з XII ст. розвиваються як єдиний народ з іменем українців. ...Вірогідно, полтавці — одне з прадавніх племен... Правічний дух української мови — в абсолютній більшості найменувань місцевостей, річок, гір, узвиш, низин, долин, ярів, островів, озер і всього дрібнішого на нашій рідній землі, що з первовіку переходила у спадок від раніших поколінь наступників”.

Своєрідний розлогий заспів письменника (після коротких двох вступних “Примхи муз” і “До читача”) знаходить логічне продовження в наступних нарисах: “Мрево індоєвропейської спільноти”, “Символи тисячоліть”, “З нащадка світу” (оригінальна поема), “За скіфською завісою”, “Золотий плуг”, “Козацька булава Котигороска”,

“Лик Світовиди”, “Громовержець Кий — творець блискавок”, “Пам’ять духу”. Перо автора зосереджене на духовній спадщині, етнічних традиціях українців. Основні мотиви цих нарисів-розвідок такі: 1) від первоз’яви людини на теренах, де дотепер етнічні українські землі, неперервно снується нить українського роду-народу, а з ним невіддільно розвивається його мова — українська; 2) трипільська культура — золотий вік українського роду; 3) Кий, Шек, Хорив і Либідь — божества астрального культу ще від часів Трипілья; 4) мова донині збережених колядок і щедрівок — із трипільської культури, через віки Київської Русі, а відтак мова церковно-слов’янська, принесена з Візантійської імперії, не прижилася в народі, хоч і добряче послужила для втягування душ у чужинський невід; 5) козацький дух — не анахронізм, не данина пам’яті, а одвічна властивість українців.

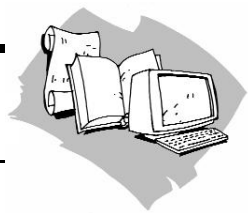
Вадим Пепа — не вчений-історик, проте вдумливий погляд на історичні події та постаті дозволив йому висловити чимало сумнівів щодо оцінок тих далеких подій і діячів, спростувати тезу О. Довженка про ледачість українського козака до пера. Цим темам присвячено нариси “За туманом вигадки”, “На Цесорі голову поклав”, “День Зиновія Хмельницького” та ін. Автор міряє

велич постаті гетьмана України Богдана Хмельницького не “з ніг до голови”, як дехто з недалекоглядних істориків, а “від голови до неба”, підкреслюючи високість і незламність українського духу, невмирущість пам’яті народу, його дум і пісень.

Книга Вадима Пепа “Україна в дзеркалі тисячоліть” зацікавить читачів своїм добрим стилем, а головне — патріотизмом. Пізнати минуле, щоб зачаруватися рідним краєм; осягати сучасне, щоб не помилятися; вірити в майбутнє України, щоб не бути байдужим, а діяти — ось той стрижень, що його аж ніяк не оминати нікому. Вірю: подих правдивої давнини з цього видання підживить читача цілющою міццю.

● **Микола ДМИТРЕНКО**, письменник, фольклорист

ТОЙ, ЩО УЗЯВ НА СЕБЕ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ДОЛЮ НАЦІЇ

Небіж Симона Петлюри, син його сестри Маріямни Степан Скрипник (Патріарх Мстислав) писав про цей період у житті майбутнього провідника нації: “Користаючи з великого авторитету серед товаришів, Симон неподільно володів їхніми душами та був негласно обраним провідником національно свідомого юнацтва, що вчилася тоді в полтавських школах...”

Шкільна влада вважала С. Петлюру за “непоправного мазепинця”, що в її очах було значно лагіднішим явищем, ніж вусатий і бородастий соціаліст”

(“Українське православне слово”, 1976, № 5).

Здавалося б, у відкритті дошки немає нічого надзвичайного, її ще 1991 року слід було повісити. Адже Симон Петлюра народився в Полтаві, саме тут під намулом зросійщення, нав’язуваного “дядьками Отечества чужого”, відчув міцну твердь материка на ім’я Україна.

Однак 15 літ кукобівське міське керівництво і ціла низка кучмівських губернаторів, хто з хохляцькою хитрістю, хто з яничарською підступністю намагалися засунути справу вшанування Петлюри у якнайдальшу шухляду. Вони ткали павутину заспокійливих слів, присипляючи громадськість, та без кінця висували на перший план якісь інші, ближчі душі малороса, проекти — на кшталт бездарного пам’ятника галушці.

Але час бере своє. Відсутність меморіальної дошки і пам’ятника Симонові Петлюрі у його рідному місті суспільною думкою вже сприймається як абсурд, ба, навіть непристойність.

І ось нарешті в області з’явилася влада, яка підтримала ініціативу громадськості, зокрема Товариства “Просвіта” та Народного руху України. Полтавська обласна держадміністрація виділила 5 тис. грн. на меморіальну дошку видатному державникові. Голова ОДА Валерій Асадчев, виступаючи на урочистостях із приводу її відкриття, сказав, що цим актом зроблено перший дуже важливий крок для того, щоб пізнати тих людей, які творили нашу історію:

— Симон Петлюра — це людина, яка в буремні роки стала на чолі боротьби за Українську державу; тоді, як інші повтікали від цієї великої відповідальності, він узяв її на себе. Він був м’якою, інтелігентною людиною, талановитим публіцистом, але корінь у нього був козацький, він виходець із цієї української козацької землі.

Говорив голова ОДА і про ту абсурдну ситуацію, коли в Полтаві немає вулиці Симона Петлюри, а багато вулиць носять імена людей, чужих чи й ворожих Україні:

— Що зробили Роза Люксембург, Карл Лібкнехт для Української держави? Чи знали вони взагалі, що існує така Полтавська земля? Думаю, вони й гадки про це не мали. То чому маємо продовжувати увічнювати в назвах полтавських вулиць імена цих комінтернівців? Чому дехто й досі боїться імен діячів Української Народної Республіки? Уже згодні, що це були великі постаті. Але як доходити до того, що треба поставити пам’ятник, вулицю перейменувати, тут зразу ж самі себе заховуємо у великий чеховський футляр: “как бы чего не вышло”. То виходьмо з цього футляра! У Полтаві має постати пам’ятник Симонові Петлюрі, і нам

ПЕТЛЮРА ПОВЕРНУВСЯ В АЛЬМА-МАТЕР

У дні відзначення 15-ї річниці Незалежності України в Полтаві сталася непересічна подія: на приміщенні Державної аграрної академії (колишньої духовної семінарії) відкрито меморіальну дошку на честь Голови Директорії, Головного Отамана Військ УНР Симона Петлюри, який тут навчався у 1895—1901 роках і вже тоді був, як засвідчили його сучасники, “провідником українського руху”, членом Революційної української партії. Симон Петлюра був найактивнішим серед тих семінаристів, які вимагали введення до програми українознавчих предметів, звільнення жорстоких наглядачів, скасування в закладі системи шпигунства, яка так контрастувала з діяльністю прогресивних викладачів цього закладу, а головне — з Божими заповідями.

соромно буде, якщо цей пам’ятник першими поставлять в іншому місті. Бо він тут народився. Можливо, тому, що ми 15 років боялися належним чином пошанувати Симо-на Петлюру, в нас і немає таких постатей в уряді?..

“Ти явиш світлий образ правної держави демократичної”

Для голови Полтавської обласної організації Всеукраїнського товариства “Просвіта”, колишнього політв’язня, “нашоукраїнця” Миколи Кульчинського відкриття меморіальної дошки Симонові Петлюрі — це увічнення праці багатьох і багатьох полтавців, які започаткували в нашому місті Петлюрівські читання, які берегли світло життя й діяльності Симона Васильовича. Микола Кульчинський нагадав про подвиг тих полтавців, котрі в 70-і роки підняли український прапор на вежі біля мосту неподалік Київського вокзалу. До речі, письменник Петро Петрович Ротач засвідчує, що його й інших дисидентів у 70-і роки кагебісти допитували з приводу появи національного стяга на Краєзнавчому музеї. Ці факти вимагають дослідження, адже герої, які вчинили ці подвиги, не повинні залишатися безіменними.

Відкриваючи дошку Симонові Петлюрі, Полтава вклонилася подвигу того покоління своїх синів, яке навесні 1917 року завітало її синьо-жовтими прапорами, підтримало Центральну Раду, захищало Українську Народну Республіку. Юнаки з Кадетського корпусу, яких виховували бути підпорками Російської імперії, масово переходили на бік Центральної Ради.

— Усі, хто мав серце, усі хто мав душу, не був зламаний вірнопідданістю імперії, не піддався, за словами Грушевського, “пеському обов’язку перед Москвою”, підтримали УНР. І ті слова, з якими звертався до них Симон Петлюра, актуальні і сьогодні, — сказав Микола Кульчинський.

Він повідомив про намір просвітян видати великим накладом лист Симона Петлюри до генерала-хорунжого Микола Удовиченка. Сьогодні він звучить суперактуально. Ось хоча б ця заувага Симона Петлюри про тогочасних партійних лідерів: “Вони партійні інтереси ставили вище державних, персональні моменти вище загальних... Партійна запліненість все заздрила, все запідозрювала: дійшло до того, що мені не давали грошей на організацію Коша Слобожанської України. Я бачив, що українські партії мають силу революційну, деякі розкладову, а творчої, організаційної не мають. Я бачив, що вони не усвідомили собі головного: чи Україна як самостійна держава повинна в своїй закордонній політиці спиратись на Європу чи на Москву — Азію? Виявилось, що азійська спадщина в нас — занадто ще сильна...”

Надзвичайно актуальні думки Симона Петлюри про державний апарат, висловлені в цьому листі: що “треба шукати тих, хто чорною роботою державною уміє творити певні реальні цінності”; що важливо зберегти ідею державності й повагу до уряду: “Я кілька разів міг би успішно “розганяти уряди”, але не робив цього, бо гадаю, що, особливо в молодій державі, це привело би до внутрішньої деморалізації”.

А ось і відповідь сьогочасним сепаратистам: “Основою державності повинна бути Центральна Україна — Наддніпрянина, а не периферія, частина її”.

Заступник голови Полтавської облради Петро Ворона нагадав, що серед діячів Центральної Ради третина була полтавцями, і серед тих, хто продовжував боротьбу за Українську державу в екзилі, їх була, мабуть, четверта частина. Тож пан Ворона висловив сподівання, що обласна рада ухвалить рішення про увічнення пам’яті наших славних земляків, яке, на жаль, не пройшло з першого разу на минулій сесії.

Меморіальну дошку освятив секретар Полтавської єпархії Української Православної Церкви Київського патріархату митрофорний протоієрей Миколай Храпач, який у своєму слові наголосив на тому, як глибоко розумів Симон Петлюра роль Української помісної церкви у формуванні духовної єдності нації. У листі до Івана Огієнка видатний державник писав: “Український патріарх — рівний патріархові московському — це річ, потреба якої вимагається інтересами української церкви та своєчасною оцінкою тих небезпек, що загрожувати будуть, — я це передбачаю, — в її натуральному розвитку. В майбутніх конфліктах нашої держави з Москвою внутрішнє міцна, ієрархічно дисциплінована українська церква може відграти велике позитивне значення у вислідах такої боротьби”.

Отець Миколай висловив сподівання, що настане час, коли приміщення колишньої семінарії буде повернуто Українській Церкві, і тут готуватимуть священників, які “вивчатимуть богослів’я і пізнаватимуть світ через любов до Бога, в єдності, толерантності, терпимості”. А виступи проти створення єдиної помісної Православної Церкви в Україні, на думку о. Миколая, — це “політиканство і деструктивна діяльність тієї п’ятої колони, яка не хоче, щоб наріжним каменем нашої державності була найнадійніша основа — духовна єдність народу”.

У нелегких випробуваннях, що впали на голови справжнім патріотам України, які змушені були піти на ганебне тимчасове перемир’я з олігархічними кланами, нас, українців, нехай надихають слова Голови Директорії, Головного Отамана з його звернення до українського народу від 22 січня Року Божого 1923-го: “Після ганебної віковичної неволі, після страшного божевільного лихоліття Ти переможеш, Народе-Лицарю, і в Державі своїй не-

залежній установиш волю святу для всіх народів, що живуть на розкішних землях Твоїх. Вірний високим засадам волі і рівності, що кохав Ти з часів стародавніх, Ти явиш всім народам світлий образ правної держави демократичної з забезпеченням вольностей громадянських”.

А тим часом полтавці ще живуть на вулиці україножера Артьома

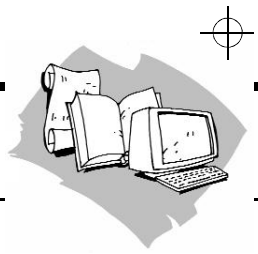
Родинний дім Симона Петлюри стояв на вулиці Загородній, 20, яка нині носить ім’я генерала Зигіна. Зовсім поряд, перпендикулярно до непримітної Загородньої, пролягає вулиця Артема, яку і громадськість, і прогресивні депутати Полтавської міської ради хочуть перейменувати на вулицю Симона Петлюри. Кращого варіанта годі й шукати. Як завжди, опираються цьому ретрогради з комуністичними прибабасами в мізках. Добре відомо, як вони діють, бо так вони колись “заблокували” перейменування вулиці “Уютної” (який жахливий мовний покруч!) на вулицю відомого письменника, художника, жертви сталінських репресій Грицька Коваленка, дім якого ще й досі стоїть на тій “Уютній”. Ходили по квартирах, спокушали мешканців до підписування листів протесту, обстріхували ім’я великого українця. Так само може бути й у випадку з наданням вулиці Артема імені Симона Петлюри. Тож сьогодні, мені здається, дуже важливо донести до мешканців вулиці відомості про того, чие ім’я вониносять у своїх паспортах і на своїх будинках.

Хто ж він, товариш Артьом, а насправді Фьодор Сергєєв? Син підприємця, уродженець деревні Глебово, тепер Фатезького району Курської області, в 1903 році — агент “Іскри” в Україні, у 1905-му — ворохобив у Харкові, у 1918-му — голова раднаркому ворохобної Донецько-Криворізької Радянської Республіки. У тому ж році удостоївся посади заступника голови і наркомарадянської пропаганди незаконного Тимчасового робітничо-селянського уряду України.

Що ж пропагував “нарком” Артьом? Про це залишив спогади Володимир Затонський, якому навіть нинішні товариші комуністи повірять, бо ж це їхній однопартієць. Він пише, що кось, увійшовши до кабінету Леніна, застав там Артьома. “Я його раніше не знав. Він почав енергійно нападати на Український советський Уряд, називав нас самозванцями й іншими такими нешанобливими епітетами. Між тим, він і сам формально входив до складу Народного Секретаріату. Він, як тепер пам’ятаю, доводив, що це справа реакційна — утворювати Україну, хоч би навіть советську. Він казав: “Робітники Донбасу і взагалі міських промислових районів — не українці. Селяни також мало в цьому розуміють. Якщо на Правобережжі, з Києвом на чолі, є якісь українці, то хай їм біс — нехай роблять, що самі хочуть. А тут у нас, у південно-промисловій центрі, треба просто організувати советську владу, що підлягає безпосередньо Петроградові, й жодної України не вигадувати”.

Коментарі, мабуть, зайві. Полтава, яка у 1918—1921 роках послала тисячі своїх синів боротися з головорізами Муравйових і Артьомів, із продагонами і чрезвычайниками, Полтава, яка називає себе духовною столицею України, мусить негайно стерти зі свого чола тавро, поставлене колись цековсько-обкомівськими прихильниками цього україножера.

● Ганна ДЕНИСКО

ВІДЛУННЯ IV ВСЕСВІТНЬОГО
ФОРУМУ УКРАЇНЦІВ

На секційних заняттях IV Всесвітнього форуму українців я працював у секції засобів масової інформації. На секції було проведено “круглий стіл” під дещо велемудрою назвою: “Завдання світового українства щодо розбудови українського інформаційного простору”. Та справа не в назві. А в суті. А суть, чи ситуація, проста: “розбудувати” чи, точніше сказати, будувати є що. Бо отой “інформаційний простір” до того просторий, що аж порожньо.

Як і на інших секціях, і загалом на Форумі, дискусії були двоєдиноного плану: яка ситуація в Україні і яка за кордоном? Щодо ситуації в українських ЗМІ, то тут довго говорити немає про що: вона ненормальна і далека від демократії. Ми, українські журналісти, побідкалися про це між собою, розказали про все нашим гостям із-за кордону, котрі й самі вже мали якусь яву про наші одержавлені й роздержавлені ЗМІ. Не випадково ж в ухвалу секції вписали аж 8 пунктів пропозицій щодо нашого медіа-простору. Причому всі починаються подібними дієсловами: “удосконалити”, “створити”, “розробити”, “забезпечити”, “позбутися”, “припинити”. Цебто, створити щось нормальне, позбутися ненормального. Приміром, створити громадське теле- і радіомовлення, про яке вже мовлено стільки, що вистачило б на рік мовлення. А позбавитися — судового терору проти газет, засилля і монополізму пошти, податкового рекету на українські видання.

Чудові пропозиції. Десятки разів за останні роки висловлені на всіляких акціях. Нехай ще надійдуть владі і як глас Форуму.

Але не менше

мент цього Форуму, благополучно померла. Якщо не де-юре, то де-факто. Навіть звітно-виборний з'їзд АСУП, який повинен був пройти на цьому Форумі, так і не відбувся.

А задум був гарний. Об'єднати українські видання, які, в свою чергу, мали б об'єднувати українців світу. Були чудові ідеї такого об'єднання. Аж до створення під егідою АСУП потужної всесвітньої української газети, яка поширювалася б по всій діаспорі. Як варіант — інтернет-газета. Як найпростіший варіант — інформаційний обмін по Інтернету, цебто, обмін публікаціями про життя українства світу. Простіше простого, а й це не вийшло. Як і обмін досвідом між журналістами, їхнє стажування, проведення семінарів, конкурсів української преси.

Довго можна говорити, чому з цього нічого не вийшло. Якись чвари. Брак допомоги з боку держави. Але про яку Асоціацію ми говоримо, коли й сама Українська всесвітня координаційна Рада тулилася у нас на задвірках. Офіс УВКР — в прямому розумінні, а в останній період — ще й з боргами за оренду, телефон.

Але треба щось робити. Тому перед нашою державою та й самою діаспорою треба ставити питання про фінансову підтримку українських газет світу. Варто якнайшвидше відновити діяльність АСУП. А в структурі УВКР створити дієвий відділ з координації української преси світу. Може, й з виходом у найближчий час на видання потужної газети світового українства, з її інтернетовим варіантом. Усе це реально, якщо щось робити. І дуже нереальне, якщо й далі не робити нічого.

ЯК КУПИТИ ЗА КОРДОНОМ
УКРАЇНСЬКУ ГАЗЕТУ?

Наш співбесідник — Вікентій НІКОЛАЙЧУК, заступник голови Демократичного союзу українців Румунії, редактор журналу “Верховина”, який видає ця організація, колишній депутат парламенту Румунії (1996—2000 рр.) від української меншини держави.

— **Пане Вікентію, що потрібно зробити для поліпшення зв'язків Української держави з українцями за кордоном?**

— Якщо Україна буде багата, то й українці діаспори будуть багаті і буде порозуміння. Україна вже на доброму шляху, розвивається економіка, свідомість.

Щодо якоїсь конкретної допомоги діаспорі? Так, вона потрібна. Ось ми з Румунії відправляємо чимало учнів, студентів в Україну на навчання. На жаль, Україна чомусь не забезпечує їх стипендіями. Я звертався свого часу до ваших міністерств — освіти, закордонних справ, але це питання дуже тяжко вирішується.

— **А як справи з друкуванням українським словом?**

— Я часто їжджу в Чернівці, де ми друкуємо двомовну українсько-румунську газету “Дзвін Буковини”. Там і купую українські видання. Але навіть у самій Україні, в обласному центрі ніяк не знайду в продажу “Літературної України”. Та навіть тут, у столиці, другий день шукаю по кіосках цю газету. Що вже говорити про продаж українських газет у Румунії. Їх там немає. Колись давно, ще за часів Радянського Союзу, газети з СРСР продавалися там у кіосках. Тепер — жодної газети. Хто хоче щось купити почитати — то хіба що при відвідинках України. Або друзі, знайомі привезуть нам з України якісь ваші газети.

Була пропозиція про такий інформаційний обмін між державами. Міністерства культури України і Румунії могли б підписати таку угоду. Щоб румунам в Україні надсилали румунські газети, і, відповідно, українцям у Румунії — українські. Але поки що такого обміну немає.

● Матеріали підготував **Петро АНТОНЕНКО**

УКРАЇНА. АРБАТ, 9

МИ ПРОТИ ПІДМІНИ
УКРАЇНСЬКОЇ СПРАВИ
ПРОВОКАЦІЯМИ

Нещодавно відомі діячі української культури і науки висловили подив із приводу упередженої та неадекватної оцінки російським сенатором В. Думо діяльності Культурного центру України в Москві. У їхньому відкритому листі було справедливо відзначено, що В. Дума не має об'єктивної інформації про роботу Культурного центру й озвучив провокаційні оцінки людей зі свого оточення, які, вочевидь, мало dbають про державні інтереси України, бо саме ними опікуються керівництво та колектив Центру.

Можна було б і не згадувати про “сподвижників” В. Думи, якби вони не стали на свій та його “захист”, зазвичай зводячи заради корпоративних інтересів наклепи на людей, які працюють в ім'я України. Вже давно відомо, що В. Семененко, В. Скопен-

ко і В. Кириченко не мають жодних підстав, аби говорити від імені українців Росії. Ми несемо відповідальність за те, що впродовж багатьох років купка дріб'язкових і пересічних людей узурпувала владу в Об'єднанні українців Москви та Росії, замінюючи реальні справи пустою балаканиною та провокаціями.

Настав час виправити це неприпустиме становище.

Ми хочемо також з'ясувати законність “обрання” В. Думи 10.08.2005 року “методом опитування” головою Ради ОУР та ФНКА “Українці Росії”, вимагаємо гласного із залученням широкого загалу обговорення Статутів цих організацій.

Ми стурбовані тим, що Посольство України в РФ та материкова Україна до цього часу не знаходять можливості спертися в своїй співпраці з українською діаспорою на справді авторитетних людей, на особистостей, які могли б гідно представляти українців Росії та Москви.

Я. А. ВАГРАМЕНКО, ректор Російсько-українського інституту при Московському державному відкритому педагогічному університеті ім. М. Шолохова, академік Міжнародної академії інформатизації, доктор технічних наук, директор Інституту інформатизації освіти;
О. О. ГОЛОБОРОДЬКО, актор Театру ім. “Моссосвета”, народний артист Росії, заслужений артист України;
Є. К. ДЕЙЧ, громадський діяч, мистецтвознавець, літературознавець;
Т. М. ДУДКО, доктор медичних наук, лікар, громадський діяч, заступник голови Товариства української культури “Славутич”, співзасновник нового московського українського об'єднання “Московські українці”;
М. Є. ГОРЕЛКОВ, голова Регіональної громадської організації “Херсонське земляцтво”, генерал-майор, кандидат історичних наук, професор,

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ
ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ
В. А. ЮЩЕНКУ

Високоповажний пане Президенте!

Останнім часом у Москві посилюлися спроби відвернути Культурний центр України від справді патріотичної державницької роботи, визначеної Вашими пріоритетами. Особливо яскраво це виявилось у виступі Василя Думи на IV Всесвітньому форумі українців.

Ще восени 2005 р. такі деструктивні дії щодо української державної інституції за кордоном були рішуче засуджені відомими діячами науки і культури, народними депутатами України, представниками широких кіл української діаспори в Росії (листи додаються).

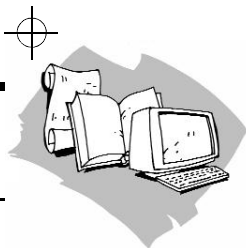
заступник голови Російського союзу ветеранів військової служби “Соратник”;
В. В. ЗАДЕРАЦЬКИЙ, завідувач кафедри історії музики Московської державної консерваторії ім. П. І. Чайковського, доктор мистецтвознавства, професор, заступник голови Спільки композиторів Росії, заступник голови Комісії з присудження Державних премій РФ, заслужений діяч мистецтв РФ;
В. А. ЗАРІЧАНСЬКИЙ, академік РАПН ім. В. І. Вернадського, доктор медичних наук, професор, активіст Товариства української культури “Славутич”;
Х. О. КАШУБА, керівник передвиборного штабу “Наша Україна” в Москві;
Ю. Г. КЛИМЕНКО, почесний адвокат Росії, заступник голови президії колегії адвокатів “Щит”, активіст Товариства української культури “Славутич”, юридичний консультант українських організацій Москви;
Н. С. КОВАЛЬОВА, голова Тульської української громадської організації “Батьківська стріха”;

Просимо не допустити руйнації Культурного центру України в Москві, що працює в ім'я національної ідеї, залишити цю державну установу під Вашим патронатом.

Павло МОВЧАН, голова Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка;

Микола ЖУЛИНСЬКИЙ, голова Національної ради з питань культури і духовності при Президентові України, академік Національної академії наук України

В. М. ЛЯШУК, член товариства “Славутич” організатор і координатор передвиборного штабу В. А. Ющенка у Москві;
Л. М. МЕЛЬНИК, головний спеціаліст відділу інформації і діаспори Культурного центру України в Москві, представник “Нашої України”;
В. І. МИРОНЕНКО, громадський діяч, кандидат історичних наук, провідний науковий співробітник Інституту Європи РАН, керівник центру “Європейський Союз—Східна Європа”;
П. Р. ПОПОВИЧ, льотчик-космонавт СРСР, двічі Герой Радянського Союзу, почесний президент Товариства української культури “Славутич”;
І. Я. ШИШОВ, член Національної спілки письменників України, член правління Товариства Української культури, упорядник довідкового літературно-художнього, науково-популярного і громадсько-політичного альманаху “Провісник”

ВІДЛУННЯ IV ВСЕСВІТНЬОГО
ФОРУМУ УКРАЇНЦІВВІДКРИТО
14-й КАНАДСЬКО-
УКРАЇНСЬКИЙ
БІБЛІОТЕЧНИЙ
ЦЕНТР

Напередодні 15-ої річниці Незалежності України в Запоріжжі відбулося відкриття 14-го в нашій державі Канадсько-українського бібліотечного центру. Своє чергове "дітище" відкрила делегатка Всесвітнього форуму українців, відома діячка української діаспори з Торонто (Канада), меценатка доктор Марія Фішер-Слиж. Вона — один із керівників Канадського Товариства друзів України, централь якого перебуває в Торонто. Саме це Товариство й відкриває в Україні такі Центри.

Ідея відкриття Центрів виникла в українців Канади ще в перші роки незалежності України. Хотілося якось практично допомогти українцям у справі національного відродження. Вирішили привезти на свою історичну Батьківщину безцінні духовні надбання діаспори. Там за десятки років було видано й зібрано величезну кількість українських книг, журналів, які просто неможливо було видавати й читати в тодішній радянській Україні. Адже це твори письменників, яких було репресовано, на десятиліття викреслено з нашої духовності тут, в Україні. Де імена Івана Багряного, Миколи Куліша, Тодося Осьмачки та інших видатних письменників боязно було навіть вимовляти вголос. Ось ці книги, а також численні історичні, народознавчі дослідження й вирішили передати Батьківщині українці з Канади. Єдиною їхньою умовою було, щоб безцінні видання не розפורшилися по наших книгозбірнях і архівах, а були зосереджені у створених на їхній основі Канадсько-українських бібліотечних центрах.

Перший такий Центр було відкрито у 1993 році при бібліотеці Луганського національного педагогічного університету ім. Т. Шевченка. В наступні роки Центри було відкрито в Донецьку, Харкові, Сімферополі, Одесі, Севастополі, Сумах, Чернігові, Дніпропетровську, Полтаві, Маріуполі, Черкасах, Херсоні. І ось щойно — в Запоріжжі. Зверніть увагу, це переважно області півдня і сходу України, цебто, найзрусифікованіші регіони. І дуже важливо, що українська книга йде саме сюди.

Майже всі Центри діють при обласних або міських державних бібліотеках, окрім Луганська, про який сказано, і Севастополя, де такий заклад діє при Центрі підвищення кваліфікації держслужбовців.

Фонди Центрів користуються великою популярністю, особливо у студентів, учнів, викладачів, науковців. І це не випадково, адже тут є видання, яких не знайдеш у жодній іншій бібліотеці. Звичайно ж, центри стали й осередками інформації про Канаду, яка свого часу прийняла сотні тисяч емігрантів з України і де по сьогодні українська діаспора відіграє значну роль у житті країни.

Повідомляємо адреси Канадсько-українських бібліотечних центрів в Україні:

Луганськ: вул. Оборонна, 2.
Донецьк: вул. Артема, 84.
Харків: пров. Короленка, 18.
Сімферополь: вул. Крейзера, 14.
Одеса: вул. Пастера, 13.
Севастополь: Площа Повсталих, 6.
Суми: вул. Героїв Сталінграду, 10.
Чернігів: вул. Одицова, 7-В.
Дніпропетровськ: вул. Карла Маркса, 18.
Полтава: вул. Леніна, 17.
Маріуполь: пров. Леніна, 93-Б.
Черкаси: вул. Байди-Вишневецького, 8.
Херсон: вул. Дніпропетровська, 2.
Запоріжжя: пров. Леніна, 142.
Заходьте, працюйте з унікальними українськими виданнями, які нам привезли українці Канади.

ПОВЕРТАЮЧИСЬ
ДО НАДРУКОВАНОГО

Дуже вчасно газета "Слово" "Просвіти" започаткувала розмову про роль засобів масової інформації в суспільстві, журналістську етику. Йдеться про публікацію Галини Левицької та Ірини Яшембської в "СП" (ч. 32 за 2006 р.) — "Декілька міркувань про дотримання морально-етичних засад у журналістській професії".

Чому я говорю — вчасно? Бо суспільство на цікавому етапі. Терміни "політика" і "політик" стали майже нецензурними словами. Люди тотально розчарувалися від зрад, обманів і непорядності. На зміну Майдану приходять майдани душі й розуму, цебто час серйозної суспільної дискусії. Як у національному аспекті — продовжити те, що названо "національним відродженням", так і в соціальному — переходити нарешті, через 15 років після краху комуністичної, від суспільства тоталітаризму до суспільства демократії. І якраз отут роль засобів масової інформації величезна.

Але розберімося спершу, які вони, наші ЗМІ? Ненормальні. Це якщо одним словом. Якщо трьома словами — то вся наша преса (вживаю термін у розширеному понятті, цебто, преса і друкована, й електронна) чітко ділиться на три частини: преса влади, преса кланів, преса партій. Преса кланів — це свобода слова кланів. Преса партій така ж немічна, як і самі наші партії (партії в нормальному розумінні, а не політхолдинги). Довго про них говорити нема чого.

Окремо скажу про пресу влади, яка, на жаль, і далі домінує в медіапросторі. Дехто заперечить: не домінує. У нас тисячі газет і лише 10—15 відсотків їх належить владі. Але треба рахувати не просто голі назви. Скажімо, на Чернігівщині десь півтори сотні газет. Із них реально існує половина. Адже згідно з законом про пресу, досить газеті вийти один раз на рік і вона числиться в існуючих. От близько половини й числяться. Ще ціла купа газет — кросворди чи сканворди на кшталт "Очи чёрные" чи "Калина красная", звісно, російськомовні. І лише близько сорока реально існуючих газет. Із цих сорока три десятки державних газет (районних і обласних), а це всього лише 20 % за кількістю, за назвами, мають 90 % передплатного накладу. А передплата — це гарантований читач, це доставка газети в найдальше село і хутір. Це реальний вплив на людей. Так-от, повторю ці дві цифри: 20 % і 90 %. Картина типова для України.

Друковані органи органів влади. Скажіть, можна собі уявити, щоб такий "орган органів" був у районі чи області отією "четвертою владою", як пишуть ЗМІ? А правильно б їх треба називати першою владою — владою громадської думки. Теоретично так, бо газета — видання всіх громадян міста, району, області. Практично вплив рядового читателя, шофера, пенсіонера на цю газету дорівнює нулю. І через таку пресу влада може до безкінечності самовихвалити, а відтак — самостворювати себе на виборах.

Ситуація, яка в демократичних державах заборонена законом або традицією, у нас узвичаєна. Генеzis цієї ситуації ще в жовтні 1917 року. Мабуть, не всі знають, що першими декретами ленінського уряду були зовсім не Декрети про мир і про землю (до речі, останній майже дослівно "зідраний" із передвиборної

програми есерів). Власне, декрети приймав не новоспечений уряд, а з'їзд рад, який сформував і ленінський Раднарком. Так-от, першою ж постановою цей уряд увів "тимчасовий контроль над пресою". Ленін, юрист за фахом, але чоловік, котрий в анкетах писав щодо професії — "журналіст", добре розумів, що це таке. Ось і ввели "тимчасово". Істинно, немає нічого тривалішого від

Фото О. Литвиненка

ЖУРНАЛІСТСЬКА ЕТИКА
ЧИ ЕТИКА СУСПІЛЬСТВА?

тимчасового. Тимчасове протрималося 74 роки, до краху СРСР. Юридично. А фактично діє й по сьогодні. А фактично, а в незалежній Українській державі досі діє положення ленінського уряду Росії про контроль над пресою.

Ситуація, повторю, ненормальна. При домінації трьох потворних категорій мас-медіа в Україні лише зароджується преса, яка домінує в демократичному світі. У тій же близькій нам Польщі, досвід якої я вивчаю багато років, постійно буваючи в тій країні.

Не кажу вже про Захід. Свого часу мені довелося побувати на

Буваючи як журналіст на численних столичних зібраннях, форумах, з'їздах і віче, я з сумом вдихаюся у зал, чуючи бідання про брак свободи слова. І думаю: "Якби на триста патріотів знайшовся хоч один чоловік із грішми, або на триста з грішми — один патріот, не вже так важко було б зробити потужне сучасне видання?"

стажуванні в США. Вся наша поїздка базувалася довкола першої поправки до Конституції США. Тоді, понад 200 років тому, на зорі молоді держави, законодавці внесли цю знамениту поправку. Суть її проста: влада постановляє більше нічого не постановляти щодо преси. Іноді ця свобода слова для нас незвична, гіпертрофована. Це коли спалахують грандіозні політичні скандали, оприлюднюються секретні матеріали про війну у В'єтнамі. Коли по телевізору в Нью-Йорку я дивився художній фільм, головний герой якого був просто мерзотником. А герой цей, хоч і художньо вигадана постать, але ж носив титул президента США.

Але американці нам резонно говорили: а як це, яким чином почати обмежувати свободу слова? До якої межі? Ось досі можна, а звідси — ні? І хто встановлюватиме ці межі?

Що робити в Україні? Змінювати цю ситуацію, робити, як у нормальних людей, а не кивати, що ми якісь не такі, якісь особливі. Та такі ми, як усі, і давайте жити, як добрі люди.

комісії. Що можна, люди пробувають робити. Так само, як і Національна спілка журналістів і та ж Незалежна медіа-профспілка, про які згадують авторки у своїй публікації. Щось робиться і щось треба робити при всій сумній загальній картині. Хоча б для того, щоб утримати якусь планку, не опускаючись нижче плінтуса.

Але етика в журналістиці така ж, як і загалом у суспільстві, де

сьогодні обнімаються ті, котрі ще вчора поливали брудом одне одного. А завтра поливатимуть тих, кого сьогодні обнімають.

Суспільство, в особі тих же партій, патріотів, національно-демократичних сил повинне нарешті усвідомити, що таке преса. В Америці, приклад якої я наводив, ще понад 200 років тому прийшли до цієї філософії: преса — це дзеркало, яке суспільство ставить перед собою. І дивиться. А якщо комусь не подобається відображення його фізіономії, то не дзеркало винне. Колись же й ми прийдемо до цієї філософії.

Так само і щодо створення потужних демократичних мас-медіа. Буваючи як журналіст на численних столичних зібраннях, форумах, з'їздах і віче, я з сумом вдихаюся у зал, чуючи бідання про брак свободи слова. І думаю: "Якби на триста патріотів знайшовся хоч один чоловік із грішми, або на триста з грішми — один патріот, не вже так важко було б зробити потужне сучасне видання?"

І хіба не прикро, що ті ж національно-демократичні сили за 15 років не спромоглися на таке видання. Масове, цікаве, гостре.

...Буде нормальне суспільство, буде й нормальна преса, і свобода слова, — говорить дехто. Правильно. Але є й зворотна залежність. Чим швидше у нас будуть потужні, демократичні ЗМІ, тим швидше буде нормальне суспільство. Зачароване коло? Що ж, давайте його розривати. Почати це можуть самі українські журналісти, яким давно вже час братися за створення нової преси. Почати. І це буде найетичніше — не кивати, а працювати.

● Матеріали підготував
Петро АНТОНЕНКО

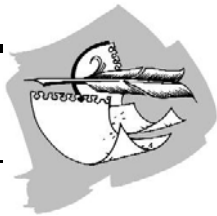

Фото О. Литвиненка

А НАМ СВОЄ РОБИТЬ!

Відбулася вона за сприяння добрих людей милої моєму серцю "Просвіти" Галицького району м. Львова. Треба було зустрітись трьом поколінням львів'ян (60–70 рр., 80–90 рр. і 2000–2006 рр.)!

Гарний конференц-зал Історичного музею Львова вщерть заповнили шанувальники рідного слова й пісні, які прийшли на зустріч з українською діаспорою з Литви — родинним гуртом "Світлиця". Ми, колишні львів'яни, звітували перед друзями, знайомими про свій 25-літній мистецько-пісенний здобуток. А розповідати було про що: і виїзд до Литви, і створення родинного мистецько-пісенного гурту, і така виснажлива і водночас цікава робота — поїздки протягом багатьох років дорогами Литви, знайомства та виступи перед українськими громадами литовських міст — Вільнюса, Каунаса, Клайпеди, Йонави, Вісачіпаса, Матейкія. Це була популяризація української пісні і поезії. І не тільки в Литві. Слухали "Світлицю" в Польщі (Варшава, Гданськ, Ольштин), Чехія (Прага, Брно), Словаччина (Братіслава, Пряшів, Кошице) і інших. А потім була Україна, був і Крим (Ялта, Алушта, Гаспра). Ми виступали в Луцьку на фольклорному фестивалі "Во-

линські візерунки", на святі рідної мови в Ужгороді, в Києві в Палаці "Україна", в Каневі на могилі Т. Шевченка, у Львові — вперше.

Після короткої інформації про гурт та українську діаспору

сутні в залі підхопили цю пісню, співали разом!

Послухати гурт прийшли і колишні мої учні, а нині відомі спеціалісти в галузі медицини, науки, техніки, що було для мене

"Діамант дорогий" про мову в виконанні Оксани Ластов'як і пісню-молитвою "Від Бога наша пісня, наша мова".

Від імені родинного гурту "Світлиця" з Литви я хочу подякувати всім тим чудовим людям, які організували нашу зустріч, а саме: просвітянкам п. Оксані Семенюк, п. Марії Козак, п. Марії Павлюк, чудовому дитячому дуєтові Яринці та Юрчиківі Смертигам (онукам просвітянки п. Юлії Смертиги) за пісенне вітання, відомий львівській поетесі п. Лідії Шевело, яка і вірш присвятила гурту, і подарувала свою найновішу збірку поезій "Зоря на небі засвітилась" (до 750-річчя Львова). А також моїй колишній учениці, згодом талановитій спеціалістці в галузі науки і техніки Надії Середницькій. Вона зворушливо прочитала свій вірш-звернення до мене, її колишньої вчительки рідної мови і класного керівника, написаний нею ще в шкільні роки.

Такі зустрічі проходять елегантно, зворушливо, подобаються слухачам, дають наснагу та приплив доброї енергії, яка так зараз потрібна українцям і Україні!

● **Ірина ІЛЬНИЦЬКА**, ведуча та режисер гурту "Світлиця"

ТАКА НЕЗВИЧАЙНА ЗУСТРІЧ

Гурт "Світлиця"

Литви зазвучали у виконанні подружжя Ластов'яків (Оксани та Романа) такі знайомі львів'янам і зворушливі народні та стрілецькі пісні "Там під Львівським замком", "Рости, рости, черемшино", "Балада про повстанця" — при-

ємною несподіванкою. Ми не бачилися 45 років від часу їхнього випуску. Були хвилюючі спогади, розповіді про минулі дитячі й юнацькі шкільні роки... Завершилася наша зустріч із львів'янами читанням поезії Івана Франка

ВІСТІ ЗІ СЛОВАЧЧИНИ

Нещодавно я був у відрядженні в Словаччині. Мій співрозмовник — Йосиф ЮРЧИШИН, голова Словацької спілки журналістів у Пряшеві.

— Наша організація зветься по-словацьки "Словацький синдикат новинарів" і є профспілковою організацією. Я очолюю організацію вісім років. Працюю як власний кореспондент Словацького телеграфного агентства тут у Пряшеві, і передаю інформацію до Братіслави. Обслуговую 12 районів. Працюю щоденно. І добровільно є головою журналістської організації, на громадських засадах, кажучи по-англійськи "он-гавермент", тобто неурядово. Сфера медіа (ЗМІ) в Словаччині нині взагалі недержавна, позаурядова. Влада з тим не хоче мати нічого спільного.

— *Оскільки й у нас в Україні нині розпочалися ці процеси, то мене цікавить, наскільки болісно це відбулося у вас?*

— Дуже болісно. Багато журналістів втратило роботу. Але zostали лише ті люди, які хочуть працювати в ЗМІ. Не можна сказати, що в нас усе дуже добре в усіх сферах, що роздержавлення принесло лише позитив чи лише негатив. На мою думку, державної політики для ЗМІ в Словаччині взагалі не існує. З одного боку це добре, бо нами ніхто не диригує.

У Пряшівському самоврядному краї (у вас би сказали — в області) невеликі районні газети теж роздержавлені, вони не мають загально-державної реклами. Їх існують лише з тієї реклами, яку дають їм підприємці в своєму районі. А коли район бідний, то і рекламодавців немає...

— *Чи є газети, що припинили свою діяльність внаслідок роздержавлення?*

— Є! Я працював в одному такому виданні — "Пряшівській газеті", яка припинила існування 1997 року. До нашої Оксамитової революції це була типова комуністична газета, яка належала районному комітету Словаччини. Фінансово її утримував районний національний комітет. Так, зреш-

тше, Банська Бистриця, Жіліна, Нітра, Тренчин, Трнава, наш Пряшів і Братіслава. Ми — члени загальнодержавної журналістської організації.

— *Розкажіть трохи про себе.*

— Хоча своєю батьківщиною я вважаю здебільшого українське містечко Свидник тут, на Східній Словаччині, але народився я п'ятдесят років тому в Чехії. Я сам української національності, а наро-

РОЗДЕРЖАВЛЕННЯ ЗМІ: ПЛЮСИ Й МІНУСИ

тою, як і у вас, коли газета була органом райкому і райради, чи обкому та облради.

Отже, державного тут із газет нічого не залишилося, окрім двох ЗМІ — Словацького телебачення і Словацького радіо. А прес-агенція, де я працюю, вже напівкомерційна. Живемо на 50 % із того, що заробимо, продаючи власний продукт — свої вісті. А решту 50 % до нашого бюджету дає держава.

— *Розкажіть, будь ласка, про вашу спілку.*

— Виникла вона тоді, коли за уряду Володимира Мечіара Словацьчину було розділено за новим адміністративним розподілом — 1996 року прийнято політичне рішення, а з 1 січня 1997 року воно вступило в дію. Виникло 8 країв (областей), і тоді було вирішено, що Пряшівська журналістська організація відірветься від Кошицької. Так що ми розпочали все заново. Але тепер ми не шкодуємо — добре, що відійшли, бо ми самі відповідаємо за себе. Як крайська (обласна) організація, ми є однією з тих восьми обласних організацій, які нині існують, в містах Ко-

дився в Чехії у Маріанських Лазнях, бо моя мама десь 1953 року повірила, що буде краще, коли піде з рідного села, і пішла далеко-далеко зі Словаччини до Чехії (тоді ми були разом, в одній державі — Чехословаччині). Маріанські Лазні (по-колишньому Марієнбад) нині в руках росіян! Це недалеко від Карлових Вар.

Коли було дуже погано з нашим словацьким урядом після 1994 року і коли на його чолі був Вол. Мечіар, — це можна було назвати оновленням комуністичної диктатури, ще гіршої за тоталітаризм! І тоді я всерйоз роздумував, чи буду громадянином Словацької республіки. Від 1 січня 1993 року треба було визначитися з громадянством: чеське чи словацьке, чи подвійне? Мені болісно було вирішувати — моє ж коріння тут, у Східній Словаччині, моя мама живе нині в Свиднику. І я тут зостався.

— *Які форми роботи в журналістській організації?*

— Одна з них — товариські обіди на честь журналістів-ювілярів. Випишуємо собі наперед, хто в

нас від 50 років і більше буде ювіляром і раз у півріччя запрошуємо 8—10 людей на такі зустрічі в ресторані. Подякуємо людям за роботу, колеги можуть поговорити між собою. Дуже добре поспілкуватися зі старшими за віком людьми — вони скажуть, що добре робимо, що — ні. Влаштуємо цікаві спортивні акції.

— *З Україною маєте якісь контакти?*

— Донедавна це було складно: діяли обопільні візи і нам треба було за них платити. (Нині для українців візи безплатні, а для громадян Словаччини, які їдуть до України, — безвізовий режим). Насамперед потрібно розвивати стосунки із Закарпаттям. Я думаю, що наш досвід дуже цікавий для українців, може, й болісний. Коли я бачив Помаранчеву революцію, вона нагадувала нашу Оксамитову.

— *Як Ви ставитеся до нинішнього поділу в Східній Словаччині на русинів і українців?*

— Я не хочу поділяти людей. Добре, хто є русин, хай буде русин! Сам я українського переконання. Думаю, що ми, тутешні "руснаці", — найзахідніша гілка на українському дереві. І не думаю, що русини, які тут живуть, — це самостійна нація. Я про це веду запеклі дискусії! Але до моїх опонентів це не доходить. Жити за демократії непросто. Це приносить чимало непередбачуваних моментів чи ситуацій. Так і в нас із пресою за незалежної Словаччини — багато видань виникло і зникло. Тепер щоденних газет у Словаччині три — включно з давньою словацькою "Правдою" є і німецькі видання.

● **Микола ЧАБАН**, м. Дніпропетровськ

ЧИМ ЖИВЕМО

ВІТАЄМО НОВООБРАНОГО ГОЛОВУ

Щойно в Україну з США надійшов Бюлетень Наукового товариства ім. Т. Шевченка в Америці, в якому повідомляється, що на загальних зборах НТШ-А, в Нью-Йорку було обрано нового голову Товариства доктора Ореста Поповича. А попередній голові Ларисі Онишкевич генеральний консул України у Нью-Йорку Андрій Олефіров вручив премію Фонду Т. Г. Шевченка у 2006 році за багаторічну невтомну подвижницьку працю в українських організаціях діаспори та в наукових і громадських організаціях України, сприяння поверненню на Батьківщину національних культурних цінностей, благодійну культурницьку діяльність.

Орест Богданович Попович народився 18 січня 1933 року в Львові. З 1944 р. із батьками в еміграції. Спочатку в Німеччині, а з 1949 р. у США. У Ньюарку штату Нью-Джерсі 1951 р. закінчив середню школу. 1955 р. закінчив із відзнакою хімічний факультет Ратгерського університету. 1959 р. захистив докторську дисертацію з аналітичної хімії. З 1971 до 1993 року — професор хімії Бруклінського коледжу Нью-Йоркського міського університету. Автор книги "Хімія неводних розчинів" (Нью-Йорк, 1981 у співавт.), низки наукових праць. Член багатьох американських наукових установ. Крім наукових досягнень має великі заслуги з організації шахових змагань українців Північної Америки. Тривалий час очолював ланку шахів Української спортової централі Америки й Канади. В 1980 р. проф. О. Поповичу було присвоєно високе шахове звання "Майстра ФІДЕ". В Україні вийшла його книга "Партії та розповіді шахіста з Америки" (Львів, "Академічний експрес", 1996). Професор О. Попович — один із організаторів української діаспори у США для фінансової підтримки спортсменів України. Всеукраїнське товариство "Просвіта" ім. Т. Шевченка нагородило його 2000 року золотою медаллю "Будівничий Україні" за вагомий внесок у розбудову Української держави.

Орест Попович накреслив стратегію майбутньої діяльності Товариства, зокрема виділив такі питання: створення програми для української громади, програма стипендій, грантів для досліджень і наукових програм, видавничу діяльність, співпраця з Товариствами, урядовими й науковими установами України.

Тож привітаємо новообраного голову й Управу Товариства і побажаємо їм плідної роботи.

● **Петро БЕЗПАЛЬКО**, м. Київ

НОВЕ ВИДАННЯ

У ВІНОК ТАРАСОВІ ШЕВЧЕНКУ

За сприяння Хмельницької "Просвіти" побачив світ репертуарний збірник "Вокально-хорова Шевченкіана композиторів Хмельниччини". Його видано коштом родини Венсіл-Бішоп із міста Модесто (США) і присвячено 160-й річниці перебування Тараса Шевченка на Поділлі. Тут представлені твори подільських композиторів на слова Кобзаря, що багато років прикрашають репертуар співаків і хорових колективів нашого славного краю.

● **Тетяна ЗЕЛЕНКО**, відповідальний секретар Хмельницької міської "Просвіти"

— Чи не створюється у Вас враження, що в Україні відбувається гетотизація українського культурно-мистецького простору за рахунок розширення російського?

— Мабуть, було, і в якомусь залишку, даруйте за тавтологію, і залишилось. Нема прориву. У 20—30-ті роки таки був прорив українськості найбільшої сили. Те, що ми називаємо “розстріляним відродженням”. Тобто, той час мав більший прорив. Сьогодні повно розмов і стагнації.

Українська культура може стати ідеологією. У цьому й секрет національної ідеології. Люди, виховані в українськоцентризмі, — інші, аніж космополіти. Кожна культура на певні часи ставить завдання, ретельно проаналізувавши перед тим ситуацію. Програма, прийнята в 90-х — банальна. Група людей, з якою я працюю, ознайомилася із стратегічними розробками в культурідесь понад десяти країн. Франція, наприклад, захищаючись від глобалізаційних процесів, які буквально насуваються на країну, дбає про мову французьку, про своє кіно. Причому, захищаються, зазначаю, французи від англійської навали. А українці повинні захищати себе від...

— “рідного” сусіда.

— Власне, йдеться не про якісь періодичні акції щодо захисту від російської навали, — адже вона виставила українську за межу, відсунула українську культуру на задвірки, на периферію. Ми і досі в цьому стані. Отож на засіданні Національної ради з питань культури і духовності при Президенті України прийнято “дорожню карту”...

— Чия ініціатива назвати програму “дорожньою картою”?

— Президента. То я розглядаю її як паралель із прийняттям стратегічного розвитку культури. Мусимо вийти на створення громадянського суспільства. Ця “дорожня карта” не закрита для доповнень.

Програму що, себто “дорожню карту”, ми напрацювали ще в серпні 2005-го, потім доповнювали. Кирило Стеценко, Анатолій Калиниченко, Сергій Проскурня, Іван Малкович... Я відстоював таку позицію: ми не можемо щось забороняти, нехай буде російська музика, наприклад, але нехай буде обкладена податком. І ринок потроху змінюватиме ситуацію.

— ...Чи знайомі Ви зі складовими Програми з розвитку культури, яку свого часу розробляли в Міністерстві культури під керівництвом Івана Дзюби?

— Ця програма була як на свій час цікавою, хоча, можливо, надто лояльною. А ми повинні бути більш наступальні, активні... Вирішено спробувати відкрити сайт Національної ради.

— Часто чуємо: “фольк” — це українська культура. Це не зовсім так. “Фольк” стає модним, а в перехідний період — модерним “фольком” — це гурти “Мандри”, “ВВ”. Це вже переосмислення фольклорного виконання в модерному звучанні. В академічному мистецтві є імена Сильвестрова, Станковича, Скорика. Остання літургія — досить сильна річ. Щодо сучасної музики, то бачили б Ви, як, скажімо, у Польщі розходяться диски наших гуртів.

А як це все зібрати? Врешті, українці мають за собою 1000 років духовної музики. Опера Данькевича “Богдан Хмельницький” лежала без руху 35 років. А як вона зараз прозвучала!

— Наш Президент — висококультурна людина. Хіба попередні керівники щось тямили у культурі? Проект “Мистецький Арсенал”, наприклад, може змінити історичне обличчя Києва.

— Що Ви скажете з приводу проголошення місцевими радами російської (під маркою регіональної) мови як, по суті, другої державної в деяких областях України?

— У нас уже давно мусується гарний проект: “Схід і Захід — разом!”. Але мало що для цього робиться. Це піна — рішення рад. Це результат політичних дебатів... Повинно бути чітко сказано на найвищому рівні: одна мова — одна держава. Все. Мені часом здається, що я живу в іншій, не своїй, державі. Ми повинні йти в наступ. Активно. А не стогнати, не плакати... Ми живемо, врешті-решт, на своїй землі.

— Як вважаєте — в українському випадку: в нас така ментальність (дещо сентиментально-лакшова) через те, що ми не мали постійної державності, чи не мали державності через таку ментальність?

— У нас нормальний менталітет. Скажі-

ВАСИЛЬ ВОВКУН: «ЛЮДИ, ВИХОВАНІ В УКРАЇНСЬКОМУ ЦЕНТРИЗМІ, — ІНШІ, АНІЖ КОСМОПОЛІТИ»

Василь Вовкун здійснив близько 150 постановок: державних свят, українських і міжнародних фестивалів, днів української культури і мистецтва в Словаччині, Польщі, Франції, Німеччині, молодіжних масових заходів, альтернативних концертів, оригінальних видовищ. Серед них — постановка опери-ораторії І. Стравінського “Цар Едіп” (Славутич, 1996 р., Київ, 1998 р.), містерального шоу-дійства “Золоті ворота тисячоліть” (Київ, 1999 р.), літературно-мистецького фестивалю “Лесина осінь” (Ялта, 1994—2000 рр.), Фестивалю української культури у Польщі (Сопот, 2000 р.), Дня України на Експо—2000 (Ганновер, Німеччина, 2000 р.).

Як режисер і сценарист, Василь Вовкун, до речі, працює в різноманітних жанрах: автентичному, академічному, молодіжному і модерновому.

мо, я й незчувся, як у Донецьку поміняли таблички в адміністраціях — тепер вони українською мовою. Театр Донецька заговорив українською. І ніхто на мене там не дивився вовком, коли я спілкувався українською. Працювати над цією проблемою треба... Працювати...

— У Польщі, наприклад, повсюдно — польське середовище. Культура для кожного поляка — рідна. Це для нього природне середовище. А ми, коли переїжджаємо з області в область, — начебто на іншу землю потрапляємо.

Візьмімо Чехію початку ХХ століття. Мови чеської й не чутно було, більшість ідентифікувала себе з німецькою культурою. Виробили програму — і держава стала національною державою. Я хочу сказати: якщо задано рух, за якою програмою йти, — прийдемо до бажаного результату. А для пересічного міщанина це звучить так: треба видати указ, що там ще? Підготувати закон — і так далі. Тобто, діяти “зверху”. Нас імперія тримає не тільки через газ чи й якісь інші економічні важелі. Ось недавно Путін збирав представників СНД, пропонував співпрацю інтелігенції з усього колишнього простору СССР. Подивіться, як вони спекулюють темою слов’янства. Адже Київська Русь чи просто Русь — наша тема. Ми — історичні слов’яни...

Відступ, конче потрібний для ілюстрації вищесказаного: “Мы сохраняем (дозволю собі зберегти мову оригіналу. — Б. З.) культуру нашей исторической родины, Большой России (підкреслення моє. — Б.З.), поэтому не можем жить и работать порознь”, — оповідає нам, українцям, зокрема директор Державного музею А. С. Пушкіна Євгеній Богатирьов у статті “Интеллигенты СНГ, соединяйтесь!” (Литературная газета. Ч. 15 — 2006. — 12—18 апреля.).

У наступному числі тієї ж газети (ч. 16), уже після “первого форума творческой научной интеллигенции государств-участников СНГ” можна прочитати заголовок “з polegшим видихом” — “Без барьеров”. У ній натрапляємо на такі “перли”, як: “Но феномен заключается в том, что эта общая гуманитарная база не исчезла, она существует, она живет (чуєте, як вона існує, ба більше — живе? — Б. З.), более того, она в высшей степени востребована! — і ще б пак: мистецькі (і не дуже) колективи з Російської Федерації і днюють, і ночують в Україні, аби ми про них, випадково не забували, ба більше: на телеканалах, у радіопрогранах тільки й чути мову північних сусідів; як сказав нещодавно один із урядовців Росії: що ми пхаємо в Україну газ чи нафту, — культурну, інформаційну інвазію належить здійснювати, це ефективніше.

Що ж, кому потрібен імперський культурний (і не тільки) простір, — як кажуть молоді, прапор у руки. Якщо він уже не здатний мислити національними категоріями. Але, як реалістично підсумував кінорежисер Олег Фіалко,

— Треба видати закон про меценатство. Хоч я в його ефективність не дуже й вірю. Шпарку якусь, аби його обійти, завше знайдуть. Буде вигідно комусь, але не культурі. Повинно бути так: є економічна еліта, є культурна еліта — і вони разом працюють на національну культуру. Український бізнесмен активно вкладає гроші в російську “зірку”, це теж — меценатство, але він працює на чужу культуру. Віктор Ющенко намагається створити таку ситуацію, щоб бізнес працював на українську культуру, на великі проекти.

Ось літературно-мистецьке свято “Лесина осінь”. Кращі музичні сили. Афіші українською мовою. Відвідували його українськи налаштовані. Так тривало два—три роки. А далі зацікавилася російськомовне населення, тепер — аншлаги. За 12 років виросло нове покоління — в університеті, яке розмовляє українською. Поставили мені дві вистави. Ми мусили б працювали в регіонах на більш державному і державницькому рівнях. Комусь, скажімо, треба дати прочитати Лесю Українку, а комусь — Оксану Забужко чи Віктора Неборака...

— Яким бачите нинішній простір культури? Як синхронізувати діяльність центральних і периферійних об’єктів?

— Це дуже велика проблема. Нині ніхто не знає, як діяти в цьому напрямку. Містечковість буває, коли люди замикаються самі в собі, тобто в рамках свого містечка чи селища. Отже, гастрольна діяльність мистецьких колективів — дуже важливий фактор.

Українське село дістало добрий удар за роки незалежності. А село ж — величезний донор нації. І в кожному чую російську музику.

Звичайно, видавати гарні вказівки владним (чи провладним) мужам — це добре, але далі ніхто не контролює їхнього виконання. Варто підходити до цього прагматично: хочеш, щоб у твоїй кав’ярні звучала українська музика, — плати. Сьогодні в цьому матеріальному світі податок має бути добрим регулятором... Врешті, нагадую: немає закону про культуру взагалі. То хто ж контролюватиме всі ті процеси, що відбуваються, скажімо, поза українською волею?

— Що має превалювати — “культура України” чи “українська культура”?

— “Культура України” — це вже мегаполіс. Я з великим задоволенням хотів би на решті через це пройти. Ми, чесно кажучи, надто толерантні до наших аж ніяк не толерантних опонентів.

— Чи комфортно почуваєтеся на посаді головного режисера Українського державного центру культурних ініціатив, взагалі — в Києві?

— Звичайно. Були, шоправда, різні періоди. Зараз — однозначно. Навіть відчуваю, що можу якоюсь мірою впливати на процес. Не настільки, як цього хочеться, але все-таки...

— Часто буваєте в рідних краях?

— Я ще досі, маючи 27-річного сина, кожного Різдва чи Великодня вирушаю, точніше, вирушаємо сім’єю, до Мами. Знаєте, зайти в рідну церкву — і якось енергія з’являється. Дивившись на цих спрацьованих, згорьованих життям людей — і думаєш про велике. А ще — не хочу приховувати — приємно, що люди тобою пишаються. Це ж, мабуть, назавжди тут закопана моя пуповина, тут — мала Батьківщина, родина. Мрію подарувати Жовкві свою колекцію старожитностей — найвільний живопис (Марії Прима-ченко, Сколоздрі), вишивки, сакральне мистецтво (зокрема, давні українські ікони).

На Коляду в Києві було відкрито виставку “Кольори і мелодії українських свят”. Глядачі Києва, а також Харкова, Дніпропетровська, Кіровограда, Сум, Полтави мали змогу оглянути колекції з музею Івана Гончара, галереї “Родовід” Лідії Ліхач, сакральне мистецтво, вишивки, рушники з колекцій Президента і моєї, Вовкуна. Черговий пункт виставки — Одеса.

— Ви, бачу, видали книжку прози “Фрески” 2001 року. Як Ви прийшли ще й до літературної творчості?

— Я колись створив книжку новел “Морозяне щастя”. А до написання “Фресок” мене підштовхнула Ліна Василівна — після того, як прочитала мої новели, які я їй свого часу подарував. Запитає: чи я пишу? Так, я ще маю написати...

— Пане Василю! Як кажуть у народі, коли хтось виконує нелегку працю, — Бог в поміч!

●

Богдан ЗАЛІЗНЯК

МИТЕЦЬ І РЕЖИМ

У березні 2006 року побачила світ книга “Запорізький Національний університет: історія і сучасність (1930—2005): ювілейна книга” видана до 75-річчя Запорізького Національного університету. Порадниками та консультантами при виданні, як вказано, є колишній начальник обласного управління КДБ М. І. Шама, колишній заввідділом пропаганди та агітації колишнього Запорізького обкому КПУ В. І. Воловик та колишній заввідділом науки такого ж таки обкому КПУ М. М. Сидоренко. Звичайно ж, мене як голову Запорізької обласної організації Конгресу Українських Націоналістів, спонукало детально ознайомитися з названою книгою не лише бажання з’ясувати, яку ж це нам історію одного з провідних вищих навчальних закладів козацького краю пропонує і радить кадебіст із обкомівцями. У першу чергу цікавість до названої книги зумовлена моїм глибоким переконанням у тому, що історія університету, як і історія держави, повинна бути правдивою, оскільки лише за цієї умови вона буде спроможна відігравати виключно важливу соціальну функцію та сприяти тому, щоб той же Запорізький Національний університет став дійсно тим центром духовності та культури, котрий би сприяв відродженню України, українського духу і притаманних нашому народу аристократизму та шляхетності.

Хочу категорично наголосити, що негідно писати історію університету, як і історію держави, під “временщиків”, і неприпустимо в дусі колишнього совєцького агітпропу продовжувати пропагувати колишнє комуністичне минуле, його символи, його ідолів, його вождів. Але, на превеликий жаль, у дусі партійно-комсомольського агітпропу 30-х—50-х років минулого століття і подається матеріал у названій книзі.

На великій кількості сторінок на кольорових світлинах наводиться величезна кількість різних грамот із портретами Леніна та Сталіна, мандатів делегатів різних більшовицьких збіговиськ тощо. Складається враження, що Ленін, Сталін, різні грамоти та мандати з зображеннями більшовицьких вождів відігравали не просто провідну роль в історії закладу, а власне це і сама історія Запорізького Національного університету (до 1985 року педінститут).

Зате в книзі повністю замовчуються намагання колективу зберегти паростки українства, стати своєрідним оберегом нашої національної духовності та культури. Повністю замовчується той трагічний період у житті колективу вузу, коли більшовицькі посіпаки впродовж 30-х—50-х років минулого століття за звинуваченнями в українському буржуазному націоналізмі знищили в катівнях НКВС велику кількість викладачів та студентів. Замовчується, зокрема, такий жахли-

ІСТОРІЯ ЗАПОРІЗЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВІД ОБКОМУ ТА КДБ

вий факт, коли впродовж однієї ночі були заарештовані разом із завідувачем кафедри за виключенням лише однієї особи, всі викладачі кафедри української мови, а потім були розстріляні енкаведистами. Даремно, в цій історичній книзі намагалися знайти прізвиська й усіх інших знищених енкаведистами студентів, викладачів, навіть одного з колишніх ректорів вузу Волкова, який теж загинув у катівнях НКВС.

Більше того, намагаючись утверджувати історичне “безпам’ятство” стосовно минулого, матеріал у книзі подається таким чином, ніби взагалі ніколи й ніяких репресій та переслідувань викладачів і студентів із боку НКВС та КДБ не було.

У подібну книгу неприпустимо включати світлини людей, котрі вкрай шовіністично антиукраїнськи налаштовані, та розписувати їх біографії. Їхня єдина “заслуга” в історії вузу — це постійні доноси в НКВС та КДБ на колег. Негідно живописати біографії та подавати світлини колишніх ректорів, заслуги одного з яких полягають у тому, що в період його керівництва було виявлене масове захворювання сифілісом (45 чоловік, у тому числі проректор із адміністративно-господарської роботи та практично весь студентський комсомольсько-профспілковий актив), а інший ректор “прославився” тим, що протягом півтора років вигнав із робо-

ти 154 викладачів із вченими ступенями та званнями, а на їхнє місце “з вулиці” взяв 107 чоловік без учених ступенів та звань і одночасно продовжив трудові угоди з усіма викладачами, стосовно яких матеріали за звинуваченням їх у хабарництві, були передані прокуратурою до суду.

Неприпустимо в подібній ювілейній книзі друкувати світлини та всіляко вихвалити одну з “продавщиків” дипломів, котра схитрилась продати диплом свого факультету аж в Австралію. Причому була спіймана, як кажуть, на гарячому.

Україн негідно та недостойно виглядає також спроба повністю замовчати плідну працю в університеті протягом десятиліть цілого ряду патріотично та проукраїнськи налаштованих викладачів.

Так, у книзі не знайшлося місця, щоб назвати прізвиське доцента Шевченка Тараса Григоровича, знаного не тільки в Україні, фахівця з української мови, який понад 20 років працює в університеті, тривалий час завідував кафедрою української мови, обирався депутатом обласної ради, постійно проводить активну просвітницьку діяльність, в тому числі протягом останніх десяти років як голова Запорізької обласної організації ВУТ “Просвіта” імені Т. Г. Шевченка.

Зате знайшлося місце І. І. Колосову, фігуранту кримінальної

справи за хабарництво №580213 від 17.12.2002 року, в якого немає не лише жодної книги, але й навіть однієї теоретичної статті. Натомість викреслено прізвище Ткаченка Андрія Арсенійовича, автора 29 монографій, 15 навчальних посібників та ста наукових статей, людини, яка теоретично спростувала теорію Маркса. А. А. Ткаченко 28 років (!) працював в університеті доцентом і професором, єдиний на економічному факультеті за всю його історію нагороджений знаком “Відмінник освіти України”. 13 жовтня 1987 року Андрія Арсенійовича вчена рада університету рекомендувала відділенню економіки АН УРСР на здобуття премії імені Шліхтера за наукові досягнення в галузі методології політичної економії. А згодом та ж учена рада.

Інша справа, що за антимарксистські та антикомуністичні погляди А. А. Ткаченку до сьогодні атестата професора не видали, а окрім цього, в тому числі й у незалежній Україні, переслідуючи за той же анти марксизм та антикомунізм “провалили” на захист три його докторські дисертації. Про це, зокрема, повідомляла своїм читачам газета “Україна молода” 25 лютого 1998 року, на весь світ розповідав на радіо “Свобода” в 1997 та 1998 роках Павло Вольвач. У запорізькому краї двічі повідомляла про це своїх читачів газета “Перекур” 31 липня 1997 року та 16 липня 1998 року.

Нині книги А. А. Ткаченка є не лише в науковій бібліотеці Запорізького Національного університету, інших наукових бібліотеках України. Його книги є в бібліотеках Америки, Канади, Англії, Німеччини, Росії, Молдавії, Білорусі, інших країнах СНД. Але за логікою колишнього обласного кадебіста Шама та двох обкомівців Воловика та Сидоренка, антимарксиста та антикомуніста А. А. Ткаченка в Запорізькому Національному університеті ніколи не було й нема! Тут лише потрібно зауважити наступне: Шама, Воловик та Сидоренко самі були безпосередньо причетні до переслідувань А. А. Ткаченка за політичні переконання впродовж 1976—1977 років, коли А. А. Ткаченко саме за політичні погляди був звільнений з роботи і був поновлений лише через рік за протестом колишнього Генерального прокурора колишнього СРСР Романа Руденка.

Що ж дає публікація названої “ювілейної” та “історичної” книги, в якій відсутня дійсна історія університету, а пропонується кадебістсько-обкомівське її тлумачення? Виходить, хай вибачать читачі, майже сто тисяч гривень пішло, як кажуть українці, “рябку під хвіст”. Переконаний, що так буде продовжуватись доти, доки “історію” будуть писати колишні кадебісти та обкомівці. Справжню правдиву історію і університетів, і нашої держави повинні писати самі українці.

● **В. ТИМЧИНА,**
Голова Запорізької обласної організації “Конгрес Українських Націоналістів”

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР

ЯКІ КНИЖКИ ВПЛИНУЛИ НА УКРАЇНСЬКИЙ СВІТ ЗА РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ?

17 серпня у Великій читацькій залі Національної Парламентської бібліотеки України відбулося відкриття виставки “КНИЖКИ НЕЗАЛЕЖНОГО 15-річчя, які вплинули на український світ” та прес-конференція з нагоди підбиття підсумків цього рейтингового проекту дослідження. На ній виступили К. Родик і Г. Родіна — головні натхненники цього проекту.

Отже, нагадаємо, він стартував кілька тижнів тому з аналогічної прес-конференції. Всеукраїнський рейтинг “Книжка року”, журнал “Книжник-review” і газета “Україна молода” напередодні ювілейного Дня Незалежності вирішили провести читачко-експертне опитування і з’ясувати: які українські видання Незалежної України вважаються найрезонанснішими в нашій півторадесятилітній історії. Опитування проводилося в три етапи. Спершу українські видавці надали організаторам списки своїх найуспішніших видань. Маємо зазначити, що за п’ятнадцять років на український ринок надійшло понад 70 тис. найменувань книжкової продукції. Видання, що не надходили у вільний продаж, до цього переліку не зараховувалися. Далі експертна рада (200 осіб) переглянула ті списки й визначили по тридцять книжок-претендентів у семи номінаціях: “Хрестоматія”, “Красне письменство”, “Софія”, “Минущина”, “Обрії”, “Дитяче свято”, “Візитівка”. Нарешті з 3 по 10 серпня відбувалося голосування читачів (свій голос за десять улюблених книжок можна було віддати за посередництвом пошти чи Інтернету).

І нарешті 17 серпня на відповідній виставці оголосили переможців. На прес-конференції журналісти вислухали традиційні промови на тему: “Що робити, щоб українське книговидання вийшло з кризи?” Сама виставка викликала дуже суперечливе враження: кілька столів із книжками традиційного асортименту книгарні “Наукова думка”, деякі з них достатньо зачитані... Ще суперечливіше враження викликає список переможців (його можна прочитати на сторінках “Книжника-review”). Із незрозумілих причин Марсель Пруст сусидить із когортою українських культурних діячів ХХ ст., твори Любка Дереша й Леся Подерв’янського належать до сімки найвизначніших здобутків української літератури, у номінації “Софія” тільки одне українське прізвище — Д. Чижевський, а майже все “Дитяче свято” віддає видавництву І. Малковича. Звісно, перед нами просто ще один результат читачького опитування — яка ж тут раціональність чи об’єктивність? Але ж і назва гучна — “КНИЖКИ НЕЗАЛЕЖНОГО 15-річчя, які вплинули на український світ”. Чи вплинули?

І все ж нам дуже потрібні подібні акції. Як і будь-які інші заходи, що привертатимуть увагу українського суспільства (і влади!) до української книжки, мови, культури. Тому щира дяка організаторам за непересічну ідею. Сподіваємося, що до наступної “круглої дати” у нас буде більше підстав для гордості за зроблену працю.

● **Зоя ЖУК**

ВУЛИЧНИЙ ФОТОГРАФ

Розпочався новий навчальний рік. І знову загадковим мовчанням зустрічають допитливих читальні — де ходять навшипиньки і спілкуються пошепки з поваги до книжок, що мешкають у цьому книжковому заповіднику.

ЗАВДЯКИ НАЩАДКАМ

На чужині Володимир Леонтович дуже тужив за Батьківщиною. За її тихими водами і ясними зорями. І стверджував, що “немає краю кращого од України”. Та повернутися не міг, бо від більшовицької чекала на нього тільки куля. Хоча двічі за радянської влади і видавалися його твори (“Солдатський розрук” — 1926, та “Пани й люди” — 1929 р.), але згодом усе було заслано у спецхрони, а письменника за любов до України оголошено українським буржуазним націоналістом і піддано забуттю.

Непростий стелився шлях повернення в Україну колись добре відомому письменнику, культурно-громадському діячеві та меценату. Чотирнадцять років невпинної робо-

ПОВЕРНЕННЯ ПИСЬМЕННИКА В УКРАЇНУ

ти знадобилося, щоб відродити пам’ять, щоб заново впізнати свого достойника. І книжки Володимира Леонтовича вже читають, досліджують науковці, студіює молодь.

Сталося це тому, що онуки письменника у перших і в других, поза Україною і в Україні суші, об’єдналися у здійсненні проекту, як тепер кажуть, — видання “Зібрання творів” у чотирьох томах.

Перший том прийшов до читачів 2004 року. В нього ввійшли повісті “Пани й люди”, “Per pedes apostolorum” — “Стопами апостолів” (образки життя духовенства на Україні), “Старе й нове”, “Абдул Газіс”.

Другий том не забарився того ж року. Він містив повісті “Хроніка Гречок”, “Ворохобня”, “Лихо подоланим”, оповідання, образки, казки.

Третій том вийшов 2005 року. Для нього прилетіли з-за океану автобіографічна повість “Дитячі і юнацькі роки Володі Ганкевича”, “Спомин утікача” та спогади.

І от завершальний четвертий том на шляху до читача. В нього ввійшли статті і листи (більше 160-ти) Володимира Леонтовича, а також поіменні покажчики, роки життя і діяльності В. Леонтовича, бібліографія. Наклад невеликий — лише 500 примірників. Безоплатно розси-

лаються книжки по обласних бібліотеках та університетах.

Стала можливою наукова конференція, присвячена творчості Володимира Леонтовича, яка пройде 6 жовтня у Національному педагогічному університеті імені М. Драгоманова в Києві.

Володимир Леонтович повертається в Україну в свій сто сороковий рік від дня народження.

● **Олена ЛЕОНОВИЧ,**
член НСПУ, упорядник “Зібрання творів”
Володимира Леонтовича, його двюрідна онука

МИСТЕЦЬКІ ІМПРЕЗИ

— Отже, Сергій Фоменко (Фома) та його гурт «Мандри» були у свій час разом з іншими українськими артистами суб'єктами й учасниками всевітньої відомої Помаранчевої революції. Чи немає зараз, на тлі певних подій, відчуття розчарування?

— Революція абсолютно не розчарувала. Передусім наш народ продемонстрував свої найкращі якості, й усе було зроблено правильно. Це був найпрекрасніший період мого життя. Інша справа — політики. Унікальне всезагальне піднесення людей, абсолютну довіру згодом наш політикум (не хочу називати імен) «успішно» звів нанівець. Ось що засмучує. Сталося це, на мою думку, через те, що переважна більшість політиків продовжує мислити «совковими штампами».

— Що або хто міг би змінити ситуацію на краще?

— Нехай прийдуть молоді політики. Є надзвичайний дефіцит адекватних, європейських, сильних політиків, які б мали ясну голову й патріотичний дух. Наш народ давно готовий до радикальних демократичних змін, а його знову тягнуть у минуле.

— Наші люди (зокрема молодь), які вийшли на Майдан, виявилися значно розумнішими, чеснішими й послідовнішими за своїх «водіїв». Очевидний парадокс, чи не так?

— Якби мене попросили виставити оцінки нашим політикам незалежно від їхніх кольорів, я б ставив двійки, навіть не трійки. Вони виявилися професіоналами тільки там, де йшлося про їхні особисті бізнесові чи політичні інтереси. Це люди, які не мислять державними категоріями. На мою думку, справжній політик відповідає за кожне своє слово, прораховує кожен свій крок, кожний вчинок, і відчуває, як це сприймають люди. Тобто, за складністю це можна порівняти з роботою хірурга. У нашому випадку ми маємо справу з «роботою костоломів».

— Із перемогою демократії багато хто сподівався на позитивні зміни в царині культури. Але змін не відбулося. Щодо «свободи слова» Президент, безумовно, виконав свою обіцянку. Щодо державної культурної стратегії — ні. У чому причини?

— Основа будь-якої державності — її медіа-простір. Це — потужний інструмент, зброя у сучасному світі. Медіа-простір формує ментальність, свідомість, смаки. Мова, культура, менталітет — базові речі, підмурок держави. В Україні багато освічених, високоінтелектуальних, креативних людей, які мали б впливати на ситуацію, формувати медіа-простір, наповнюючи його змістом. Але не роблять цього через те, що в них не «склалося» з довірою до політикуму. Ми маємо величезну державу, але не маємо головного

— українських медіа, які б становили потужну силу, наш кістяк, стрижень.

— Останніми роками у пресі було зламано чимало списів щодо антиукраїнської діяльності так званих комерційних ФМ-радіостанцій. Зокрема й ми з Вами брали участь у тих дискусіях. Однак ті самі станції і надалі культивують російську попу замість того, аби пропагувати сучасну, здорову й класну українську музику...

— Радіо, телебачення, військова безпека — це, на мій погляд, одне й те саме із погляду національної безпеки. Проблеми тих же радіостанцій мають вирішуватися на найвищому держав-

Фото О. Литвиненка

Сергій ФОМЕНКО (ФОМА): «ПРАЦЮЮ НАД ПРОЕКТОМ КОНСОЛІДАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕЛІТИ»

Уперше Фому почули взимку 1990 року на веселому рок-н-рольному фестивалі «Йолки-палки» — тоді він був лідер-вокалістом гурту «День помирає рано». Гурт вирізнявся незлими романтично-філософськими текстами і стриманим суворим іміджем. «День...» розділив долю більшості андеграундних формацій, тобто розчинився у хвилях жорсткої дійсності. Не зник лише Фома. Його наступна реінкарнація відбулася взимку 1997 року в київському кіноклубі під час дебютного концерту «Мандрів». Гурт моментально охрестили «епігонами» «ВВ», вочевидь через використання акордеона. «Мандри» критики не злякались і дуже швидко довели свою самобутність. Кожен з альбомів «Мандрів» (а це «Романсеро про ніжну королеву», «Легенда про Іванка та Одарку», «Дорога») отримував не лише схвальні відгуки, а й ставав своєрідною візитівкою цілого напрямку, який

Фото О. Литвиненка

нині перетворився на потужний рух, «урбаністичний фольк-рок». «Мандри» багато концертують, стають «хедлайнерами» численних імпрез і фестивалів, а головне — чітко окреслюють свою громадянську позицію. «Мандри» одними з перших підтримали «помаранчевих» до виборів, на виборах і після них... Фома, носій ідеології гурту, персона вельми харизматична. Ми зустрілися в редакції газети і спілкувалися про найважливіші для всіх нас речі: про Україну, політику, суспільство й культуру.

— Є інформація про новий цікавий проект, яким Ви опікуєтесь...

— Нині працюю над одним проектом, мета якого — консолідація національної еліти. Це буде своєрідний форум представників усіх прошарків суспільства — бізнесменів, журналістів, людей мистецтва, який розв'язуватиме реальні проблеми в галузі культури, створюватиме пакети пропозицій, що лобюватимуться на рівні парламенту, апелюватиме, якщо потрібно, до міжнародних організацій. Реальна загроза, яку маємо, це те, що україн-

ство прогало інформаційну війну з «совдепією». Я свідомо вживаю слово «війна», адже воно так і є. Чому в Україні, вмикаючи радіо, важко почути українську пісню? Чому в будь-якій країні ми чуємо музику цієї країни, а в Україні чуємо її суділку? Хіба це не війна? Це свідчен-

ство прогало інформаційну війну з «совдепією». Я свідомо вживаю слово «війна», адже воно так і є. Чому в Україні, вмикаючи радіо, важко почути українську пісню? Чому в будь-якій країні ми чуємо музику цієї країни, а в Україні чуємо її суділку? Хіба це не війна? Це свідчен-

ня великої неповаги до нашої землі, до людей, мови й культури. З цим потрібно боротися і вже не засобами терапії, а хірургічно. І ми мусимо бути достатньо агресивними в лобюванні наших ідей, адже мені особисто не подобається наша загальноновідома аморфність, інертність. Потрібні реальні дії і суспільний резонанс. Суспільний клімат, який існує зараз, — це результат ще тих сталінських зачисток української інтелігенції, коли фізично були знищені будівники інформаційної культурної бази в країні.

— Гурт «Мандри» бере участь у молодіжно-музичному русі «Не будь байдужим», який ініціював Сашко Положинський. До цього спонукало усе те, про що Ви говорите?

— Безумовно. Мені дуже сподобалася ця акція саме через присутність щільного інтерактивного спілкування з аудиторією. У Полтаві наприкінці концерту один хлопець каже: «Якщо ви всі такі класні, то чому б вам не заспівати Гімн України? На сцені тоді був Олександр Ярмол з «Тайдамак», Сашко Положинський із «Тартака», Сергій Присяжний із «Мотор'ролли» та гурт «Флайза». А ми у відповідь: «Заспіваємо Гімн, якщо нас підтримає весь зал». І почали співати. Уявіть, що через декілька хвилин усі вісім або дев'ять тисяч молоді співали разом із нами. А потім ще підбігали, щоб уточнити деякі рядки або слова Гімну.

— Що нового в житті «Мандри»?

— Зводимо у студії новий альбом, перший у нашій біографії альбом живих концертних записів під назвою «Мандри у Країні Мрій». Шойно паралельно записали першу пісню до нового студійного диска, який матиме більш жорстке, рокове звучання. Цей диск точно фіксуватиме нашу громадянську позицію. Невдовзі зніматимемо новий кліп на пісню «Дорога». Сценарій уже готовий.

— Які Ваші захоплення, як полюбаєте проводити час на дозвіллі?

— Люблю плавання, люблю читати, полюбую гасати на велосипеді, а найбільше — малювати. Із своїми картинами я навіть зіграв роль художника у фільмі Сергія Наталужка «Спокуса». Один фаховий мистецтвознавець окреслив мій живопис терміном «урбаністичний наїв». Я з ним згоден.

— Ваші побажання читачам газети «Слово Просвіти»...

— Бажаю вам, дорогі читачі, здорового глузду, гарної вдачі й надалі триматися високих ідеалів у житті й роботі.

Матеріали підготував Олександр ЄВТУШЕНКО

«ГРИНДЖОЛИ» — ЦЕ НЕ ТІЛЬКИ «РАЗОМ НАС БАГАТО»

ПРЕЗЕНТАЦІЯ ДИСКА

Нещодавно відбулася презентація дебютного диска гурту «Гринджоли». Після того, як на них «повісили» ярлик гурту «одного хіта» («Разом нас багато»), виконавцям вдалося зламати цей стереотип. Альбом «Хай буде так» і відеокліп на пісню «Весілля» мають переконати публіку в тому, що насправді «Гринджоли» грають позитивний і приємний поп-рок, приправлений рег-

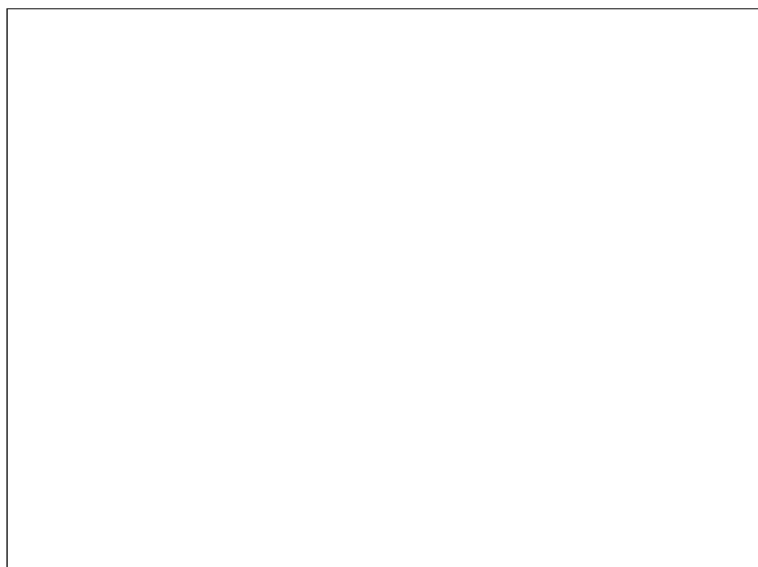
гей, рок-н-ролом і ніжною баладною лірикою. Саунд-продюсером виступив Віталій Телезин, який працював із «Другою рікою», «Океаном Ельзи». Йому вдалося створити в альбомі «соковитий» звук і разом із тим «не втопити» у ньому прозорість лірики. Щоправда, є в альбомі публіцистичні речі: пісню «Україна» можна назвати постпомаранчевою сповіддю, дуже щирою і відвертою. Є драматичні пісні: «Не вмирай», «Знову сам»,

«Хай буде так», які зворушують. Є гумористичні — «Весілля» і «Тарас Таман». Отже, альбом має шанси зруйнувати помилкове однобоке уявлення про цей гурт як про таких собі «вискочок». Немає на диску кон'юнктури музичної чи політичної. Натомість є гарні пісні, з чим їх можна привітати. «Наш альбом, — говорить Роман Калин, — одночасно морозостійкий і теплолюбивий. Він буде квітнути і дарувати радість в усі пори року»...

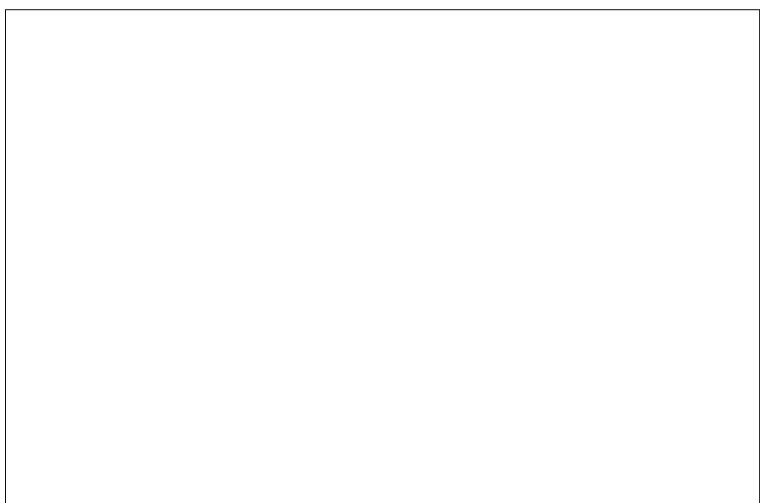
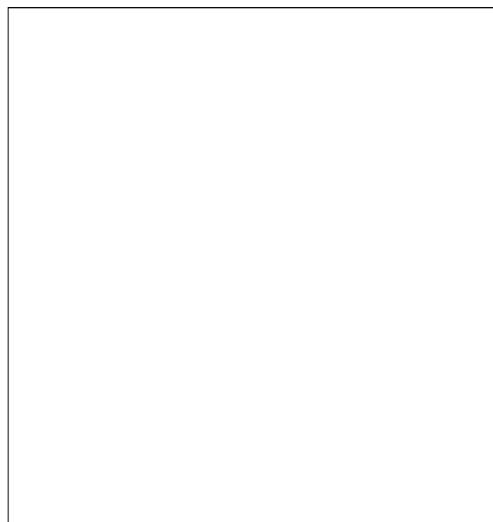

ПОРТРЕТ

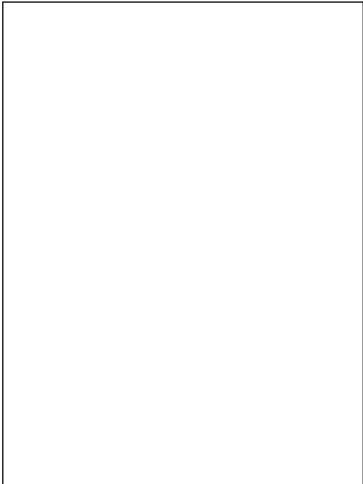

HOBI IMEHA

ФЕСТИВАЛЬ**ПОЗИЦІЯ**

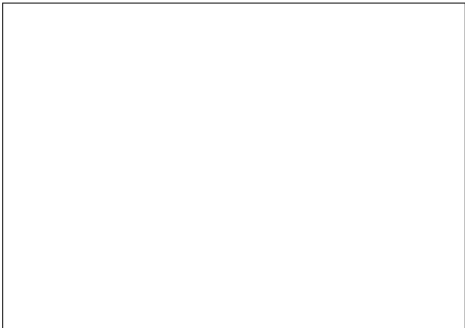

НАШОГО ЦВІТУ...

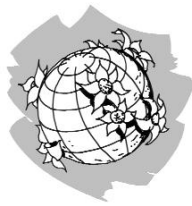

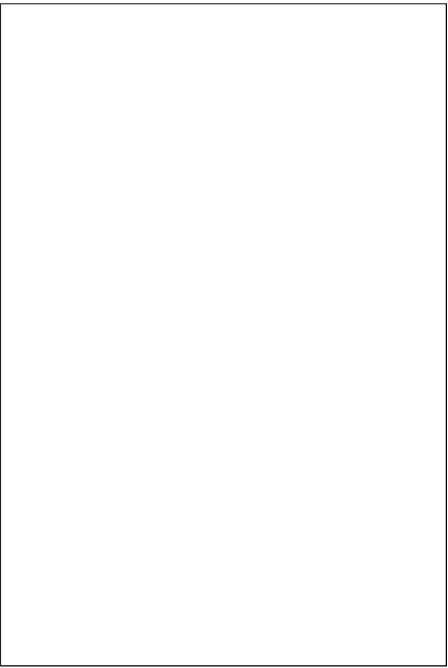
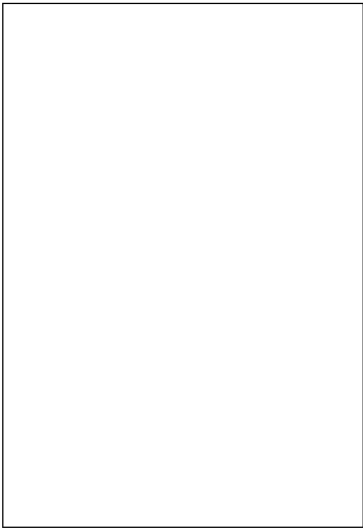
•

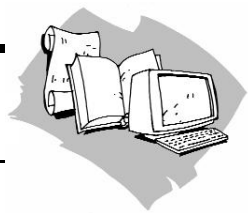
ЗНАТИ СВОЄ КОРІННЯ

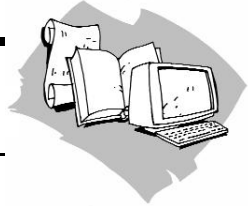
•

ПРЕМ'ЄРА РУБРИКИ

НА ПЕРШОМУ МІСТІ — ЛЮДИНА

Сучасна національна освіта потребує формування не лише системи умінь, навичок опанування культурних надбань, а й системи ціннісних орієнтирів. Це інтелектуальна, моральна й національна проблема. Адже слід окреслити, які культурні набутки у сув'язі минулого, теперішнього, майбутнього необхідні для прогресивного поступу людини, суспільства, держави.

Розвиток сучасної української освіти необхідно здійснювати за наявності таких умов: по-перше, необхідно врахувати все позитивне з української освітньо-культурної спадщини; по-друге, впровадити у практику роботи вищих навчальних закладів України найкращий позитивний досвід культурно-освітньої галузі як на Заході, так і у всьому світі; по-третє, навчання повинно бути особистісно-орієнтованим.

Усе актуальнішою стає проблема мирного співіснування та продуктивного співробітництва людей різних націй, віросповідань, прихильників різних стилів життя, представників різних культур — проблема діалогу культур. У глобальному масштабі єдиний шлях до прогресу людства — це інтеграція на рівні виробництва, формування національної самосвідомості, розвитку міжкультурних зв'язків. Оскільки сприймання розбіжностей між культурами веде до необхідності міжкультурного діалогу, то діалог культур має закласти підвалини для подальшого розвитку суспільства в цілому та його окремих членів зокрема. Проте найважливішим він є для формування пріоритетів розвитку сучасної освіти. З одного боку, це формування у суб'єктів толерантності до інших людей, їхніх традицій, звичок, національних цінностей тощо. З іншого — гуманітаризація освіти, зокрема необхідність оволодіння іноземними мовами.

Майбутній учитель має бути людиною культури — вільною, духовною особистістю, здатною до творчої самореалізації, моральної саморегуляції та адаптації у змінюваному соціокультурному середовищі.

ЗАГОВОРІ, ЩОБ Я ТЕБЕ ПОБАЧИВ

Зрозуміло, постанала проблема підвищення якості освіти, перш за все, за рахунок кардинальної зміни у ставленні до базових класичних наук давнього тривіуму, до якого належить риторика — як наука, мистецтво, технологія і спосіб життя у публічній переконуючій комунікації, що становить фундамент професіоналізму вчителя.

Проблема людського спілкування хвилювала багатьох мислителів здавна. Мало хто з філософів минулого не торкався її в своїх працях. Однак лише в останній час спілкування людей стало предметом всебічного наукового дослідження, а питання вдосконалення педагогічної освіти обговорюються на державному рівні.

Здається, що сьогодні важливою є необхідність переходу до нового розуміння смислу, мети і функцій освіти. Роль вчителя зводиться не лише до того, щоб давати тільки знання (зубрити дати і факти) та формувати уміння і навички, а щоб вчити дітей мудрості, розвивати їхнє мислення. Мудрість — це не лише знання, це і вміння їх застосувати.

У зв'язку з цим фахівці освіти повинні приділяти увагу педагогічному спілкуванню. Зрозуміло, ми можемо трансформувати його, оскільки мистецтво педагогічного спілкування залежить від тих, хто навчає. Перш за все, ми повинні

Фото О. Литвиненка

КУЛЬТУРА СУЧАСНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ

Сьогодні ми пропонуємо читачам нову рубрику — “Учитель мови”.

Закінчилася пора канікул і відпусток, залишивши на згадку теплі сонячні спогади, які вітатимуть нас до наступного літа. Натомість прийшла осінь, яка, окрім збирання врожаю, є ще й початком нового навчального року.

Підросло ще одне покоління першокласників, для яких починається новий цікавий, а разом із тим складний і відповідальний період життя шляхом у 12 років. І яким він буде, сповненим творчих пригод, відкриттів, чи, навпаки, нудьги і “відбувальщини” — великою мірою залежить від учителя — центральної постаті шкільного життя.

по-новому осмислити людську природу, де за основу взяти особистість. Тому підготовка вчителів повинна базуватися на особистісно-орієнтованому підході.

Важливою причиною акцентування уваги на культурі спілкування є також підвищений інтерес суспільства до таємниць духовного життя людства і прискорений темп розвитку цивілізації, який сучасна людина не здатна контролювати і не може за ним встигнути. Вирощені чудові плоди на освітній ниві людства вперто використовують собі на шкоду і настирливо перетворює їх на причину власної загибелі — така непомірна ціна цьому протиріччю! Таким чином, між вихованням, котре безнадійно відстало, і навчанням (освітою), яке бурхливо випереджало і випереджує його, утворилася прірва, на краю якої безпомічно балансує розгублене людство.

На сьогодні сучасна освіта виконує переважно навчальні функції, тільки декларуючи важливість культурного та духовного розвитку особистості. Тому навчання культури спілкування має бути тим засобом, за допомогою якого майбутній вчитель-словесник зможе поєднати сучасні вимоги до навчання з духовною спадщиною української нації, її культурою. Необхідно ліквідувати розрив між змістом педагогічної освіти і досягненнями педагогічної науки та практики, здійснювати наукове супроводження інноваційних технологій.

РАЦІОНАЛІЗОВАНІ ТА ВЕРБАЛІЗОВАНІ

З освіти виключено афективно-емоційний запал дитинства, що призводить до поширення в суспільстві професійно-компетентного, але бездуховного індивіда.

Йдеться насамперед про те, щоб усвідомити самоцінність людини взагалі й, виходячи з індивідуальної неповторності кожної конкретної молодшої людини, дбати про повноцінний розвиток її особистості. Саме тому проблеми гуманізації та гуманітаризації навчання й виховання не втрачають актуальності в усьому світі, хоча й

не даються взнаки так гостро, як там, де ще свіжі спогади про тоталітаризм. Адже в тих умовах освітні заклади протягом десятиліть, попри гучні гасла про неабиякий всебічний розвиток особи та проголошуваних гуманні цілі виховання, фактично дбали про постачання державі конформних, легко керуваних індивідів.

Із цього уявлення походить і традиція вважати навчально-виховний процес монособ'єктним, тобто таким, у якому визначну роль, пріоритет інтересів закріплено за дорослим, учителем. Власна ініціатива, пізнавальний запал, інтереси, система моральних, світоглядних позицій дитини поступово “каналізуються”, щоб якомога повніше відповідати цілям такого навчально-виховного процесу, а саме — певному зразку особистості учня.

ЗНОВУ СТАНДАРТИ

Важливе завдання вищої педагогічної школи сьогодні — підготовка вчителя як фахівця і як особистості — зумовлює необхідність зміни формули “освіта на все життя” у новій парадигмі “освіта через усе життя”.

Загальновідомий той факт, що більшість батьків першокласників шукають кращу школу для своєї дитини. І часто зупиняють свій вибір не на школі свого мікрорайону, а на більш віддаленій школі. Багатьох батьків, частіше поки що інтуїтивно, не задовольняє не просто та чи інша конкретна школа, а взагалі постановка нашої шкільної освіти. Одноманітність навчання, що заповонила нашу школу, не сприйняття особистості дитини, приведення всіх до певного стандарту знань та умінь — все це цілком справедливо викликає нарікання й невдоволення багатьох людей. Як правило, звинувачують у всьому вчителів, авторитарну педагогіку. Це частково справедливо. Але й тоді, коли ці нарікання навряд чи можуть повністю стосуватися вчителів, батьки все одно їх звинувачують. Адже в свідомості більшості людей міцно утвердився стереотип безмежної віри, що у

навчання й виховання дітей у школі все залежить від учителя. Не всім батькам відомо, що вчитель самою системою шкільної освіти поставлений у такі рамки, коли від нього самого, від його педагогічного таланту мало що залежить; що існують схеми, шаблони викладання, і не всім педагогам вдається вийти за їх рамки.

Учитель, за влучним висловленням Ш. Амонашвілі, — дзеркало перебудови школи. Ми можемо переобладнати шкільні будинки й кабінети, оздобити їх найновішою технікою, як заведено високо платити заробітну плату вчителю і т. ін., але, якщо учитель залишиться простим виконавцем, якщо він не перестане бачити в учневі тільки об'єкт прикладання своїх педагогічних зусиль і звичайну посудину для заповнення знаннями, якщо не відбудеться докорінної перебудови самої особистості вчителя і всього спектра стосунків учителя з учнями, справа оновлення школи не зрушиться з місця.

Від того, які властивості свого “я” зможе передати своїм учням учитель, багато в чому залежить майбутнє нашого суспільства. Зрозуміло, що зробити це може лише той, хто сам володіє професійною майстерністю, хто здатний і вміє творчо передати багатства людської культури всім своїм учням.

Нові підходи в освіті зумовлюють нові вимоги до системи професійної підготовки майбутнього вчителя. Учитель-словесник повинен постати перед учнями як фахівець і як національно свідомо, активна, духовно багата мовна особистість, котра опановує зміст духовних надбань національної громади, досконало знає українську мову, усвідомлено творчо сприймає її в контексті національної культури.

УКРАЇНСЬКЕ СПІЛКУВАННЯ

Українська школа красномовства має свої традиції, знає періоди злетів (Київська Русь, козаччина, гетьманщина) і падіння (періоди колонізації, русифікації, “відплив мізків” тощо). Риторичний рене-

санс, який відбувається сьогодні в Україні, пов'язаний зі значним зростанням демократичних тенденцій у формуванні засад громадянського суспільства, потужним прагненням незалежної, самостійної країни до свободи слова; соціальною потребою в особистостях, здатних самостійно, творчо мислити, ефективно переконувати, спонукати до конструктивних дій. Відбувається гуманізація соціальних відносин: перехід від насилля — до переконання; розширення комунікативних потреб особистості, зокрема представників гуманітарної сфери, прагнення їх до повної самореалізації. Впливають на розвиток сучасної риторичної економічності фактори: прагнення до дієвого успіху в умовах всезростаючої конкуренції, коли ефективність партнерської переконуючої діалоговості вища за авторитарну монологічність, а також низка наукових факторів: інтенсивний розвиток соціо-гуманітарних наук, які формують інтелектуально-духовну сферу нації, суспільства, держави, де риторика в її інноваційних вимірах стає інтегратором як наука, мистецтво, технологія, спосіб життя.

Формування культури педагогічного спілкування майбутнього вчителя-словесника найвищого злету набуває на етапі професійного становлення. Слід виділити низку факторів, від яких залежить, яким повинен бути культуромовний учитель у час мобільного і полікультурного XXI ст. Отже, визначальними об'єктивними чинниками формування мовної особистості вважаються:

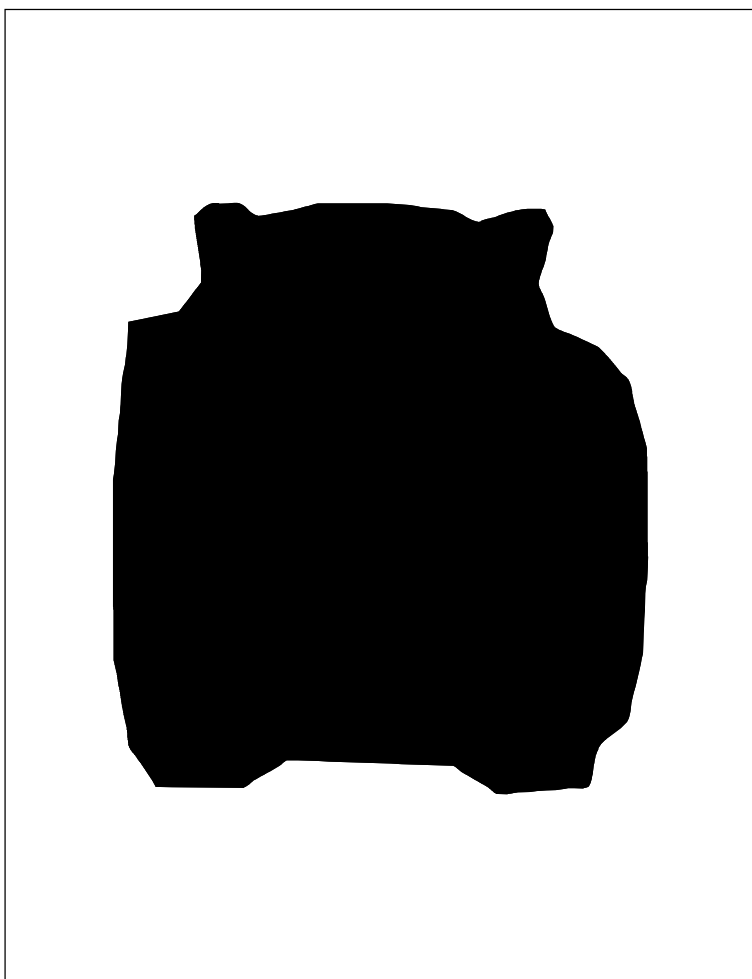
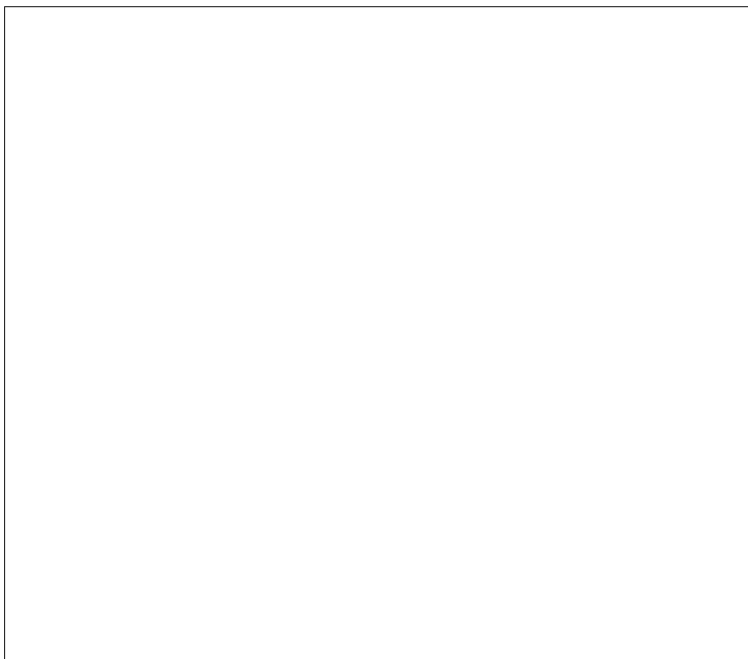
- 1) стан української мови в суспільстві (мовна внормованість, кодифікація, рівень розвитку тощо);
- 2) функціональна місія мови забезпечувати потреби громадянина Української держави;
- 3) повноцінне національно-смісловне навантаження мови в державницькій, політичній, економіко-правовій, науково-освітній, культурно-мистецькій сферах життя;
- 4) всебічне мовне історико-культурне навантаження суспільного життя;
- 5) розповсюдження українського спілкування, українських традицій і культури серед населення.

Знання історичної мовної спадщини значно збагачує сучасну традиційну мову, в якій є місце іноземним словам та виразам і в той же час відсутні українські аналоги цих слів. Таким чином відбувається засмічення мови. А цього не можна допустити.

Тотальна риторична безвідповідальність, мовний нігілізм, низька риторична культура особи чи суспільства породжують риторичну кризу суспільства, яке потребує нової риторичної політики демократичної України через риторичну доброту, через сердечний діалог із вічністю, з Богом, про що заповідали київські князі (Володимир Мономах, Ярослав Мудрий, святий Володимир та ін.); митрополит Іван Огієнко закликав служити Богу й Україні, як і творці “філософії серця” — українські патріоти — Г. Сковорода, М. Гоголь, П. Юркевич, професор-протоієрей В. Зінковський, Г. Ващенко та ін.

Отже, оскільки завдання учителя-словесника — навчити учнів культурі педагогічного спілкування в контексті рідної літературної чистої мови, вважаємо за доцільне звернути увагу на якісну підготовку фахівців з української мови та літератури. А для цього необхідно створити відповідні умови для творчого самовдосконалення майбутніх учителів у контексті сучасних напрямів розвитку освіти.

● Тетяна ВОЛОСЕВИЧ

— *Пані Тетяно, чи був у Вас шанс стати кимось іншим, а не художницею?*

— Напевно, я максимально скористалася шансом стати тим, ким стала. Вирішальну роль зіграли батьки. Це були неординарні люди, які притягували до себе цікаве оточення — і в Києві, і в Москві, куди ми часто їздили.

У цілому ж будинок на вулиці Філатова, де ми мешкали, був населений художниками (він таким залишається дотепер). Поруч із нашою квартирою була майстерня нині відомих майстрів — Ади Рибачук і Володимира Мельниченка, людей вельми цікавих, антикон'юнктурних, із захопливими біографіями (з північного острова Колгуєв мені, дівчинці, вони писали дивовижні листи). Звичайно, їхній вплив був досить потужний. Нас, дітей, росло тоді в будинку не менше як п'ятнадцять, усі або стали художниками, або мають близькі до живопису спеціальності.

— *Зате Ваші батьки були з родин зовсім не мистецьких...*

— Так, але є якась магічна визначеність, зумовленість у тому, що тато й мама заїкалися саме живописом, і в тому, що зустрілися завдяки любові до мистецтва.

Батько закінчив архітектурний факультет Київського художнього інституту, згодом став акварелістом і викладачем. Виходець із робочої родини, він народився в Славінську на Донеччині. Родина була велика, дитинство — важке, тому батько сам собі прокладав дорогу: закінчив із відзнакою школу і з другом відчайдушно поїхав у Київ, де вони разом вступили до інституту.

Під час війни як дипломник був відкликаний з армії наказом, потрапив у Самарканд, де перебували в евакуації художні інститути. Там він захистив диплом (спроектував будівлю цирку), склав держіспити (головою комісії був, до речі, знаменитий Ігор Грабар) і в підсумку закінчив інститут з відзнакою. На той час він уже познайомився з мамою.

Мама народилася 1915 року в Одесі. Потім сім'я переїхала до Харкова, де мама вчилася у школі для обдарованих дітей, серед них, наприклад, був майбутній геніальний фізик Лев Ландау. Згодом вступила до художнього училища, реформованого в інститут.

Під час війни мама абсолютно випадково опинилася в Самарканді. У “теплушках” їх везли в Середню Азію. У вагоні були жінки, переважно з дітьми або вагітні, після виснажливої подорожі впродовж місяця багато хто почав хворіти, а оскільки мама була рішучою, бойовою, секретарем комсомольської організації, вона взяла на себе відповідальність — усі ці жінки під Самаркандом знялися з поїзда. Мама домовилася у якомусь колгоспі, і їх прийняли, дали роботу. Якось вона поїхала в місто щось підкупити, там побачила свого однокурсника. Від нього довідалася, що в Самарканді зосереджені художні ВНЗ країни. Відновила навчання — у жахливих умовах, у голоді, але молодість усе долала. Серед викладачів були дивовижні художники, наприклад, Роберт Фальк.

Таким чином тато і мама, долаючи терни, зустрілися. Їхні долі спрямували мою — у світ барв і композицій.

— *Як Ви оцінюєте пройдений відтинок життя? У чому особливість Ваших шукань?*

— У молоді роки я певний час цікавилася тільки портретом; через людей, їхнє оточення намагалася відкривати світ. Часто малювала своїх дітей, тому що діти з'явилися дуже рано, ми разом росли.

Завжди була прихильна до жанрових сцен, із них починала, мабуть тому, що закінчила факультет монументального мистецтва. У мене були великі амбіції, але з монументалізмом якось не склалося.

А тепер тяжію до пейзажів. І обставини тому сприяють: ми з чоловіком-художником Олександром Ольховим почали мандрувати. Я намагаюся створювати не “чистий” пейзаж, а щоб він був пов'язаний із людьми, з тваринами, з будівлями, щоб це були асоціативні “поєми” зі своїм баченням світу, а не просто етюди з натури.

— *Ваша найхарактерніша риса?*

— Я належу до тих людей, для яких творче життя — це постійний пошук нового, отже, я не можу сказати: ось я щось знайшла, тому зупинилася і працюватиму в такому-от напрямку. Скажімо, я поїхала в Єгипет, побачила іншу землю, це дало потужний поштовх до нового витка в розвитку — створюються зовсім інші картини.

ТЕТЯНА КРАСНА: «МАЛЯРСТВО — ЦЕ АКУМУЛЯТОР РАДОСТІ-КРАСИ Й НАЙЛІПШОГО В ЛЮДИНІ»

Особистість Тетяни Красної, безсумнівно, глибша й багатогранніша, ніж будь-які уявлення про неї. Її батьки — відомі художники Іван Красний і Слава Лівшиць. Тож цілком логічно, що вона закінчила Київський художній інститут. Далі — постановка власного голосу й лету.

Нині її живопис дивує будь-кого своєю безпосередністю і розмаїтістю. У творчості художниці не можна визначити якийсь один стиль. На її думку, будь-яка робота сама визначає для живописця стиль і манеру виконання. Тому одні картини створені в класичній манері, інші — мають відбиток експериментаторства й нагадують підсумки шукань імпресіоністів, представників раннього модерну, наївного живопису. Але від еклектики Тетяну Красну рятує “захист”: у своїй основі її малярство — традиційне в найкращому розумінні цього слова.

Але ось парадокс: у просторі традиційного живопису художнику іноді доволі сутужно — простота і ясність нерідко коштують набагато більших зусиль, ніж епатажний мистецький жест. Для Тетяни Красної життя — це подорож у часі і просторі, у якому рясні сади змінюються пустелями, горами, лісами, річками й іншими перешкодами. Досвідчений мандрівник, вона, напружуючи чуття, прокладає свій шлях, звіряючи напрямок по квітах і зірках. Щоб знати куди йти, треба знати, що ти хочеш, знати, хто ти є. Мистецтво починається, як відомо, там, де є особистісна інтонація, своя мова, є забарвлений індивідуальністю артистизм, саме цим і позначена творчість вельми різної Тетяни Красної.

У її роботах олією негусти, але фактурні мазки лежать легко (навіть, якщо можна так висловитися, дотепно) і вільно переходять у колір, енергійний, святковий, але майже завжди стриманий. Це особливий дар: писати майже банальні мотиви з тією пластичною точністю і колористичним тактом, що незмінно утримують глядача в строго окресленому просторі гарного смаку.

Картини Красної випромінюють світло, а не поглинають його.

Член Національної спілки художників України Тетяна Красна брала участь у численних усеукраїнських і міжнародних виставках. Її роботи — у Національному художньому музеї України, Хмельницькому художньому музеї, Канівському музеї ім. Т. Г. Шевченка, а також у приватних колекціях України, Росії, Німеччини, Англії, Іспанії, США...

Дуже символічно, що виставка Тетяни Красної експонується в Спілці композиторів України, де переплелися два вічних дива — музика й живопис.

І так завжди: життя з усіма плинами-зміними дарує нові ракурси. Мене весь час захоплюють нові погляди на вже бачене, якщо раніше неодмінно потрібні були якісь великі ідеї, то тепер я можу побачити щось дуже містке, наприклад, у якихось співвідношеннях трьох-чотирьох кольорів. Відбувається розвиток углиб. Я почала частіше слухати класичну музику, особливо романтиків, народжуються інтуїтивні паралелі, настрої, які потім вихлопуються на полотно.

— *Напевно, недарма Вашу останню виставку розгорнуто в Спілці композиторів України.*

— Можливість показати свої роботи людям — це великий поштовх до позитивних змін. Одна справа, коли ти бачиш свої картини в майстерні, в обмеженому просторі, а інша — коли їх переміщуєш у зовсім

інакший простір, там компонуєш і бачиш себе збоку, ніби іншими очима. Починаєш щось розуміти в собі, тому що, працюючи весь час у майстерні, нелегко скласти про себе об'єктивну думку, дійти необхідних висновків.

Передостання моя персональна виставка в галереї “Ірена” — принципово з найсвіжіших робіт, для мене було важливо, як я на них подивлюся. Ще раніше в Музеї книги я виставляла ранні роботи, вони відмінні від теперішніх, отже, за останні десять років я сильно змінилася.

— *Кажуть, що нині українському художникові стало легше дихати, насамперед матеріально. А які часи були найважчими?*

— Складно визначити, які часи важчі, тому що це залежить і від віку митця. Можна скільки завгодно лаяти радянські часи, але

до художників суспільство ставилося прихильно. Мистецтво великою мірою слугувало ідеології, тому й підтримувалося і фінансувалося. З іншого боку, люди йшли в мистецтво, аби бути далі від влади, мати право не працювати, жити вільно. Водночас у матеріальному сенсі була певна стабільність, гарантія. Духовну задуху художники компенсували тим, що виходили на інші рівні — алегорії, притчі, асоціації. Талановиті й сильні все одно випливали нагору.

— *А як Ви ставитеся до думки, що свободи нині не дуже-то й додалося?*

— Мені здається, що художники ще більше закабалилися. Після того як гарантійні товариства художників, художні комбінати й фонди, створені за роки радянської влади, припинили існування (отже, не стало й централізованих замовлень), художники віч-на-віч зіткнулися з проблемою жорсткої кон'юнктури. Заробляти на життя треба, а виявилось, що не художники диктують свої принципи, свою культурну позицію, а їм диктують-нав'язують умови люди, часто не професійні й не інтелегентні. На зміну виставкам і художнім радам, які склалися з добре навчених професіоналів із гарною школою, прийшли різні салони й фірмочки, що не мають кваліфікованих експертів і цілком працюють на потребу замовника за принципом: “за ваші гроші — будь-яка примха”. Незадовільна ситуація і в галерейному бізнесі. Художникам дуже складно заробляти тим, що вони вважають своїм творчим обличчям, творчим кредо. А тільки-но зійдеш на позиції кон'юнктури, потім вельми складно відновлюватися, залишатися художником. Надягати і знімати маску не всім під силу.

У радянський період був попит на великі картини, художники скрупульозно працювали, цінувалися малюнок, академічна манера, ставлення до малярства було загалом серйознішим.

Нині на виставках навіть досвідченим фахівцям дуже складно визначити, де справжнє, від душі, а де підглянуте-компільоване. Значні проблеми, гадаю, є не тільки в образотворчому мистецтві, можливо, ми пристанемо на західний стиль життя.

— *Захід не дрімає. Не в усіх наших художників є можливість виставлятися, — на це потрібні гроші, і не кожен талановитий творець сам собі менеджер. Тому всілякі “жучки”-спритники “за недорого” переправляють їхні твори за кордон. Відбувається жасливий: чудові картини назавжди залишають Україну. А держава в особі Міністерства культури, як то кажуть, ні кує ні меле.*

— Музейна проблема давно назріває, дотепер невеличкий Український музей змушений демонструвати колекцію в дуже “усіченому” вигляді. Протягом двадцяти років не виставляють сучасного українського мистецтва, причому не тільки мистецтва сьогодення, а й картин корифеїв — Яблонської, Костецького, Дерев'яни, Глушенка... Виходить, що ніби такого музейного шару немає навіть у столиці. Слава Богу, на Подолі з'явився приватний музей сучасного мистецтва. Однак і держава могла б якось поворушитися. Почали перебудовувати художній павільйон біля колишнього Жовтневого палацу, та на цьому все й припинилося.

Видатні роботи, що відбивають певні зрізи часу і яким місцем в музеях, безповоротно втрачені для України. Міністерство культури практично припинило закупівлю творів ще в дев'яностому році.

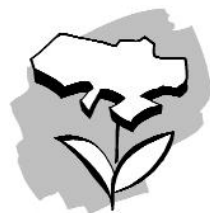
— *Чим є для Вас живопис?*

— Це вже стан мого ока, я бачу навколишній світ так, ніби він складається з картин. Я можу дивитися на стінку (і мені це неймовірно цікаво), бо на ній грає тінь... Не кажу вже про краєвиди, хмари, річки. Щоб цікавитися живописом, розуміти, його треба споглядати. У музеї, галереї треба ходити, і дітей із собою брати, щоб у них розвивався інтерес, смак, азарт розуміння.

У мене чимало приятелів, які вже в дорослому віці захопилися живописом, почали ходити на виставки. Вони не тільки збагатили своє життя, а й психологічно, емоційно відпочивають. Люди, які придбали свої картини, зізнаються, що коли приходять стомлені з роботи, то ніби під'єднуються до джерел живлення, живопис їх очищує й наповнює радістю.

●

Спілкувався
Володимир КОСКІН

У Європі український чорнозем експонують у музеях. А що для нас земля, що ми про неї знаємо?

На мові вчених ідеться про гумусний шар, який створювало... Сонце! Про основи космічної родючості, яка, за законом збереження й перетворення енергії, вічна. А що складає родючість ґрунту? Видатний учений минулого Володимир Докучаєв писав: “Спробуйте вирізати з цілинного давнього степу кубик ґрунту. Побачите в ньому більше коренів, трав, ходів жучків, личинок, аніж землі. Все це свердлить, точить, рие ґрунт, і утворюється губка, яку ні з чим не зрівняти”. Та “губка” вбирає вологу дощів і злив, робить землю живою. А ґрунт, оброблений лопатою чи плугом, перетворюється на щільну, безструктурну масу: біота (черв’ячки, личинки, водорості, рачки, грибки) гине або переселяється глибше. Микола Шикуча, професор-ґрунтознавець, і сьогодні закликає: “Придивіться до живої природи — вона завжди тільки сіяла”.

Цю науку глибоко опанував і втілює у практику засновник ПП “Агроекологія” в Шишацькому районі, Герой Соціалістичної Праці, Герой України Семен АНТОНЕЦЬ. Те, що він робить, той же професор назвав явищем у нашій державі унікальним. “І справа навіть не в тому, що застосовується безвідвальний і поверхневий обробіток ґрунту... тут створена принципово нова для України наукова система мінімального втручання людини в природні ґрунтові структури, яка сприяє біологічним процесам у верхніх шарах ґрунту, захищає і оберігає плідючі українські чорноземи...” Ідеться уже про біологічне, органічне землеробство.

“Я себе присвятив ґрунту”, — сказав Семен Свиридонович під час чергової “екскурсії” полями “Агроекології”, яку він провів цього разу для спеціалістів із Донецької області.

ЗЕМЛЯ БЕЗ ПЛУГА, ДУША БЕЗ ПОГОНІЧА

— *Семене Свиридоновичу, Ваше господарство називають оазою в Україні, райським островом, державою в державі...*

— Коли Україна здобула незалежність, і я, і мої друзі та колеги сприйняли це з пафосом, було відчуття щастя в душі. Нам потрібна була свобода, хотілося працювати без погонича. Ми створили акціонерне товариство “Обрій”, селяни підписали установчу угоду і стали справжніми хазяїнами господарства, власних коштів. Ми спрямували зусилля на збільшення виробництва продукції, до нас прийшли власники землі з Куйбишевської, Михайликівської, а пізніше і Ставківської сільрад Зінківського району, ми підписали договір на оренду землі, — і утворилося чималеньке підприємство “Агроекологія”. Основне господарство “Обрій” збережене, інші два відновлені — там відремонтовано ферми, машинно-тракторний парк, налагоджено соціальну сферу. Людям є де працювати. Життя справді покращилося — селяни стали заможнішими. Але чи додалося гордості за рідні села, за державу? На жаль, нашу гордість дещо затуманюють обставини, що гальмують розвиток держави. І насамперед та з них, що ми досі не маємо визначеної державою ідеології. Потрібен закон, який би засвідчував, до чого ми прагнемо. У нас багато проблем, але я говоритиму про одну з головних — якість життя людини. Так, нині в магазинах полиці провалюються від продуктів, але які вони? Часто навіть шкідливі для здоров’я! Як це можна допустити в нашій державі, якій належить одна четверта частини всіх чорноземів планети? Я маю право про це говорити, бо ми і нині, і за часів Союзу в своєму госпо-

Семен АНТОНЕЦЬ: «Я З ДИТИНСТВА ПРАЦЮЮ НА ЗЕМЛІ...»

дарстві вели органічне землеробство, і продукція, що виробляється на землях нашого господарства, екологічно чиста.

— *Досвід Вашого господарювання цікавить багатьох, ми знаємо, що Ви щороку приймаєте по дві сотні делегацій, які приїждять його вивчати з усіх кінців світу. І разом із тим багато наших керівників господарств орють собі землю, вносять гербіциди, обробляють поля отрутохімікатами, навіть не замислюючись над тим, що існує інший досвід. Що порадите їм, адже це актуальна проблема не лише для хліборобів Полтавщини, а й усієї України?*

— Це проблема загальнодержавного рівня, а не керівника господарства. Наша влада мало цікавиться виробництвом. Треба, щоб не лише керівник, а й спеціалісти господарств, інтелігенція, вся нація збагнули, що маємо дбати про збереження нашої землі, примноження родючості ґрунту. А мета сьогоднішніх власників латифундій — одержати прибуток, надприбуток, їм земля тільки для цього й потрібна! А нація не стає багатшою. Тож мають діяти закони, що контролюють таку діяльність.

У нас нещодавно побували міжнародний експерт із сертифікації від компанії “Екосепт” П’єр Берста і директор Жан Рош із Франції (вони визнали наше господарство екологічно чистим і навіть узяли на себе витрати за виготовлення відповідного сертифіката). Так ось, Жан Рош сказав, що він не знає жодного такого господарства у світі, де б, як у нас, велось органічне землеробство на такій території — аж на восьми тисячах гектарів землі! До всього, у нас розвинуте тваринництво, активно будемося. Цього року зводимо три сучасні тваринницькі приміщення — одне з них “тягне” на два мільйони гривень, друге — півтора, і третє до мільйона.

КОВБАСА ЗІ “СПРАВЖНЬОГО М’ЯСА”

— *Ви також неодноразово їздили за кордон — що Вас цікавило?*

— Життя тамтешніх людей, його якість. Вони уміють себе цінувати, на відміну від нас. Ми часто лише декларуємо, що в нас на пер-

шому плані — турбота про людину, насправді ж це не так. Знову скажу про харчування, бо наші продукти — з отрутою. Нам треба збільшити виробництво молока, м’яса і дати людям справжній білок, а не соєве борошно. Бо вже і в рекламі що звучить? Ресторан запрошує: “У нас справжнє м’ясо — без сої!” Чи — “ковбаса зі справжнього м’яса”. Відомий німецький учений, виробник сільгосптехніки Майкл Хорш та його сім’я уже більше сорока років не орють землі. Він читає лекції, показує слайди, на яких його земля і поруч — земля сусіда. У нього вона темна, гумусна, з мульчею, а в сусіда, який оре, глина й глина — при оранці пожива вимивається...

ЧИ МОЖНА БУТИ БЕЗРОБІТНИМ У СЕЛІ?

— *Ви вболіваєте за “сталий розвиток” держави. Поле зробило Вас ще й філософом...*

— Григорій Сковорода зазначав, що кожна сім’я повинна вміти себе забезпечити, щоб жити заможнo. Я проповідую, як і група науковців із Харкова, сталий розвиток держави, насамперед — сільського господарства. Але тут окреслюється чимало проблем. Одна з них — демографічна: є села, де немає дітей, у перший клас їти нікому. А якби праця в селі була не тільки високо-механізована, а виробувалися там екологічно чисті овочі, а люди ще й свої приватні справи мали — хтось вирощував би індики, хтось організував свинофермочку, консервний заводик, все було б добре. Але ж сьогодні йдеться про те, що в селі меншає робочих місць. Ну чого ми бачимо ці робочі місця тільки на тракторі чи на фермі? Хіба може бути людина безробітною в селі, це ж нонсенс — селянин іде на біржу!

— *Київська журналістка Людмила Яновська Ваші роздуми про використання енергії Сонця, збереження ґрунтів порівняла з дивовиж-*

ними містичними відкриттями письменника Миколи Руденка, котрий закликав “мислити потребами Всесвіту”...

— У нас нещодавно читав лекції Алекс Подолінський з Австралії. Він виходець з України, йому вже за вісімдесят, займається органічним виробництвом продукції, має великий досвід, їздить світом. Показав нам фільм про двох братів-італійців, які мають 300 гектарів землі. Вони вирощують органічні овочі: не вносять ні гною, ні пестицидів. Органіку цій землі дає Сонце — сидерати тридцяти видів. Рослини виростають у людський зріст, потім їх приробляють, прикачують, додають мікроорганізми, які все “їдають” — і творять ґрунт! Бактерії, що розмножуються за декілька секунд, їдуть по рослині до кореневої системи, оберігають її. І щодня два рефрижератори везуть по Європі екологічно чисті овочі з цього господарства. Може, не всім треба вникати в ці тонкощі, знати, що таке гумус, як він утворюється, але ази — що таке земля, що складає її верхній і глибший шар, люди повинні знати. Щоб берегти баланс і корисного, і шкідливого в Природі.

Коли на наших полях побував міністр екології Польщі і знайшов там жучка — жужелицю-вовка — він мене обнімав від радості. Бо цей жучок живе тільки в чистому ґрунті — там, де гербіциди, його немає. А це той жучок, що з’їдає інших жучків-паразитів, і вчені мені казали, що він уже з’явився на наших полях. Садків у нашому селі вже ніхто не обризує — немає шкідників. Тож енергія Сонця, енергія життя — це найго-

ловніше.

НИКОЛИ НЕ ЛЮБИВ СЛОВА “КОЛГОСПНИК”

— *Колись у слові “колгоспник” на семантичному рівні Ви читали “безправність” селянина, а сьогодні чути розшифровку: займатися землеробством — значить, робити землю...*

— Це великий Мальцев сказав: “Мы должны быть земледельцами, а не землепользователями”...

— *А Ви сказали, що присвятили себе ґрунтові...*

— Останні тридцять років я вивчаю процеси творення ґрунту. Досвід дозволяє мені підготувати землю, щоб вона дала врожай. А вирощування врожаю, добір сортів різних культур — то вже турботи спеціалістів господарства.

— *А що скажете про продаж землі, чи має вона стати товаром?*

— Власне, земля вже й сьогодні є товаром, це видно й на прикладі нашого господарства. У нас дві тисячі землевласників, ми взяли у них землю в оренду, платимо за неї. Лише минулого року віддали на пай 3 360 тонн якісного зерна. Але ж сам власник землі не має права її продати, і в цьому — кричуща несправедливість. З іншого боку, якщо сьогодні почнемо продавати землю, то вона буде скуплена за безцінь. Люди в селі залишаться і без землі, без орендної плати за неї, і без роботи. Я — за продаж, але не за “дикий” продаж, має бути створений земельний акціонерний банк.

— *Семене Свиридоновичу, Ви відновили дачу Короленка, збудували церкву в Ставковому, плануєте ще одну звести в Михайликах. Це все — за Вашою формулою: де чиста земля, там і душа відроджується?*

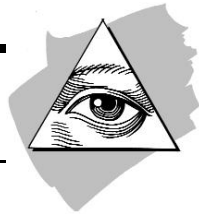
— Церкву в Ставковому ми побудували за кошти “Агроекології”, але ж перед нею дорога з такими ямами... Невже місцева влада не може відремонтувати 200 метрів шляху до храму? І ще про наші порядки: на будівлю ми витратили мільйон гривень, а тепер, щоб її передати церкві, ми ж повинні заплатити й ПДВ — 200 000 гривень! Мені соромно віддавати церкву священикам в оренду, я її збудував, і нехай люди туди ходять, я не хочу, щоб вона була моя! Так ні — я повинен ще й ПДВ заплатити. Люди добрі, та я ж її не продаю! Або ще: реконструювали дитсадок у Куйбишевому, але влада й досі його не взяла на свій баланс: мовляв, немає коштів на його утримання. А виховання дітей — хіба не справа влади, держави? Ми його відбудували, ми даватимемо кошти на його утримання, але ж хоч під егіду райвно візьмуть його! У нас же немає ліцензії на його утримання, на виховання дітей! Оце те, що стримує нашу гордість за нашу державу з її прекрасними землями і людьми... А дача Короленка існує, туди приїждять екскурсії, вже стільки зарубіжних делегацій побувало.

— *Чим сьогодні живуть Михайлики, “Агроекологія”?*

— Зібрали достойний урожай, видали людям орендну плату. Середньомісячна заробітна плата 771 гривня, а працюючих у нас 600 осіб. У механізаторів зарплата понад дві тисячі. У тваринництві полегшена праця, бо у нас безприв’язне, боксове утримання худоби, сучасні доїльні зали. Щоденно продається більше 20 тонн чистого молока! У нас його бере і російська фірма з Харкова “Вім білдан”, а молочна продукція відправляється аж у Санкт-Петербург. Це дружба, це нормальні стосунки з Росією, фірма нам регулярно платить гроші. А загалом турбот багато, нам потрібно обновляти техніку, завершувати будівництво та обладнання тваринницьких приміщень. І живемо сподіваннями на те, що запанує в нашій країні здоровий глузд.

● **Лілія ВІЩЕНЯ,**
м. Полтава

СУЧАСНА ШКОЛА

Продовження.
Початок у ч. 36 за 2006 р.

ШКОЛА І МАТЕМАТИКА

Прийшовши в ліцей із науково-дослідного інституту, я спочатку розгубилася, з гіркотою гадала, чи потрібні мої глибокі знання з математики майбутньому юристові? Тішило, що математика потрібна майбутньому економісту! І насамперед я повинна була допомогти дитині відчинити двері ВНЗ, який вона обере. Згодом зрозуміла, що це набагато складніше, ніж просто наукова робота чистого математика чи прикладника.

Школа (маю на увазі хорошу школу, якою вважаю свій ліцей!) дає величезний простір для творчості гарного вчителя, безумовно, в тандемі з хорошим учнем. Гарний математик і гарний вчитель математики — далеко не одне і те саме! Гарний математик завжди егоїст: “Не спатиму, не питиму, але першим розв’яжу цю задачу!” Гарного вчителя математики насамперед має турбувати питання: “Як зацікавити учня знайти розв’язок самостійно?” Пам’ятаю, що моя улюблена Галина Іванівна не завжди могла розв’язати ті задачі, які пропонувала мені, але дуже пишалася моїми розв’язками. І лише через тридцять років, ставши вчителем, я зрозуміла: це було геніальне лукавство геніальної вчительки!

Уже понад тридцять років після закінчення університету я спостерігаю і за середньою, так і за вищою школою. Думаю, в мені завжди було більше від педагога, ніж від математика. Та й маю двох дітей, які закінчували і школу, і ВНЗ. Молодша донька отримала диплом минулого року, і я тепер із цікавістю вивчаю долю молодого спеціаліста в нашому суспільстві. І хочу відзначити деякі особливості сучасної шкільної математичної науки і математичної освіти у вищій школі.

Звичайно, у своєму аналізі я не претендую на стовідсоткову достовірність, тому що не проводила серйозних статистичних досліджень, але вже протягом десяти років переживаю влітку вступні епопеї зі своїми випускниками, а потім, коли вони часто прибігають у свій ліцей, отримую правдиву інформацію про процес навчання у вищій школі. Як правило, це ВНЗ економічного профілю, хоча наші випускники успішно вчаться і на механіко-математичному факультеті та факультеті кібернетики КНУ імені Тараса Шевченка, а також на елітних факультетах Національного технічного університету “Політехнічний інститут”.

Усі, хто закінчував середню

**...Яка наука може бути
благороднішою, прекраснішою,
кориснішою для людини,
ніж математика?**

Бенджамін Франклін

школу двадцять-тридцять років тому, погодяться зі мною, що середня математична освіта була досить серйозною. Програма елементарної математики в середній школі мала три розділи: геометрію, тригонометрію та алгебру. Насправді, саме елементарна математика давала можливість здібному учневі за допомогою гарного вчителя отримати необхідні уміння та навички, розвивала логічне мислення і, головне, готувала учня до сприйняття курсу вищої математики у вищому навчальному закладі.

ДЕЩО ПРО ПРОЕКТИ, МАТЕМАТИКУ І МАТЕМАТИКІВ ТА... ОСВІТУ. ЯК ВОНО Є!

**...Арифметика — наче
вхідна брама до всіх інших
наук, бо без її пізнання ніхто
не може зробити кроку до
храму науки...**

Феофан Прокопович

Гуманітаризація шкільної освіти, яка почалася приблизно п’ятнадцять років тому, докорінно змінила співвідношення між предметами, які вивчають у середній школі. Природничі дисципліни, а також і математика, подібно шагреневій шкірі, стали шезати зі шкільного розкладу старших класів або залишилися в мінімальній кількості: у школах гуманітарного напрямку інтегрований курс математики — три години на тиждень (у нашому ліцеї — лише дві); хімія, фізика, біологія та астрономія тепер один предмет — природознавство (три години). Можливо, якщо це не спецшкола з поглибленим вивченням фізики чи хімії, у цьому є рація. На мою думку, важливо в дитини сформувати загальне правильне уявлення про навколишній світ, не вдаючись у тонкощі кожної дисципліни, тому що досягнення в цих галузях за останнє століття настільки вражають, що в жодну шкільну програму в повному обсязі інформація не поміститься. А чи маємо право так само чинити і з математикою?

Я погоджуюся з цими словами, бо за десять років роботи в ліцеї пересвідчилася: у дитини, здібної до математики, не виникає особливих проблем ні з вивченням іноземних мов, ні з дисциплінами гуманітарного циклу, які побудовані на принципах логіки. Ці діти часто не люблять тих предметів, де замість логічного мислення вимагається тупе зазубрювання численних фактів, наприклад, історії. Але й історія може бути логічно-довершеною і закономірною, якщо її викладає учитель-логік. Якщо ви візьмете до рук конспекти нашого вчителя історії Гольденберга Якова Михайловича, то зрозумієте, що цей учитель дуже гарно вчив математику! І не лише він.

Прийшовши в ліцей і ще не знаючи більшості вчителів, я у шкільній бібліотеці “надибала” на невеличку книжечку: В. Ф. Чукіна “Грамматика української мови (в

таблиця та схемах)”. Гортаючи її, я була вражена: структурна побудова та логічність викладу матеріалу вказували в авторі людину, яка легко і невимушено оперувала широким спектром дуже серйозних математичних понять, насамперед з теорії графів. А коли познайомилася з цією чудо-вчителькою, до нестями закоханої в рідну мову, в якій вона почувалася справді богинею, то моє перше запитання було таким: “У Вас, я думаю, перша освіта математична?” Віталія Федорівна розсміялася.

— Ні! Але коли я приїхала до Києва вступати до університету, то

**...Ніякі людські дослідження
не можна назвати
справжньою наукою, якщо
вони не пройшли через мате-
матичні доведення.**

Леонардо да Вінчі

довго думала, на який з факультетів податися: механіко-математичний чи філологічний? Як бачите, вибрала другий!

А шкода, що Віталія Федорівна не вибрала першого!

МАТЕМАТИКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Згодом зустрічала досить цікаві випадки впливу математики на професію, на перший погляд, дуже далеку від цієї галузі науки. Наведу такий приклад. Років п’ять-шість тому в економічній групі навчався гарний хлопчик — Владислав. Математика йому давалася нелегко, але це була дуже старанна й відповідальна дитина, тому особливих проблем не виникало. На одній із батьківських зустрічей розговорилася з його мамою і дізналася, що батько Влада — досить відомий у Києві юрист і що син також буде юристом. На моє запитання: “Навіщо мучити хлопця поглибленим вивченням математики? Хіба не простіше перевести його в одну з гуманітарних груп, де з математики йому буде набагато простіше,” — мати відповіла: “Батько вважає, що для професії юриста глибока математична освіта дуже бажана. Наш батько за першою освітою — математик, і ще не так давно працював в одному з інститутів АН України.

Юриспруденція — його друга спеціальність, і він упевнений, що саме математична освіта дала йому можливість стати першокласним юристом. Поки інший юрист розгляне одну ситуацію, він встигає проаналізувати десяток і запропонувати свій варіант, який завжди є оптимальним”.

Ще хотілося б торкнутися ролі шкільної математики у вихованні особистості, формуванні того “Я” дитини, після якого приходить усвідомлення, що вона зможе все.

Прийшла я в ліцей 1996 року, і однією з груп, де я викладала математику, була юридична група другого курсу (10 клас). Діти гарні, та з математикою спочатку не все було гаразд. Очевидно, я дуже швидко хотіла навчити цих дітей предмета (та ще й досить глибоко!), який, на думку багатьох, був не головним для них, бо кожен уже бачив себе чи то “крутим” юристом, чи відомим адвокатом, чи поважним суддею. Тож “повоювавши” зі мною і зрозумівши, що я не збираюся “здаватися”, вони почали вчити математику легко і охоче (хіба для талановитої дитини це неможливо!), і на кінець першого семестру у нас не було особливих проблем.

Проте залишилося кілька учнів, для яких, як я зрозуміла, математика стала каменем спотикання,

**...Арифметика — це лі-
чильна мудрість. Без цієї
мудрості ні філософа, ні
лікаря не може бути”.**

Леонтій Магницький

і це мене, як учителя, дуже непокоїло. Думаю, мене турбувало навіть не стільки їхнє незнання, скільки той переляк у дитячих очах, коли мова торкалася синусів чи косинусів. Менше за все я хотіла поселити зневіру в дитячу душу своїм предметом!

Серед цих дітей звертало на себе увагу одне дівча, Оленка. Дівчина мала довге, кольору стиглої пшениці, волосся і зеленаво-сині очі, як морська хвиля погожого ранку. Була схожа на польову мавку якимось невловимим сумом і переляком у своїх прекрасних очах, коли намагалася розібратися в тих хитромудрих значках і формулах, які я виписувала на дошці. Але коли я стала помічати слізи в

цих бездонних очах, то й сама не на жарт стривожилася.

— Оленко! — втішала я дівчину. — Чи це варто твоїх сліз? Та навіщо гарній дівчині математика? Хіба колись тебе чоловік питатиме, чи вмієш ти намалювати графік синуса чи косинуса або чи можеш ти розв’язати це рівняння? Ну, давай посидимо з тобою, і я все тобі поясню!

— Ні! — заперечувало дівча, підводячи на мене свої заплакані озерця. — Я мушу сама в усьому розібратися!

І справді, якщо в першому семестрі в неї з математики була, як ми кажемо, дуже слабенька “трійка”, то в другому семестрі це була вже дуже солідна “трійка”! А коли, нарешті, у першому семестрі одинадцятого класу я вивела Оленці “четвірку”, то її оцєнята випромінювали таку впевненість і гордість, що я сама зачаровано дивилася на цю прекрасну, досі незнайому мені, дівчину.

— Ось бачите, я це зуміла! Я змогла!

Хочу зауважити, що за ці півтора року ніхто з Оленчиних батьків не підійшов до мене жодного разу. Це мене трохи дивувало, бо коли в дитини проблеми з якогось предмета, то батьки — часті гості в ліцеї: хто просто питає поради, хто намагається довести, що вчитель не зумів зрозуміти геніальності їхньої дитини. Так і має бути! Адже ми — ліцей-родина!

Були зимові канікули. У ліцеї тихо, і я засиділася в кабінеті — розв’язувала цікаву задачу. У двері тихо постукали, і на порозі з’явився досить молодий чоловік із невеличким букетиком пролісків. Надворі п’ятнадцятиградусний мороз, а тут — весна-чарівниця! Просто казка!

— Це я вранці повернувся з відраження — був у Швейцарії! — чоловік зрозумів моє німе запитання. Очі його, глибокі і сині, були дуже знайомими, але я його ніколи не бачила. — Я Оленчин батько! Я не приходив раніше, бо в моєї доньки були проблеми з Вашим предметом. Зараз, коли їх немає, я хочу познайомитися з Вами. Моя донька дуже змінилася за ці півтора року. Мене, як батька, дуже тривожила її не впевненість у своїх силах, але тепер це інша дитина. Вона вважає, що математика допомогла їй позбутися своїх недоліків. Беручись тепер за будь-яку справу, я чую від неї:

— Якщо я впоралася з математикою, то тут обов’язково впоруюсь!

В Оленчиному атестаті з математики стояла “п’ятірка” — у неї не було “четвірок”. Але цією вона пишалася найбільше.

Відтоді пройшло більше восьми років, і в мене траплялися подібні випадки, але цей найкраще зберігся в пам’яті. Оленка зараз успішний адвокат, має свою сім’ю і мріє стати суддею. Я певна, що вона свого досягне. Щастя тобі!

Далі буде.

Галина МАРЧУК

КРАПКИ НАД "І"

Свого часу в репортажі з Парижа нам показували, яку радість викликало у французів рішення МОК провести олімпіаду у Франції. Французи раділи з перемоги своєї країни, своєї нації. І ніхто, ні з-за Ла-Манша, ні з-за Алон не сичав на них: "Націоналісти!". А з якою радістю зустрічала кожна країна перемогу своєї збірної з футболу.

І це прояв націоналізму в тому значенні, в якому це слово вживається в цивілізованому світі, тобто в розумінні любові до своєї землі, свого народу і турботи про його інтереси.

Ось яке визначення дає тлумачний словник англійської мови Хорнбі: "Націоналізм. 1. Велика відданість своїй власній нації, патріотичні почуття, дії, принципи. 2. Рух за політичну і т. ін. незалежність (у країні, яка контролюється іншою)".

Дві цитати з книги М. Сенченко "Общество истребле-

ЩО ТАКЕ «НАЦІОНАЛІЗМ»?

нія" слугуватимуть ілюстрацією до цього визначення: "Герхерд Шредер виграв вибори, підписавшись під економічним націоналізмом"; "У новому тисячолітті холодну війну замінила війна патріотів кожної нації проти світового уряду, який мріє про те, щоб усі нації позбулися свого суверенітету і поступово зникли. Це війна націоналізму проти глобалізації".

А в радянській імперії націоналізмом вважалося прагнення "інородців" зберегти своє національне обличчя, свою неповторність. Це вважалося крामолою і суворо каралося. Найбільше дісталось українцям. Кожний другий політв'язень —

українець. І ще й зараз це слово жахає обивателя.

Як казав Ю. Ілленко: "Спотворене в катівнях КДБ обличчя націоналізму лякає на смерть самих носіїв цього обличчя".

У книзі "Розмови про наболіле" А. Погрібний наводить визначення одного автора трьох ідеологій, основу яких складає патріотизм, велика любов до своєї землі, народу, національних традицій.

Націоналізм — активна позиція патріота щодо становлення, розвитку й оборони своєї держави в межах її кордонів.

Шовінізм — націоналізм, що "виходить за межі своєї держави з метою поневолення ін-

ших народів і загарбання чужих земель".

Фашизм — претензія окремої нації на свою біологічну зверхність над іншими народами, що для досягнення своєї мети передбачає геноцид для інших, що і здійснювали нацисти на практиці.

Із подачі П. Симоненка деякі наші співгромадяни почали ставити знак рівності між поняттями націоналізм і нацизм.

Щодо лідера комуністів, то від нього можна чекати чого завгодно після того, як він три роки тому в газеті "Коммунист" заявив, що "кримінальні елементи провозгласили незалежність України".

Дивує, що так багато громадян, які не отримують жодних подачок від Путіна, поділяють його погляди.

● **Галина САГАТЮК**, член "Просвіти", м. Іллічівськ Одеської обл.

МОВА ЄДИНА

Цей рік приніс мені досить важливу подію — я захищала честь школи і району на обласній олімпіаді з української мови та літератури. І мені було дуже прикро, коли чула з уст учасників... російську. Навіть запитання, які виникали до членів журі під час виконання роботи, вони ставили мовою північно-східного сусіда. І найголовніше — це всім здавалось абсолютно нормальним і природним.

Але хіба нормально, що в Україні, на олімпіаді з української мови та літератури я чула... російську.

Чому з української естради лунають російські пісні? Чому український КВК веде росіянин? Чому українські "кавешники" смішать нас російською

ДУМКИ ВГОЛОС УКРАЇНСЬКОЮ ПРО УКРАЇНСЬКУ

(мабуть, пристосовуються до ведучого — із ввічливості)?

А я ні до кого не пристосовувалася. І 1 червня цього року (саме в День захисту дітей), побувавши з делегацією району в Дніпропетровську на святі в нашу честь і побачивши мітингувальників біля Дніпропетровської міськради, приєдналася до них. І яке ж було моє здивування, коли я, викрикуючи "Україна для українців! Так! — українські мови! Ні! — російській! Ні!

— брехні!" в очак "російськомовних" дніпропетровців була цілковито нормальною, а в очак наших делегатів (із українськомовних сіл) — таким собі доісторичним мамонтом. А ще більше здивувалася, коли середніх років чоловік, мешканець Дніпропетровська російською (!) сказав мені: "Девушка, а я ведь полностью с Вами согласен". А в автобусі делегати-селяни всю дорогу додому посміювалися і глузували з мене.

Звертаюся до своїх ровесників (не тільки до тих "сміхунів" в автобусі). Ви не думали над тим, яке майбутнє чекає на Україну, якщо ми так добровільно шодня паплюжимо свою мову, свою культуру, свій народ, а значить, — і самих себе? Якщо занепаде мова, занепаде вся країна. А населенням такої країни легше керувати нашим "чесним" політкам. Саме такий електорат їм і потрібен. І тоді вони нас, як теля на мичці, поведуть не тільки в ЄС, а й навіть в Африку, якщо буде потрібно. Чи хочете ви такого майбутнього? Я, наприклад, ні. Тож давайте вчити українську, говорити нею, думати нею, поважати і любити її, свій народ і себе самих!

● **Настя ФЕДЧЕНКО**, с. Великоолександрівка Дніпропетровської обл.

ПАМ'ЯТІ ДРУГА

Відійшов у вічність київський художник Віктор Шматок, так несподівано і до щемо неждано для рідних його, друзів, знайомих і земляків. Друзі та колеги пам'ятають митця як чудового майстра пейзажу, портрета, натюрмортів із квітами. Часто бачили його твори на День Києва та інші свята столиці України. Значну частку творчості художник присвятив храмовому живопису. Оздоблюючи храми, міг би ще чимало зробити, але — не судилось... Митець був у розквіті таланту, та доля неблаганна...

Народився Віктор Іванович у родині хліборобів Івана Даниловича та Ольги Митрофанівни Шматків у нелегкі повоєнні роки в давньому селі Євминці, що розкинулося на мальовничих придеснянських луках у дев'яти верстах від Остра. Щедра природа краю подарувала майбутньому художнику щире та широке вдача, талант митця. Друзі побували не один раз на малій батьківщині митця, про що згадують із вдячністю.

Поховали небіжчика за всіма християнськими звичаями на цвинтарі с. Євминки поруч із могилою батька. Земля тобі пухом, друже, Царство Небесне.

Відспівав похоронну процесію отець Іоан.

● **Микола СОМ**, художник

ВУЛИЧНИЙ ФОТОГРАФ

Спека... В місті повільно плине час, усі наче перечікують цю позначку — 30 градусів цельсія. І тільки дітлахи запам'ятають це літо в діамантах бризок фонтанів...

МИКОЛУ КОНОБРИЦЬКОГО ЗВІЛЬНИЛИ

ДОБРА НОВИНА

11 серпня 2006 року Апеляційним судом Донецької області скасовано незаконний вирок Краматорського міського суду та звільнено з-під варті директора-організатора першої Української Краматорської гімназії Миколу Миколайовича Конобрицького.

Політичний в'язень був звільнений з-під варті, однак, не дивлячись на всі докази невинності, які були в матеріалах справи, суд замінив термін ув'язнення три роки в місцях позбавлення волі на два роки умовно з позбавленням права на 2 роки займати керівні посади.

Громадські організації, які активно підтримували захист

політичного в'язня вважають цей вирок незаконним та ініціюватимуть касаційне оскарження, а також активно займуться тими особами, які сфальсифікували кримінальний процес за надуманими обставинами.

● **Марія ОЛІЙНИК**, заступник голови Донецької обласної "Просвіти"

СПОСТЕРЕЖЕННЯ

ЦЕЙ ТЕРНИСТИЙ ШЛЯХ ДО ЄВРОСОЮЗУ

Ми так стрімко квапимосся шляхом євроінтеграції, що забуваємо про таку просту істину: перш ніж тебе поважатимуть інші, навчися шанувати самого себе — свою мову, свою культуру, історію, своїх видатних і визначних особистостей. Наші намагання стати повноправним членом європейської родини зрозумілі й виправдані, однак не варто при цьому втрачати власного обличчя.

Напівсвідоме чи малосвідоме поклоніння всьому іноземному вже має і ще матиме той негативний вислід, що на догоду комусь губимо власну ідентифікацію. Погляньте, як заповнили наше мовлення — усне і писемне — слова іншомовного походження, які ми просто смакуємо, хизуємося ними, віддаємо їм перевагу в співбесіді. Замість міський голова — мер; замість голова облдержадміністрації — губернатор; замість Верховна Рада — парламент. Звичайно, для урізноманітнення мовлення потрібна синонімія, аби уникнути повторень. Але ж є українські відповідники цих словесних одиниць.

Не може тішити той факт, що у вітчизняному інформаційному просторі (рекламі, оголошеннях, назвах кафе, барів, кав'ярень, казино, салонів краси) перевага чомусь надається словам, які прийшли до нас із-за кордону. Ось короткий їхній перелік, які довелося побачити автору цих рядків: "Альфа", "Таверна", "Ковчег", "Ромсо", "Рандеву", "Клеопатра", "Афродіта", "Касандра", "Міраж". Цей список, звичайно, можна було б і продовжити. Видно, що власники цих закладів цікавляться і давньоримськими й давньогрецькими легендами. Але хай би краще вивчили спершу давньоукраїнську міфологію.

Вдивляючись у далекоглядні горизонти прийдешнього на шляху національного духовного відродження, варто на якийсь час зупинитися і заглянути в минуле. Вивчаючи львівську періодику часів, що передували нашій незалежності, я нарахував 12 (!) рубрик публікацій, що стосуються нашої минувшини. Ось їхній перелік: "Цікаво знати", "Стежка у давнину", "Люби і знай свій рідний край", "Карби віків", "Знайдено в архіві", "Музей у селі", "Скарби народу", "Свідчать архівні документи", "По виставочних залах", "Музеї", "З глибин віків", "По залах музеїв".

А зараз яке видання обласного рівня може похвалитися таким розмаїттям рубрик і такою увагою до історії батьківського краю?

Поважаймо свій родовід, що бере витoki з глибини віків, не забуваймо імен наших славних предків, шануймо мову своїх батьків — і тоді з нами рахуватимуться і наші сусіди, і європейська спільнота загалом.

● **Ігор БІДЮК**, с. Йосипівка Львівської обл.

ЦІКАВО ЗНАТИ

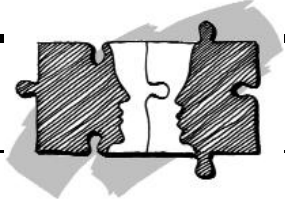
«СІДАЙТЕ» ЧИ «ПРИСЯДЬТЕ»?

У кабінетах, офісах, приймальнях державні службовці чинно кажуть: "Присядьте". Дуже рідко почуєш: "Сідайте". На моє зауваження мені пояснили: "Ви знаєте, сідайте, це ніби до біди, до криміналу, яке ще живе з радянських часів". Люди не знають, яка різниця між цими словами.

Значення цих слів знаходимо у "Словнику української мови" В. Грінченка, словнику "Наукової думки". Зрештою, є в Т. Шевченка: "Просимо сідати, будьте гостями", Б. Грінченка: "Сідайте, щоб старости сідали", П. Мирного: "Чого ви стоїте? Сідайте. Сідайте то побалакаємо" і т. д. Щодо слів присісти, "присядьте" у М. Коцюбинського: "Остап з Соломією присіли на мішках", З. Тулуб: "Настя присіла біля хати гаптувати гаманець Сагайдачному", Б. Грінченка: "...по нотах, щоб присів".

Не біймося говорити слово "сідайте", воно давнє, як наша мова. Діди, прадіди, ми з вами так кажемо, коли з пошаною ставимось до людини, сусіда, родича, гостя чи подорожнього. "Присідають" хіба скраю на лаві, у танці, ховаючись за кущем.

● **Степан БОЙКО**, м. Івано-Франківськ

ЖУРНАЛІСТСЬКЕ
РОЗСЛІДУВАННЯ

Наша газета в публікації “Учитель, наркотики, погром на кладовищі” (число 29 за 2006 р.) уже писала про вандалізм, що трапився у селі Комарівка Борзнянського району на Чернігівщині в ніч на 21 травня. Тоді на сільському кладовищі було зруйновано понад десяток могил — повалено, розбито надгробні плити, пам’ятники. Ця історія вражає ще й тому, що за підозрою у скоєнні злочину був затриманий учитель місцевої школи. До того ж, при обшуку в нього було знайдено наркотичну речовину. Так що кримінальну справу порушено за двома статтями Кримінального кодексу: 297 (наруха над могилами) і 309 (зберігання наркоречовини без мети збуту).

Слідство завершено, справу передано до Борзнянського районного суду. І на 8 вересня було призначено перше засідання. Та селом поповзли різні чутки. Що ж так турбує людей? Щоб з’ясувати це, я побував 1 вересня у Комарівці, в Борзнянському суді, міліції. Зустрівся з Наталією Дмитрівною Семеню, яка від імені мешканців села, потерпілих у цій справі, звернулася до газети. Ситуація неоднозначна. Можна, звісно, зачекати до завершення суду, але дещо потрібно сказати вже зараз, оскільки за цим — серйозні суспільні проблеми.

Комарівка — село велике, до тисячі дворів. Колишній (до 1958 року) райцентр. І ось ми разом із мешканцями села, потерпілими у цій справі, на кладовищі. Що тут скажеш? Навіть через три місяці після тієї ночі погрому картина більш ніж сумна. Дехто з родичів похованих хоч якось тимчасово привів у порядок могили. Пам’ятники, які були просто повалені, встановлені на місце. Гірше з розбитими пам’ятниками і плитами.

У Наталії Дмитрівни Семеню зруйновано могили її матері й рідного дядька. Любов Іванівна Юрченко показує мені в такому ж стані могили її батька і чоловіка. Ось зруйнована могила молодого чоловіка, який помер, “нахапавшись радіації в армії”, як пояснили земляки. “І на тім світі немає спокою”, — сказали про нього. Ось могила доярки, що все життя тяжко працювала на фермі. Жінка померла майже 30 років тому, і в селі вже немає нікого з рідних, щоб відновити зруйноване.

А між іншим, відновлення кожної порушеної могили обійдеться, за нинішні-

ми цінами, у кілька тисяч гривень. І перше, чого хочуть селяни, — компенсації цих коштів. Цілком резонна вимога. Компенсувати за рахунок винного, злочинця. Ось тільки компенсація ця можлива лише тоді, коли суд офіційно своїм вироком визнає його винним у цьому злочині.

Тепер уже можна назвати ім’я звинуваченого в злочині, який 8 вересня постав перед судом як підсудний. Це Роман Порубай, учитель місцевої школи (нині вже звільнений). Син директорки школи. Додатково звинувачений і в зберіганні наркотиків.

Директор школи у такому великому селі — далеко не остання людина. І саме тому селяни, з якими я зустрічався, були не те що стурбовані, а майже впевнені — справу “замнуть”.

Звідки ж ці побоювання? Наталія Дмитрівна розповідає, що в перші дні після злочину директорка школи погоджувалася компенсувати збитки їй та іншим потерпілим. Говорила, мовляв, “не хочу, щоб село проклинало мене і мого сина”. Але вже невдовзі категорично відмовилася від своїх

НА КЛАДОВИЩІ
ПРАВА І ЗАКОНУ

слів, адже це автоматично означало б визнання вини. А щодо вини сина заявила, що його “підставили” і що суд розбереться. Тому й пішли селом чутки, що, мовляв, має потрібні зв’язки в Чернігові, до когось із чимось їздила, найняла найкращого в області адвоката.

Інші тривоги породжені тим, що, на жаль, представники влади до ладу нічого не роз’яснюють людям. Наприклад, щодо того, що свідки на стадії слідства, мовляв, змінили свої показання. Запитую у селян: хтось із них читав їх чи бачив кримінальну справу? Ніхто. А між тим, таке право — ознайомитися з матеріалами справи — гарантоване законом кожному потерпілому. І час для цього був. А стосовно ще одного докору селян — у затягуванні справи, то хронологія така. 21 травня скоєно злочин. Уже через два з половиною місяці слідство було завершено. Причому, нагадаю, одразу

за двома статтями, тобто одночасно йшло практично два розслідування. 5 серпня Порубаю було пред’явлено звинувачення. 11 серпня справу передано до суду. Досить оперативно, за мірками нашого перевантаженого правосуддя (сам бачив у райсуді довжелезний список — графік розгляду цивільних і кримінальних справ).

Справу розглядає суддя Бахмацького райсуду О. Луговець. І треба ж було такому трапитися, що 25 серпня у чернігівській газеті “Сіверщина” на першій сторінці вміщено публікацію Леоніда Майстата “Президенте, що змінилося від часів Кучми?” І головний герой цієї публікації саме О. Луговець, та ще й далеко не в кращому світлі. А відповідь на запитання, винесене в заголовок, напрошується з публікації: нічого не змінилося! Якщо за “режиму Кучми” Луговця (цитую публікацію) “пішли” з органів прокуратури”, то Ющенко признає його суддею. Тактика проста, якщо тебе

“пішли”, а ти хочеш зробити кар’єру, треба податися в політику. Бажано, у партії, наближені до влади. Луговець так і зробив, подавши у НСНУ і ставши від “Нашої України” депутатом міськради.

Не хочеться, щоб ці слова розцінювали як тиск на правосуддя. Навпаки, сподіваюся, що, всупереч побоюванням мешканців району, суддя проведе розгляд справи чесно, неупереджено. Справи досить непрості. Адже ж підсудний на слідстві себе винним не визнав, а серед людей уперто ходять інші версії, що вчитель скоїв злочин не сам.

Одне слово, цей не рядовий судовий процес щодо далеко не рядового навіть за масштабами області й України факту вандалізму, справді має стати лакмусовим папірцем для влади. Чи в нас “правова, демократична” держава (стаття 1 Конституції України), чи право, порядок і справедливість у цій державі на кладовищі.

* * *

...Комарівка зачалася, чекає. “Ми зовсім не прагнемо посадити в тюрму цього молодого хлопця, Романа Порубая, — сказала мені на прохання Наталія Дмитрівна Семена. — І про матір його нічого поганого не хочу сказати. Вона дуже гарний педагог, перша вчителька мого сина. Шкода, що таке сталося. Але ми добиваємося правди, справедливості”.

Справді, шкода. Шкода, що вимирають, зубожіють і спиваються села. Що молоді, після чергової пиятики, йде трошити могили. Що до українського села вже докотилися і наркотики, і отрута з телеекрана — це ж там можна надивитися і монстрів, і мерців, і погроми на могилах, усе, що вже просто руйнує людську психіку. Шкода...

* * *

8 вересня суд розпочав слухання цієї резонансної і непрості справи. Уже на першому засіданні підсудний Порубай заявив, що не визнає себе винним у погромі на кладовищі. На запитання суду, чому ж він зізнався в цьому на першому етапі слідства, підсудний відповів: “Тому що міліція чинила на нього фізичний і психологічний тиск”.

У зв’язку з цим суд зробив перерву до 22 вересня. На цьому засіданні продовжиться з’ясування обставин злочину і те, як велося слідство.

● **Петро АНТОНЕНКО**

СЛОВО ПРАКТИКА

Всеосяжні знання дає тільки одна навчальна дисципліна — українознавство. Мабуть, саме тому введення цього навчального предмета в обов’язковий шкільний компонент так посилено заблоковується від верху до низу. Я знаю, що вже багато вчителів і громадських організацій зверталися до МО з вимогою забезпечити викладання українознавства в усіх освітніх закладах. Вони, мабуть, і досі чекають на відповідь. А тим часом у газеті “Сільські вісті” за 8.08.06 р. читаю “одкровення” С. Ніколаєнка про освітні пріоритети: точні науки, природничі предмети та іноземні мови. До цього ще й таке: “Давайте не будемо дітям легке життя забезпечувати. До чого ми їх готуємо, коли намагаємось уберегти від труднощів?”. Слушне запитання, тільки треба його ставити до самого міністра під іншим кутом зору: до чого ми готуємо дітей, перенавантажуючи всіх без винятку названими науками і не даючи головної науки життя — знання самих себе і поцінування свого? Що, треба й далі нашому народові “в сусідів бути гноєм”, як писав І. Франко? Адже найкращі наші інтелектуальні сили вже й так шукають щастя по закордонах, у той час як в Україну щороку запрошують іноземних спеціалістів під виглядом нестачі своїх... І якщо міністр освіти в Україні не розуміє, що гуманітарні науки на патріотично-національній основі є головним наріжним каменем у системі освіти, то дуже шкода...

А тим часом незатребуваними залишаються наукові розробки з оздоровлення дітей України Інституту екології людини, який очолює Михайло Васильович Курик, надзвичайно сумлінний науковець і справжній патріот.

Так само й академік П. П. Кононенко зі своїм Інститутом українознавства провів титанічну роботу з забезпечення високого рівня сучасного українознавства для вивчення цієї найпотрібнішої в наш час гуманітарної дисципліни в усіх без винятку школах і навчальних закладах різних рівнів. Цю заслугу колективу ентузіастів-науковців важко переоцінити. І щоб цей інтелектуальний здобуток не став му-

Фото О. Литвиненко

ДІТЯМ НЕОБХІДНЕ УКРАЇНОЗНАВСТВО!

зейним експонатом, а працював на майбутнє, потрібно все ж подолати “зону відчуженості”, створювану і Ніколаєнком, і рядовими директорами шкіл.

Мені як колишньому викладачеві української мови та літератури, історії та українознавства в столичних і сільських школах протягом 33-х років хотілося б докласти до цього і своїх зусиль. Зі свого досвіду винесла переконання, що в ментальності нашого народу була й залишається головною кордоцентричність — переважання емоціонального над раціональним (через це так легко й ловимося на емоційно привабливі обіцянки, не дивлячись, хто їх виголошує). Тому хочу побажати майбутнім викладачам українознавства не забувати цієї особливості. Знання самі по собі, якщо не будуть задіяні при цьому душа і серце учня, прис-

ні. Багатющий матеріал має для цього словесник, історик; але інколи буває важко словом достукатися до людини. І тоді на допомогу приходить пісня. Олександр Довженко писав: “Хто не був зачарований нею, хто не згадає її як своє чисте, прозоре дитинство, свою горду юність, своє бажання бути красивим і ніжним, сильним і хоробрим? Який митець не був натхнений її багатощими мелодіями, безмежною широтою і красою її образів, її чарівною силою, що викликає в душі людській найскладніші, найглибші асоціації, почуття, думки і прагнення всього, що є кращого в людині, що підносить її до вершини людської гідності, до людяності, до творчості!” Як багато подібних висловлювань видатних людей світу про українську пісню можна ще згадати! Інколи й згадуємо; а на ділі дозволили цей свій скарб викинути за межі

нашого щоденного життя. А якщо дехто й береже його десь у своїй скрині-пам’яті, то вже не певен, що після його смерті нащадки не викинуть тих скарбів на смітник як непотріб, бо вони їх не знають, вони не впустили його до своєї душі і свого серця, повторивши мелодію і слово предків своїм голосом.

Хто поверне народові в його життя пісню, як не школа? Ушинський писав: “Заспіває школа — заспіває народ”. Ось і відповідь на всі питання про збереження мови, традицій, духовного й фізичного здоров’я.

Протягом усієї своєї роботи в школі я завжди вела фольклорно-літературний гурток. До мене йшли всі бажаючі; діти-п’ятикласники часом були позбавлені чуття слова й ті, яким “ведмідь на вухо наступив”. А десь за рік—два вони вже світилися радістю від того, що могли співати разом з усіма. Мені інколи докоряли, що під час якогось свята хтось не так “тягнув” чи повертався, але я знала, що то минеться, а дитину відлучити від загальної радості гріх. Бо не для показуки мені потрібен був той дитячий спів, а саме для пробудження дитячої душі до творчості, звільнення її від страхів і комплексів.

Діти хочуть співати й танцювати, усі й без винятку. І тільки пропущений без пісні й танцю глухоніми час дитинства робить згодом їх байдужими до краси (й до нас!) уже старшокласниками й студентами. Може, будуть із них згодом кваліфіковані спеціалісти, але чи в кожному виросте особистість, творець, патріот? А наші предки практично всі були такими...

Мусимо готувати дітей до постійної боротьби за СВОЄ — і труднощів буде багато. Та Франко закликав:

*“Проти рожна перти,
Проти хвиль плисти.
Сміло аж до смерти
Хрест тяжкий нести!”*

В єдності з духовною силою минулих поколінь — здобудемо майбутнє!

● **Марія ГАРМАШ,**
с. Устимівка
Київської обл.

Трагічний життєвий шлях Івана Франка добре відомий із численних біографічних праць, проте небагато знаємо про долю його нащадків. Спробуємо познайомитися з ними.

Стародавні римляни дотримувалися думки, що “кожен є ковалем своєї долі”, себто людина відіграє активну роль у її формуванні. За Шевченком — “у кожного своя доля”, тобто, є певний фаталізм. Та погляньмо у новітні часи. Намагаючись збагнути долю, сучасники запитують: “Невже трагізм запрограмований?”. Під таким заголовком 26 серпня 1990 року Зиновія Франко, онука велетня духу, Івана Франка, записала свій роздум над долею його нащадків. Під цим же заголовком був надрукований 23 листопада 1991 р. її друзями у “Західному Кур’єрі” разом із посмертною згадкою про Зиновію Франко, що померла 17 листопада 1991 р.

Іван Франко одружився в Києві 1886 року з Ольгою, що походила з дворянського роду Хорунжинських із Наддніпрянщини, а поселилися у Львові. У них було четверо дітей — сини Андрій (1888—1912), Тарас (1889—1971), Петро (1890—1941), та єдина донька Анна (1892—1988). Здавалося, молода сім’я піде шляхом щасливого життя, але незабаром проявилися серйозні турботи. Найстарший син Андрій, улюбленець мами, дитина спокійної вдачі, із сьомого року життя почав хворіти невиліковною недугою — епілепсією. Вона й скосила молоде, надійне життя на 24-му році, за два місяці до того, як мав скласти докторську працю з філософії.

Другий син, Тарас, батько Зиновії, прожив довге життя, але, за її словами, “до помазанників долі не належав”. На жаль, у своєму роздумі Зиновія ніяких деталей з його життя не подає. Деякі дані про його особу знаходимо в споминах його сестри Анни Франко-Ключко п. н. “Іван Франко і його родина”, надрукованих у м. Торонто 1956 р., до сторіччя народження поета.

Тарас, як і Андрій, закінчив філософський факультет Львівського університету. З вибухом Першої світової війни опинився в рядах австрійської армії на італійському фронті. Воєнні події кинули його аж до Одеси, де потрапив у більшовицький полон. За клопотаннями матері пошастило з нього звільнитися та повернутися до Львова, де став учителем академічної гімназії, опісля професором університету

ім. Івана Франка. Він мав дві доні — Зиновію і Любов, та сина Ролянда. Це — єдиний нащадок, онук Великого Каменяра, що носить його прізвище. Сам Тарас до кінця життя працював як науковець, письменник, літературознавець, зокрема у царині давніх мов і культур.

Третій і наймолодший із синів Франка, Петро, загинув трагічною смертю у 1941 р., замордований більшовицькими окупантами. З відзнакою закінчив студії хімії у Львівській політехніці. З наступом царської армії у 1914 покинув місто і вступив до Січових Стрільців. Тут стрівся з шкільними товаришами — Євгеном Коновальцем, Андрієм

ДЕ ВИ, ЯСНІ ЗОРІ, ТИХІ ВОДИ?

Мельником та іншими. Петро був незвичайно характерний, відважний, проявляв дотепність та прямолінійність — прикмети, що здобули йому популярність серед деяких людей, а серед інших — неприхильність. Він, єдиний із дітей, мав змогу в 1916 р. провести славного батька на вічний спочинок на Личаківському цвинтарі (Тарас був на італійському фронті, Анна в цей час — у Києві і дізналася про смерть батька три місяці пізніше).

Переживши важкі небезпеки воєнної хуртовини на рідних землях у боях із більшовиками та поляками, вимушений емігрувати на чужину (Відень). Повернувшись в Галичину, Петро одружився з Ольгою Білевич; у них були дві доньки — Віра й Іванна (Ася). Деякий час учителював в українській гімназії в Коломиї, присвячуючи багато праці громаді та пластовій організації. Очевидно, така діяльність звернула увагу польської влади, що привело до переслідувань із боку поліції. Вони закінчилися звільненням із гімназії, а незабаром і до її закриття.

У цей час радянський уряд, через консулат у Львові, запрошує в Україну охочих їхати туди, обіцяючи їм працю і повну толеранцію. Петрові запропонували професуру на політехніці Харкова і він її прийняв. Разом із ріднею пробував там деякий час, переживаючи страхіття голоду 1932—1933 рр., та незабаром почали його переслідувати за націоналізм. Довелося тікати назад до Львова. Після окупації Галичини радянською владою 1939 р. потрапив на “чорну листу”, хоча зразу був використаний для

пропагандивної праці. Зробили його депутатом Верховної Ради поруч з д-ром Панчишином, проф. Ординським та іншими, а у фаховій ділянці займав становище декана торговельно-економічного інституту та директора Літературно-меморіального музею Івана Франка у Львові. З відступом Червоної Армії (1941) насильно “евакуювали” його зі Львова ешеленом, який ніколи нікуди не прибув.

Обох дочок Петра не обійшла лиха доля. Старша дочка, Віра, яку заарештували німці у жовтні 1941 р. як “політичну”, була відправлена в концтабір Равенсбрюк, де перебувала до кінця війни. Звільнена американськими вій-

його навіть повернули до Австрії, де він приєднався до рідні в Зальцбурзі і зразу почав працювати в одному зі шпиталів ІРО. Але недовго мав змогу втішатися повернутою свободою: у 1948 р. знищене каторжним ув’язненням здоров’я привело до несподіваної смерті.

Як наслідок переселенської акції втікачів, Анна з синами Тарасом і Мироном після Другої світової війни опинилися в Канаді. На жаль, Анна Франко майже нічого не згадує про їхній дальший шлях життя, але поміщений на стор. 97 вищеназваної публікації її споминів знімок (мабуть, із Канади) “Анна Франко-Ключко з родиною”, крім її самої, ототожнює такі осо-

би: син Тарас, Еріка, син МIRON, дружина МIRONа з Галею-Роксолюною (на руках).

Проте Зиновія у своєму роздумі про родину Франка пише: “Нелегко склалося життя синів Ключко — Тараса і МIRONа. Тарас із чотирнадцяти років хворів епілепсією. Хвороба не дала йому права одержати диплом лікаря, хоч повний курс навчання в медінституті (тобто університеті) в Граці він прослухав. Працював службовцем. Не пощастило йому в сімейному житті ні з жінкою, ні з єдиним сином. Жінка довела його до передчасної смерті, ненадовго, правда, переживши його, а син зійшов на мавнівці”.

Про МIRONа Зиновія сказала так: “І у МIRONа, якому довелося довго працювати на виснажливій фізичній роботі — корчуванні лісу, а потім уже з дипломом інженера лісівництва вибавитися у люди, трагедія в сім’ї. Єдина дочка, розумна й красива дівчина, після нещасного випадку стала калікою і пересувається на візку. Таким чином, родовід Франка по лінії дочки, дійшовши до правнуків, на них і обривається”.

Про долю нащадків своїх братів Анна Франко-Ключко нічого не згадує. Можемо тільки послатися на два дальші знімки у книжці її споминів. На одному з них Тарас Франко з родиною: Тарас, його дружина Катерина, дочка Любка, син Ролянд, його дружина, дочка Зиновія Юрачківська, зять Юрачківський. Другий знімок зображує Петра Франка з дружиною Ольгою і дочками Вірою та Іванною. Крім імен, дальших пояснень немає.

Дивно, що у своєму роздумі Зиновія не згадує нічого про особу Юрачківського і виступає тільки під прізвищем Франко. Однак про себе, сестру Любку і брата Ролянда каже так: “Автора цих рядків, найстаршу дочку Тараса, переслідувано тривалий час за її переконання, що йшли врозріз з програмою партії на злиття мов, тобто програмою денационалізації українців. Спочатку — виключення з партії, потім зняття з роботи, вкінці слідство, яке закінчилося “покаянним листом”, котрий підписала, і бойкотом друзів та співробітників інституту, куди була повернена на роботу”. У посмертній згадці сказали її друзі, що “Разом з нею українська наука втратила талановитого дослідника і популяризатора лінгвістики, топоніміки, а також глибокого знавця літератури й особливо творчості І. Франка”.

“Друга дочка цілком самотня, не позбавлена комплексів. Сина Ролянда форсованими темпами проштовхували по шаблях кар’єри, але фактично нічого ні в науковому, ні в політичному плані він не досяг, як і не здобув позицій в громадському житті України. Навпаки, незважаючи на всю “рекламу” його особи, яка організовувалась “зверху”, він в ролі продовжувача ідей Великого Каменяра не затвердився. А для цього його посилали навіть у Штати, зробивши директором науково-дослідного Інституту. Навряд чи єдиний внук, який успадкував прізвище діда, міг приносити велику радість батькові Тарасові і виправдати сподівання рідних. В цьому теж була трагедія родини Франків. Крім того, родовід Франка по чоловічій лінії на цьому й обірвався”, — пише Зиновія Франко.

Справді, доля неначе завзялася на Франків рід, тож і не можна дивуватися великій гіркоті й розчаруванню, що знаходимо їх у записаних споминах чи роздумах.

Дивує майже повна відсутність дат, пов’язаних із родинними подіями. Шкода, бо цей недолік значно применшує історичну вартість таких унікальних споминів про Великого Каменяра і його нащадків. Та на своє оправдання Анна Франко-Ключко заявляє: “Не моїм завданням подавати докладні дані по датах, я в першій мірі хочу подати дійсну правду, яка вона не була б болуча й гірка...”

● **Ольга РУДЕНСЬКА**
Подано за журналом
“Наше життя”,
жовтень 1992 року, Америка

У РУДКАХ ГОТУЮТЬ

10 вересня 2006 р. у Рудках “Просвітою” відзначаємо 150-ті роковини І. Франка і відкриваємо світлицю визвольних змагань Рудківщини (часи ЗУНРу та 30—40-ві роки ХХ ст.). Матеріал для світлиці збирався багато років. Із 20 особистостей, що на фотографіях, 9 померло на чужині, але вдалося від-

найти фотообрази цих достойних мужів нашого краю. Зібрано цікавий архівний, мемуарний і розповідний матеріал, який говорить, що плеяда рудківських просвітан, що боролися за нашу державність, — сильні, вольові люди, розумні й працьовиті, кожен по-своєму залюблений у рідну зем-

лю... А їхні життєписи — частина українського шляху до Незалежності.

Хочеться зберегти нашу історію, роками замовчувану, часто обривану, перекручену і, здавалося, вже забуту.

Двоє, що на фотографії, знали І. Франка: один приймав у своїй хаті Франка в лютому

1897 р., а другий возив хворому Каменяреві ювілейний дар від інтелігенції Рудківщини в 1913 році, — обидва чільні наші просвітяни.

● **В. ГОЛИСТИЙ,**
м. Рудки
Львівської обл.